

Re-minne

Utgitt av Ramnes Historielag og Våle historielag

2017

SPAR

BREKKEÅSEN

ÅPNINGSTIDER
7 – 21 (8 – 20)

TELEFON
330 60 400

Re-minne er Årsskrift for
Ramnes Historielag
og Våle historielag

Re-minne er en fortsettelse
av årsskriftene Ramnesiana
og Våle-minne. Dette er
15. utgave av Re-minne,
og regnet sammen med
Ramnesiana, er dette
utgave nr. 39.

ISSN: 1503 - 772X

Utgiver:
Ramnes Historielag
Våle historielag

Copyright:
Historielagene og de aktuelle
forfatterne/fotografene.

Ansvarshavende redaktør:
Per Bjerkø

Redaksjonskomité:
Eva Anfinnsen, Trygve Gran,
Arnfinn Eek og Per Bjerkø.

Rettigheter:
Alle rettigheter til dette
skriftet og ethvert materiale i det
er forbeholdt utgiver og
forfatterne/fotografene.

Omslagsfoto:
Bilde fra Bakke mølle ca. 1910.
Mølla blei bygd ca. 1906 etter
brann. Eierne Hans Julius Gjersøe
i forgrunnen. Tårnet var bygd for
å overføre kraft ved stålstreng
fra turbinen til et teglverk som
blei bygd, men ikke tatt i drift på
grunn av dårlige tider i bygnings-
bransjen.

Grafisk produksjon/trykk:
Print Konsult Andebu AS

Kontakt oss:
Ramnes: kaare.holtung@gmail.com
Våle: kabraate@online.no

www.ramneshistorielag.no
www.vålehistorielag.no

INNHold

Leder	5
Sørby - fra kommunesentrum til utkant	7
Øvelse Høst	24
En 10 400 år gammel steinalderboplass ved Grorudvannet i Re	29
En spesiell skoletur	35
Minner fra «gardsgutt-tida» 1945–1946	41
Kongens fortjenstmedalje til Asbjørn Sviland	57
Utfordring til bøndene i Re: 90 prosent av jorda må grøftes	59
På skattejakt i barnehagen	75
Ole Sjuve	83
Arnt Hvitsten har levd et mangfoldig liv. Dette forteller han om som om alt hadde skjedd i går	91
Fotball i krigsåra. En prat med Hans Gulli Gran	97
Virksomheten i Ramnes Historielag 2017	103
Våle historielag og stiftelsen Våle prestegård 2017	116
Norske Gardsbruk	124
Festsang	126
Peronalhistorie - tar du ansvar for din familiehistorie?	128

Think Blue.

Velkommen til
Møller Bil Horten

Volkswagen har alltid satset på innovasjon og har allerede de to helelektriske modellene **e-up!** og **e-Golf** på markedet. I tillegg kan vi nå tilby to ladbare hybrider: **Golf GTE** og nyheten **Passat GTE**. Hybridene er økonomiske elbiler i byen og kraftfulle sportsbiler på landeveien. Alle bilene leveres med det ypperste av førerassistentsystemer og innovasjoner som overgår det meste av det vi har sett fra elektriske biler tidligere. Kontakt oss for ytterligere informasjon!

Vi hos Volkswagen Møller Bil Horten er stolte fordi vi får lov til å jobbe med en av verdens sterkeste og beste merkevarer. Dette forplikter. Det viktigste for oss er at du som kunde alltid kan si: "Jeg er **svært fornøyd** med min opplevelse hos Volkswagen i Horten."

Glenn T. Lysell / Selger
Tlf. 94 50 95 28
glenn.lysell@moller.no

Finn-Åge Stenberg / Selger
Tlf. 90 18 12 13
finn.stenberg@moller.no

Tom-Erik Aasheim / Daglig Leder
Tlf. 95 99 12 17
tom-erik.aasheim@moller.no

Møller Bil

Horten

Trimveien 33, 3188 Horten. Tlf.: 24 03 11 00. Epost: hortен@moller.no

Kjære leser!

Det starta med Ramnesiana i 1977 som blei til Re-minne da kommunene slo seg sammen. Våle historielag hadde tidligere hatt sitt Våle-minne. Årsskriftet vårt er blitt mye tykkere og med bedre kvalitet og farger etter hvert.

Men noe er uforandra. Dere får det gratis. Takket være alle annonsørene som har tatt oss med i reklamebudsjettene sine. Tenk positivt på annonsene, og bli ikke irritert over at vi kanskje har for mange av dem.

Husk gjerne at dette er dugnad. I år har medarbeiderne mine Eva, Arnfinn og Trygve virkelig stått på.

Vi har også fått hjelp utafra; Røyne Kyllingstad forteller om da han som 12-åring var gårdsgutt på Jare i Ramnes. Og vår geolog Rolf Sørensen stiller opp med en mer enn ti tusen år gammel godbit, flintøkser fra Grorud i Re. Vi viser til innholdslista som er kortere enn før, men sidene er mange.

Til slutt, takk til Jan Tore Rui-Haugerød som har snekra det hele sammen.

God Jul og godt og nytt år!

Per Bjerko

**Bettum Rammeforretning
Tom Egil Lie**

**Vi rammer inn ALT!
God kvalitet rimelig!**

911 91 791

Engnes, Bettumveien 19, 3178 Våle ☐ gisselur@hotmail.no
www.rammeverkstedet.com

ALT

INSTALLASJON

**altinstallasjon.no
t: 33 06 10 20**

EL-PROFFEN

ELEKTRIKEREN MED

ALT I ORDEN

INNEN STERK- OG SVAKSTRØM

Sørby - fra kommunesentrum til utkant

Eva Anfinnsen

De har gått sakte, men sikkert, forandringene. Å se det hele i tilbakeblikk er en reise i tid. Det er vel også et bilde på hvordan mange lokalsamfunn forandrer seg.

Sørby i Våle ligger på høydedraget mellom to elver, på Sørby kalt Søby-elva og Haga-elva. Her er det åpent landskap, godt egnet for jordbruk.

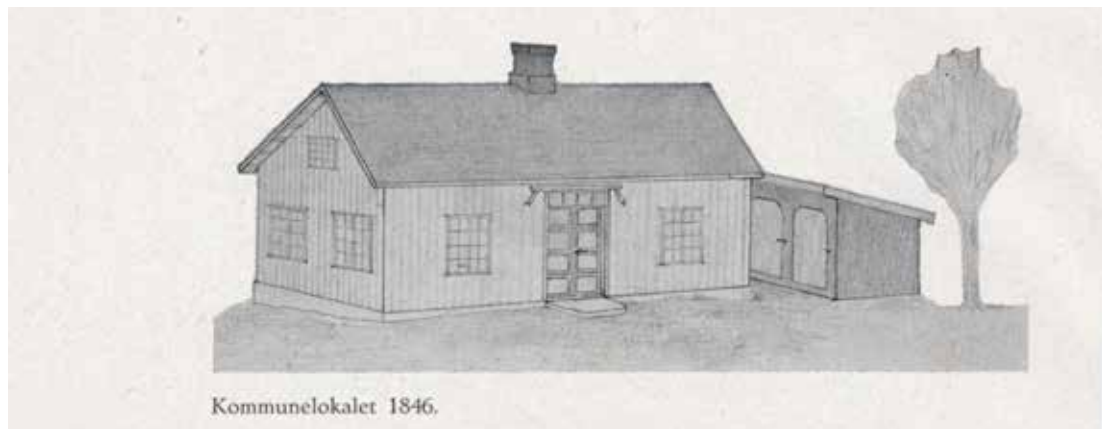
Det var i sin tid ett – eller to – store bruk, etter hvert delt og solgt. Alle har Sørby-navn; Søndre Sørby, Østre Sørby, Mellom Sørby, Vestre Sørby, Nordre Sørby – og «bare» Sørby. Noen av dem flere gårder med samme navn –, for eksempel Mellom Sørby. Gårdshistoriene står godt beskrevet i Våle bygdebok.

Slik er landskapet flere steder i Våle, med gårder på høydedragene mellom de fem

elvene. Hva er så spesielt med Sørby? Jo, Sørby ble sentrum for Våle kommune.

Noen av gårdbrukerne her var nok over middels engasjert i å utrette noe ut over gårdsdriften. Kanskje av nødvendighet, kanskje av andre drivkrefter – som skapertrang. Det var tidlig landhandel med post her. Det var her Vaale Telefonselskab ble stiftet (se Re-minne 2016).

Da formannskapsloven ble vedtatt i 1837, ble de første møtene avholdt på Vestre Sørby, seinere på Sanden (som ligger på østsiden av Haga-elva).

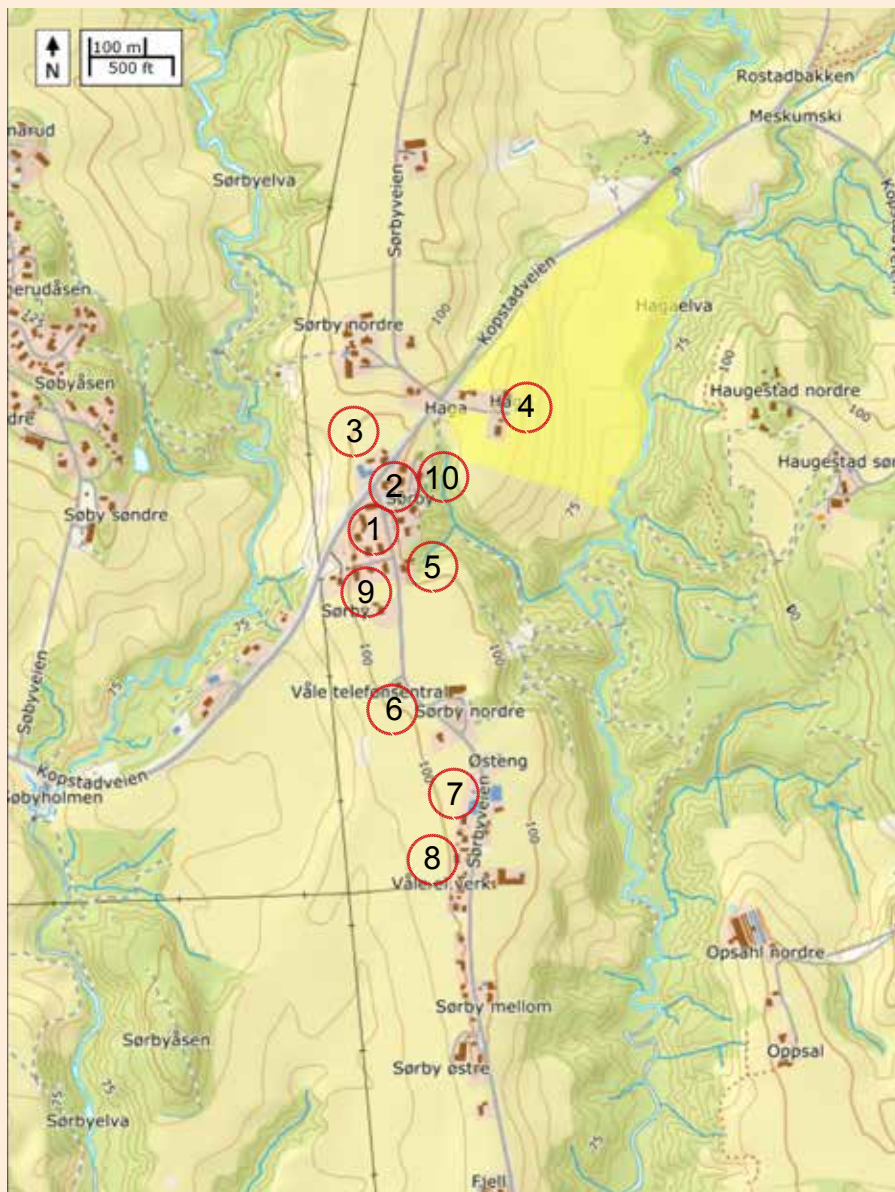
Kommunelokalet 1846.

Bildet er hentet fra «Våle kommune 1837-1937».

Oversikt over Sørby

Viktige steder omtalt i artikkelen:

1. Kommunelokalet
2. Butikk A. C. Backe
3. Butikk Ole M. Søby; Våle sparebank
4. Haga skole
5. Malerm. Lien; Ligningskontor;
Våle regnskapskontor
6. Sentralen
7. Ysteriet; Bettums bilverksted
8. El-verket
9. Boligfelt 60-tallet
10. Boligfelt Sørby Allé

I 1846 ble det besluttet å bygge eget kommunelokale. Ett mål jord ble kjøpt av Henrik Guttormsen Sørby, og mange av bygdas innbyggere bidro med byggematerialer. Bygget reiste seg, og det ble benyttet som kommune- og banklokale fram til 1899, da ble et nytt kommunelokale bygget, det behøvdes mer plass.

I begynnelsen av 1890-årene ble hovedveiene i Våle vesentlig oppgradert og lagt om. I Våle er det mange veier på kryss og tvers – noen er gamle ferdselsårer, som nå i hovedsak blir brukt som gårdsveier. Noen er omtrent som de var, litt bredere antagelig, og noen er helt borte og erstattet av andre. På denne tiden, seint på 1800-tallet, ble det bestemt å bygge ut strekningen Horten – Innlandet. Dette var veiene som nå går østfra og møter Bispeveien ved Svinevoll og ved Bjerke. De ble kalt nordre og søndre chaussé. Dette var hovedveier.

Anders Chr. Backe drev landhandel, først på Mellom Sørby, så i krysset ved nordre

chaussé på Sørby, og fra 1886 også det første offisielle poståpneriet i Våle. Fra da av var det etablert en fast kjørende postrute (med hest) to ganger i uka fra Holmestrand over Sørby og Fossan til Tufte i Ramnes. Etter en tid ble ruten utvidet til tre dager i uken, og ordningen varte helt til Tønsberg-Eidsfossbanen ble bygget og satt i drift i 1901, da ble det poståpnerier på de fleste stasjonene. Samtidig ble postforbindelsen fra Holmestrand forandret til daglig kjørerute til Våle (Sørby), med retur over Våle-Holm og Huseby-Ryg annenhver dag. Anders Chr. Backe (1860-1941) må spesielt nevnes som en aktiv mann på Sørby, foruten å drive sin landhandel hadde han en finger med i mange ting, så som å være konstituert lensmann 1880-1885, kommunkasserer 1900-1916, ansvar for poståpneriet og første formann i Våle telefonselskap, med mer.

Det nye kommunelokalet

Det gamle kommunelokalet ble som nevnt for lite. I 1899 ble det vedtatt å bygge et

Kommunelokalet fra sør.

nytt og større kommunehus for både banken og kommunen. Det nye kommunelokalet ble bygget i krysset ved nordre chaussè på Sørby.

Banken hadde jo allerede tilhold i det gamle kommunelokalet, var sentral i byggingen, og sto for det meste av byggekostnadene. De hadde da også lokaler i det nye store og vakre huset. (Se Re-minne 2016, s. 55; artikkel om bankvirksomheten i Våle og Ramnes)

Det fortelles om en flott innvielsesfeiring med stor fest den 10. februar 1901. Kirkesanger Skaaden, en sentral skikkelse i bygda, hadde forfattet dette diktet:

*På Herredsvang sig nu hæver
en Bygning til Bygdens Gavn,
de mange «Formaal den kræver»,
nu stilles de «føjte Savn».*

*De Fattiges Kaar her drøftes,
Og Eningens Røster gaa,
Her Retfærdens Hænder løftes,
Og Valgenes Handling staa.*

*Her klarnes vil Ungdommens Øie,
Dens synskreds faa større Ring,
Dens maal sættes lange og høie
Og Vilje ta Kraft og Sving.*

*Her Tanke mot Tanke brydes,
Og Sandhed tændes som Lyn,
Naar bygdens «Kaarne» indbydes
Til Raad med et klarnet syn.*

*Her Forslag mod Forslag veies –
Det bedste skal Seiren faa –
Her Raad og Forhandling pleies,
Mens Slægter og Tider gaa.*

*Alt nedrigt og lavt vi sende
Som Riser i Berg og Sten,
Og Løgner som Straa vi brænde,
Mens Avind faar rappe Ben.*

*Her krone vi Bygden med Ære,
Her føres vårt Norge frem,
Her stilles et lydhørt Øre
Mod Krav fra de mange Hjem.*

*Da adles vor Slægt med Tiden,
Da odles vor Fedres jord!
Vi saade en Sæd, som siden
Til gyldnedes Grøde gror.*

*Saa staa gjennom Tider lange
Vort Hus som et «Breidablik»,
Og mane se slægter mange
Til Yrke i Fædrenes Skik!*

*Vær hegnet af tanker ømme,
Vær skjærmet af stærkest Hand!
En Skaal vi for Huset tømme!
En Pryd for vor Bygd forsand.*

Det var – for oss i dag – et svulstig språk kanhende, men det var tidens språk for store hendelser. Og dette ble et viktig forsamlingshus for mange aktiviteter gjennom årene som skulle komme.

Allerede fra 1901 fikk Ungdomslaget ha sine møter og tilstelninger på kommunelokalet på Sørby, helt til Fjellborg ble bygget i 1928. Alle kommunens regnskaper ble samlet i et herredskontor i 1928. Kommunelokalet rommet foruten den store kommunestyresalen, som var i annen etasje, også leilighet for vaktmesteren/kommunegartneren Jacob Skrikestad, banken, og lokale for småskolen, dvs. for elevene i Haga krets i 1., 2. og 3. klasse, fordi det bare var ett klasserom på Haga skole, der holdt «storskolen» til.

Vaale Ysteri

En del av området Sørby kalles Sørby-bygda. Det er veien sørover fra Sørby-krysset og til Søndre Sørby. En god del virksomhet var etablert den veien. Her må spesielt nevnes Våle ysteri, som ble etablert i 1865. I 1886 brant bygningene, og nye ble oppført samme år. Det var mange ysterier i bygda, og de fleste ble nedlagt i 1902, da det ble melkefabrikk i Holmestrand. Ysteriet på Sørby ble det største og mest kjente i Våle, startet av 59 bønder i et interessentskap, først under navnet Vaale Meieri, senere som Vaale Ysteri. Det ble ikke nedlagt, men utvidet ved at det startet en ysteriskole for kvinner der i 1902. Dette var etter kontrakt med Landbruksdepartementet. Skolen skal ha blitt nedlagt i 1906. I 1909 var det også kroken på døra

for Våle ysteri. (Se utfyllende artikkel om ysteriene i Våle i Re-minne 2015, s. 43)

Det er noe ulike opplysninger om den videre ysteridriften her, men det var i alle fall aktiv drift til 1909/10. Om det da sto uten drift noen år, er usikkert for undertegnede. I alle fall solgte interessentskapet ysteriet i 1918 til meierieier Ludvig Larsen fra Tønsberg, så det må ha foregått ysteridrift videre en stund.

Den første bilen på bygdevei

Bygdeveiene, i motsetning til de nye hovedveiene, var gamle og smale og beregnet på hestetransport. De som ønsket å kjøre bil, måtte søke om tillatelse. Ludvig Larsen var den første som fikk tillatelse til å kjøre bil på en bygdevei i Våle, og det

Vaale Ysteri (ca. 1906). Stående fra venstre: Lærer Storal, fru Skaaden, kirkesanger Skaaden, ystersken frk. Oline Svingseth, fru Annette Backe, kjøpmann A. C. Backe, meierikonsulent Iversen og Anton Amundsen Sørby. Sittende: Ysteriskolens elever, en datter og en brordatter av Backe.

gjaldt på strekningen mellom Sørby og Hengsrød i 1919. Dette var for at han lettere skulle ivareta tilsynet med ysteriet.

For hundre år siden var det altså ingen biltrafikk på bygdeveiene i Våle!

Litt symbolikk kan det da kanskje være i at lokalene til ysteriet seinere ble Brødrene Bettums bilverksted, og at det fortsatt er bilverksted og bilsalg på samme sted.

Det utvikler seg

I kommunen skjedde det stor utvikling i løpet av de første tiårene på 1900-tallet. En av de virkelige store hendelsene var da elektrisiteten kom. Denne historien er for omfattende til å ta med her, men lokaliteter må vi nevne. Det gamle kommunehuset ble solgt og flyttet, og i 1934 ble tomte overlatt til Vaale kommunale Elektrisitetsverk, og her ble bygget bestyrerbolig og verksted. Bestyrer var fra 1931 Alfred Hoff.

Litt lenger nord-vest på veien var telefonsentralen. Banken var i første etasje i kommunelokalet. Forretningen til Backe hadde etablert seg godt. Haga skole lå et steinkast fra Sørby-krysset. Sørby var, om ikke før, så i alle fall nå, et naturlig sentrum i kommunen.

El-verket med bolighuset. Foto: Leif Anfinnsen.

Men ikke hvilehjemmet

Allerede våren 1920 tok lærer og kirkesanger Stordal initiativet til en innsamling for å støtte byggingen av et aldershjem. Det ble nedsatt en komite som årlig holdt møter på Sørby, med basarer til inntekt for formålet. At det trengtes, var det enighet om. Men hvor det skulle ligge, var det diskusjoner om. Lars Backe (sønn av tidligere nevnte A. C. Backe) på Sørby stilte gratis tomt til disposisjon.

Det ble sagt at «Gamle folk er som regel snakkesalige og nysgjerrige, og derfor bør en velge Sørby hvor det vanker mange folk».

Andre mente at dette hjemmet burde reises på prestegårdens grunn, med kort vei til kirke. Det ble nærheten til kirken som vant.

Bentsen – «Våles B»

En kar som må nevnes i forbindelse med Sørby, er Johannes Bentsen. Han hadde også en kort periode en landhandel på Sørby, på andre siden av veien for Backes butikk. Det varte ikke så lenge, Bentsen var imidlertid aktiv i svært mange sammenhenger i bygda, og ble kjent som «Våles B» – fordi han drev journalistisk virksomhet, og skrev blant annet referater til avisene fra kommunestyremøter og andre tilstelninger som foregikk i bygda, undertegnet B.

Johannes Bentsen.
Bildet er hentet fra
«Vestfold Ungdoms-
forbund 25 år».

Mange historier kan graves fram om ham, en av dem forteller sørbyboer Ole Thor Bakke:

Det hadde seg slik at Bentsen og Ole Thor Bakke hadde fødselsdag på samme dag. Den dagen, hvert år, troppet Bentsen – som var en eldre herre – opp på skolen. Han kom uanmeldt inn i klasserommet – gikk til Ole Thor Bakkes pult og la en krone på den, og sa «Gratulerer med dagen!» Så så han opp og sa til lærerinnen, (fra 4. klasse læreren): «Ja, nå kan dere synge fødselsdagssangen for oss!» De siste årene han levde bodde Bentsen på Hvilshjemmet. Han hadde nok satt pris på om det hadde blitt lagt til Sørby.

Butikker og post

Rett over krysset, på andre siden av veien, bygget Ole M. Søby et stort hus i 1948-49, og åpnet landhandel der. Igjen var det to butikker på Sørby. Det var leiligheter i andre etasje hvor familien Søby bodde, og en mindre leilighet ble leiet ut. Butikken gikk ikke så mange år, og Ole M. Søby døde tidlig. Familien flyttet til Horten og Annie Søby drev butikk i Øvre Keisermark.

Laura Malmø, født Backe, som ung ekspeditrise. Bildet er kopiert fra Våle bygdebok b.3.

Butikkhuset nå.

Lars Backes sønn, Arne Christian overtok butikken etter faren sin på slutten av 1940-tallet. Butikken var møtested for folk i nærmiljøet, nyheter ble utvekslet og de på butikken var godt orientert om gjøren og laden og sosiale forhold i området. De kjente både store og små.

Stort var det på begynnelsen av 1960-tallet da butikken ble bygget om, og det ble lagt opp til moderne selvbetjening.

Selvbetjening den gangen var ikke som nå. Det betød en del mer åpne hyller, men «butikkdamene» måtte fortsatt veie opp melet i poser og selge det meste i løsvekt. Allikevel var det stor forbedring for både kunder og betjening.

Backe drev også utstrakt forretning med bensinstasjon på andre siden av veien og utleie av frysebokser i låven.

I butikken på Sørby fikk en i tillegg til dagligvarer alt fra kunstgjødsel og kraftfor som ble kjørt ut til kunder ganske langt unna – noen helt til Lier –, til garn, gummistøvler og gaveartikler. Flott for kundene, og av og til krevende for betjeningen, som måtte ut og fylle bensin fra pumpa når det var kunder der, uansett vær, – eller

A. C. Backe klar for å levere last. (Fra Tbg. Blad)

for eksempel tappe salmiakk på flasker på låven.

På butikken tok de også imot bestillinger på varer og kjørte ut til kundene. Når varebestillingen var gjort, kunne det bli en ekstrabestilling som «- og så om dere kan gå i fryseboks nr xx og ta med ei høne!»

A. C. Backe i nyåpnet postkontor I 1966. (Fra Tbg. Blad)

Postkontoret lå i samme hus som butikken, inntil det flyttet til Brekkeåsen på 1980-tallet.

Våle sparebank

Mye av historien om Sørby som sentrum skyldtes nok at Våle sparebank etablerte seg der. Som nevnt var det banken som tok kostnadene med bygging av kommunehuset. I første etasje her hadde banken sine lokaliteter.

Henry Sandum ble tilsatt som banksjef i 1937 og innehadde denne funksjonen til 1965. Han var en mann alle kjente og hadde respekt for.

Johannes Bentsens hus ble kjøpt av banken, og ble banksjefens bolig, og da butikklokalene etter Ole M. Søyby ble ledige, ble dette lokaler for Våle sparebank. Det ble bygget moderne bankhvelv i kjelleren, og selve lokalene var åpnere og lysere her. Her holdt Våle sparebank til helt til hovedkontoret ble flyttet til Brekkeåsen i midten av 1980-tallet. Erling Gran var banksjef den gangen. Litt før flyttingen til Brekkeåsen ble det også opprettet en filial av banken på Revetal. Våle Sparebank ble etterhvert innlemmet i Sparebanken Vestfold og det som seinere ble DNB.

Ragna Martinsen og banksjef Henry Sandum.

Banklokalene på Sørby var så en periode keramikkskole, og i dag er det Kjærs røretterbedrift som har forretningen sin der.

Lensmannen

Lensmannen hadde også sitt kontor i denne bygningen, sentralt og med god kommunikasjon med, og forståelse for, bygdefolket som kom og gikk i forskjellige ærender på Sørby. Både Sigurd Haugen og Thor Gran var lensmenn med kontor her. Karl Fredrik Ihler (seinere lensmann i Ramnes) var en stund lensmannsbetjent hos Thor Gran.

Mens Thor Gran var lensmann, utspant denne lille seansen seg:

Det var lørdag formiddag, og «guttane» på Sørby var samlet der, – da lensmann Gran kom ut og slo av en prat.

«Skal dere til Fjellborg i kveld da gutter?»
«Jo, – det skulle være fest der, de skulle da det!»

«Ja, det er fint, – så slipper jeg å dra dit!»
var Grans replikk. Han var nok oppom allikevel, men guttene hadde fått et slags

ansvar og var seg det bevisst. Han kjente sine pappenheimere og visste nok hva han gjorde!

Kommunehuset oppgraderes

I mars 1956 brant uthuset med stallene ved kommunelokalet, og tre år etter ble det bygget nytt hus med plass til kontorer i første etasje og leiligheter i andre etasje. Dette ble bygget etter at sentralskolen på Kirkevoll var et faktum, så det var fortsatt tanke på Sørby som et kommunesentrum. Selve kommunehuset ble også oppgradert og modernisert, med nytt sanitæranlegg i kjelleren og sentralfyr.

Johan Malmø var kontorsjef i kommunen gjennom mange år. Han hadde kjent både gode og dårlige tider, og hadde vært i fangenskap under krigen. Med en solid utdanning holdt han en trygg hånd over det hele. Han hadde respekt for de kommunale midlene, det skulle ikke sløses. Det sies at han gjenbrakte konvolutter som ikke var ødelagt ved å åpne dem og snu dem.

Sørby sentrum fra luften tatt en gang mellom 1960 og 1964. Foto Arild Anfinnsen.

Vi utfører sandblåsing og lakkering av det meste.

- Alt fra lastebiler og båter, til kjøleskap og møbler om du ønsker ny farge eller bare vil freshe det opp litt.
- Ingen jobb er for stor eller for liten.

Ring for et hyggelig tilbud.

Våle bygdebok har en god oversikt over videre utvikling av administrasjonen i kommunen (b. 3, s. 325-334).

Jordmor – og kunst

Like nedenfor Sørby-krysset bodde Hans og Birgitte Thorsen. Han var malermester, hun var en kvinne med en sentral funksjon, Birgitte Thorsen var jordmor i bygda i 50 år, inntil 1950. Hans Thorsen var også amatør-maler, og ett av hans bilder henger på Prestegården.

Sønnen Thorbjørn hadde sitt virke på kommunekontoret. Han var ikke av de høylytte, men han var en habil kunstner med utdanning fra Kunst- og håndverksskolen. Thorbjørn Thorsen laget blant annet motivet til den første fanen til Kirkevoll skole.

Sørby hadde alt

Sørby ble altså et naturlig sentrum i kommunen. Flere bosatte seg der. Noen parceller ble solgt fra gårdene og det ble bygget eneboliger, alle nært til hovedveien. På

slutten av 1950-tallet/første årene av 1960-tallet begynte et lite boligfelt å ta form sentralt på Sørby. Det ble tilbudt tomter til videre utvikling av byggefelt på den tiden, men det ble – ifølge bygdeboka kanskje av jordvernshensyn, nedstemt. Videre boligbygging og -utvikling skjedde seinere på Kirkevoll, og etter hvert andre boligfelt.

Det var Sørby som fikk den første gatebelysningen, og asfalt på veien – fra Haga-krysset til Thorsen. Av og til kunne en høre at noen var litt sarkastiske og kalte Sørby-bygda for Smør-bygda.

Her var også noen sentrale virksomheter. Malermester Jørgen Lien bodde i en av de eldre eneboligene på Sørby, bygget huset noe ut, og drev sin virksomhet derfra. Han hadde et godt omdømme og hadde mange større jobber både hos private og i kommunal regi. Det var flere ansatte hos Lien, og mange unge gutter hadde feriejobber der, og lærte malerhåndverket.

1. klasse 1952, med mødrene. Barna er: Inger Gjelstad, Turid Sørby, Solveig Bråthen, Eva Røed, Bjørg Tryti, Evelyn Opsahl, Aud Enget, Dagfinn Lien, Vidar Anfinsen, Sigmund Mykland.

I tillegg holdt ligningskontoret til i Liens hus i mange år, faktisk til banken flyttet fra kommunelokalet. En periode syklet ligningssjefen, Sverre Kirkbakk, i allslags vær fra bolig i Undrumsdal og til Sørby. Da ligningskontoret flyttet, fikk Johan og Kristian Gjelstad kontor plass hos Lien. Her drev de Våle regnskapskontor, inntil Kristian bygget eget hus som en av de første på det nye lille boligfeltet på Sørby, og flyttet inn i 1960. Da flyttet han også kontoret dit. Regnskapskontoret eksisterer fortsatt, men ikke på Sørby.

Arne Hvidsten bodde halvveis fra Sørby nede i bakken mot Kristian Dahl, eller Søybyholmen. Han var drosjeeier, med nummer Z-7200 – noe som på folkemunne bare het «to-og-søtti-høl-i-høl». Med hans drosje, og buss flere ganger om dagen til de tre byene Tønsberg, Horten og Hol-

mestrand var kommunikasjonen godt ivaretatt ut fra tidens behov. Tilsyn på veiene ble gjort av veivokteren Peder Løver. Det var folksomt på Sørby, et naturlig treffsted for gammel og ung, og alle kjente alle. Kommunelokalet fikk mange funksjoner utover de kommunale. Småskolen hadde, som tidligere nevnt, tilhold der.

Noen organisasjoner leide lokaler til sine møter og tjenester. Både et lokale i første etasje og kommunestyresalen i andre, ble brukt til ulike aktiviteter som basarer og søndagsskole. Fra oppstarten, og mange år framover, holdt Guttemusikken sine øvelser i kommunestyresalen. Guttemusikken hadde som navnet sier lenge bare gutter med, men jentene møtte opp til øvelsene! – det var jo spennende å treffe gutter som ikke til vanlig var å se på Sørby...! Seinere ble det adgang for både gutter og jenter,

Mekonomen
Bilverksted

Reparerer det meste for de fleste!
Reparasjoner ▣ Service ▣ Bildeler ▣ EU-kontroll

Sørbyveien 603, 3178 Våle

Telefon 33 06 02 13 / 930 80 075

og guttemusikken ble Våle skolekorps, med Ragnvald Kjølstad som dirigent. Etter hvert flyttet øvelsene til skolen på Kirkevoll.

Oppvekst på Sørby

Carl Fredrik Sandum, på Sørby kjent som Bosse, bodde midt i sentrum.

Født før krigen, i 1939, kan han huske episoder fra Sørby fra den gangen, både morsomme og mindre hyggelige. Det var der tyskerne samlet inn poteter i en stor lastebil. Bøndene var pliktige til å levere fra seg en god del av avlingene sine. Forsyningsnemnda holdt også til her. Og tyskerne hadde vaktposter her. De skulle holde seg våkne natt og dag, og for å greie det tok de virkemidler i bruk. Blant annet satte de i gang med å rulle tomme bensinfat på veien. Dette holdt ikke bare tyskerne våkne, men også de som bodde på Sørby fikk ødelagt nattesøvnen sin. Hos Sandum hadde foreldrene soverom ut mot veikrysset. Det ble mange søvnløse netter. Banksjef Henry Sandum sendte da en klage til de tyske myndighetene som holdt til på Grefsrud. Imidlertid var følgen av klagen noe helt annet enn forventet, Sandum ble

Noen Sørbygutter (Bildet er fra Haga). Bosse i midten, Oddvar til høyre. De andre er Vidar Anfinnsen, Svein Bettum, Arild Anfinnsen og Stefan Tymczuk.

arrestert og satt i leiren på Grefsrud en periode. Det skulle ikke mye til!

En annen som vokste opp her, og som gjerne ser tilbake på denne tida, er Oddvar Kirkbakk. Han var født i 1944, og en av mange aktive gutter den gangen.

Både han og Bosse husker tilbake til søndagene da det nesten var Las Vegas-stemming med kasting på stikka. De samlet seg utenfor banken, og det var mange penger i potten, det snakkes om inntil 100 kroner, som virkelig var mange penger den gangen. Dit kom gutter «langveis» fra, ikke bare Sørby-guttene, – som den gangen var ganske mange.

«Så vippet vi pinne eller slo ball sammen med jentene i skolegården på Sørby. Fotballbanen den gangen var Hundsalsletta, vi sykla dit, og hver gang måtte den gjøres rein for kuruker før vi kunne sette i gang. Den jobben tok Asbjørn Bugge med stil!

Karen og Ragna Martinsen var jo en institusjon. Karen i butikken, og Ragna i banken. Karen var alltid grei mot unger, og ga oss ofte en pølseskalk å kose oss med, eller litt kandissukker.

Sørbykrysset hadde jo alt; kommunale kontorer, bank, butikk, postkontor, bensinstasjon, fryseri som hørte til butikken, og badmintonbane på jordet. Og bussene som gikk både til Holmestrand, Horten og Tønsberg. Og det A. C. Backe ikke hadde i butikken, hadde du ikke bruk for!

Mer trengte vi ikke.»

Barn på Sørby – nå er de besteforeldregenerasjon

1. *Unger i Sørby-bygda midt på 50-tallet, kull 1944-45. Bak: ukjent, Bjørg Tryti, Inger Gjelstad, Eva Røed, Anne Britt Bjunes, Turid Sørby, Anne Karin Schjerven (Mulvika), Evelyn Opsahl (Grette), Solveig Bråthen. Foran: Ole Anton Flugund, Terje Røed, ukjent, Oddvar Kirkbakk, Vidar Anfinnsen, Dagfinn Lien, Jan Erik Klavenes (Grette), Sigmund Mykland (Grette). Det gamle huset er borte for lengst, men dette var den første boligen for familien Tymczuk som kom som flyktninger fra Ungarn. De fant seg godt til rette i lokalsamfunnet.*
2. *Jenter på Sørby med Ragnhild Melnæs (lærer) 1959 (?): Reidun Gjelstad, Eva Anfinnsen, Marit Klevjer, ukjent, Åse Hansen, Gerd Løver, Brita Gjelstad, Åse Flugund, Liv Bjørg Erichsen.*
3. *Anna Tymczuk, ukjent, Wenche og Bent Borge.*
4. *... og noen av ungene midt på 60-tallet: Grethe Bråthen, Anne Beate Backe, Lars Backe (foran) Anne Gjelstad, Eva Gjelstad (bak), Liv Gjelstad (bak), Tone Gjelstad.*
5. *Arvid (Røed) og Anne Beate (Backe).*
6. *Vinter 1964. Det var lite snø. Sverre Bjunes rigget til kjelkekarusell og skøytebane på jordet på Sørby. Både store og små var der. På bildet Eva Gjelstad og Anne Beate Backe på kjelken.*

Det er vel omtrent sånn vi husker det, alle vi som vokste opp her. Jentene kastet vel ikke på stikka, – var kanskje i kulissene likevel – , både gutter og jenter slo ball og kasta kanonball i veien og flytta oss når det kom bil. Noe av det fine var at gutter og jenter lekte sammen. Hadde naturligvis sine arenaer hver for seg, men også sammen. Fru Ingrid Hoff samlet jenter i forskjellige aldre hos seg til barnesanitetsmøter. Bygdekino på Fjellborg en gang i måneden. Vi lekte gjemsel. Satt på melkerampen og skrev bilnummer i orange små notisbøker. Prøvde litt epleslang i hagen hos Asheim selv om det var nok epler overalt. Satt på banktrappa og prata. Skulle vi et sted, brukte vi sykkel.

Fortsatt sentralt, men noe skjer

Da Kirkevoll og seinere Brekkeåsen boligfelt ble utbygd, valgte naturlig nok mange av de yngre i kommunen å bygge og bosette seg der. Nytt samfunnshus med kontorer ble bygget på Kirkevoll, og funksjoner flyttet dit fra Sørby. Butikken

var blitt overtatt av Petter Tim Larsen etter at A. C. Backe sluttet, men ble lagt ned i løpet av første halvdel av 80-tallet. Det ble forsøkt med bruktbutikk som solgte alt fra møbler til sølv og ovner, og seinere hagesenter med tilhørende butikk noen år, men det ble ikke varig.

Men fortsatt var det liv her. Det ble anlagt barnehage i Villa By, (ved siden av kommunehuset) som var et stort bolighus i en stor hage, bygget av kommunesjefen Johan Malmø på midten av 1930-tallet. Et ønskested av en barnehage, i alle fall for barna og foreldrene deres. Men med utbygging av barnehage i Brekkeåsen, var det ikke rasjonelt med det samme på Sørby.

Noen bedrifter har også nå sin virksomhet her. Kjærs rørleggerforretning ligger i det gamle butikk/bankbygget, og bilverkstedet (RS Bilservice AS – Mekonomen)/bilsalg (HSR Autoinvest Bilsalg) der Ysteriet i sin tid var. Ved Haga-krysset er Johan's

Turbuss (Johan Haslestad), og vest for Sørby-krysset finner vi Vestfold Lifuttleie hos Stein Klevjer. I dagens arbeidsliv er det mange som har sine kontorer med virksomheter hjemmefra. Det forekommer nok også her, i tillegg til de nevnte. Gårdsdrift er også noe annet enn det var, og flere av gårdene har nå forpaktet bort jorda til større drift.

Sakte, men sikkert, forandres et miljø

Tida har gjort sine grep med Sørby. Det er lenge siden det var et sentrum i Våle kommune. I 2002 ble Våle slått sammen med Ramnes og ble Re. Fortsatt var det kommunale kontorer på Sørby, en stund, i sammenslåingsfasen. Men butikken var lagt ned, andre sentrale funksjoner flyttet til Brekkeåsen – og seinere til Revetal.

I dag er Sørby blitt en utkant i kommunen, uten noen felles naturlige møtesteder for nabolaget. Det er utviklet boligområder, som Sørby Allé, – og butikken, el-verket, kommunehuset og barnehagen er boliger med leiligheter.

Da Sørby Allé ble bygget var det gode krefter i gang for å lage «bli-kjent-fester» i Sørby velforenings regi. Et par ganger på låven hos Skaare, en gang i gården utenfor «kommunelokalet». Dansebandet Jiws, med vokalist Annar Pinås som bodde på Sørby, spilte opp til dans for Sørbys beboere. Det viktige var å holde det i lokalmiljøet. Men mangel på egnede lokaliteter har gjort at dette ikke ble noen lang tradisjon.

Brita Hvam har bodd midt på Sørby da det var et sentrum, jobbet mange år i butikken hos A. C. Backe og har mange minner derfra, noe er nevnt tidligere i artikkelen her. Vi mimrer og synes det er rart hvor forandret alt er fra den gangen. Hun jobbet

Brita Hvam utenfor Sørbytunet sameie som tidligere var lokaler for kommuneadministrasjonen i Våle.

også på regnskapskontoret på Sørby hos faren sin, Kristian Gjelstad. Nå bor hun i en av leilighetene i kommunehusets sidebygning, midt i det som var det sentrale Sørby. Hvordan er det der nå i forhold til for 30–40–50 år siden?

«Det er jo noe helt annet enn det var», sier Brita. «Mye stillere, selv om det bor mange her. Folk er jo på jobb andre steder. Stillere i den forstand at det ikke er noen naturlige treffsteder, så en blir ikke så lett kjent med hverandre lenger. Det er liksom snudd helt på hodet i forhold til hvordan det var for noen ti-år siden, da mye foregikk her og alle kjente alle... Vi lever jo på en annen måte i hverdagen nå.

Men det er fortsatt hyggelig her, og folk som bor her, trives. Og ungene leiker.

Det har gått sakte, men sikkert, med forandringene. Å se det hele litt i tilbakeblikk, er en reise i tid. Det er vel også et bilde på hvordan mange mindre lokalsamfunn forandrer seg.»

I denne historien er det gjort forsøk på å gi et bilde av Sørby, mest som det var, litt

Sørbykrysset med Kjær's rørleggerforretning, bygget som landhandel, seinere kontorer for både bank, trygdekontor og lensmann.

Nye boliger i Sørby Allé.

som det er. I Re-minne ser vi litt bakover i tid. Det kan bare bli brokker av et helt bilde. Det er mange som ikke er nevnt her, som har sin plass i historien fra dette

lokalsamfunnet som alle her var en del av. Alle hadde fortjent sin plass i sammenheng. Det er ikke mulig i dette formatet. Men mye står også å lese i Våle bygdebok!

En spesiell takk for lån av bildemateriale fra Anne Beate Backe, Carl Fredrik Sandum, Oddvar Kirkbakk og Brita Hvam. Noen illustrasjoner er kopiert fra andre publikasjoner. De øvrige er fra undertegneds egen samling.

Eva Anfinnsen

En historie i historien om Sørby

Øvelse Høst, som foregikk i Vestfold og Buskerud i dagene 26. oktober til 4. november i 1952, var den største feltøvelsen i Norge siden 1916. I Sørbyområdet var det stor aktivitet under denne øvelsen.

Det var mange opplevelser for små og store de dagene dette pågikk. Sørby ble

liggende i frontlinjen mellom «de blå» og «de røde» styrkene. Carl Fredrik (Bosse) Sandum, den gang om lag 15 år, hadde kamera og tok et blinkskudd midt i Sørbykrysset. Han bodde selv i huset midt på bildet. Her er det storfolk på besøk. Kong Haakon i generals uniform med ryggen til, kronprins Olav i kapteins uniform,

*En slitt papirkopi av Carl Fredrik Sandums historiske bilde fra Øvelse høst.
Foto Carl Fredrik Sandum 1952.*

fra siden, Max Manus ved siden av ham i løytnants grad, som livvakt. Guttene er Oddvar Kirkbakk, Vidar Sørby og en ukjent helt til høyre. De andre militære har vi heller ikke navn på.

Oddvar Kirkbakk, den gang 9 år, forteller at han fikk låne kronprinsens kikkert og fikk påvist hvor noen framskutte, røde soldater lå – nemlig bak veikanten i svingen borte ved telefonsentralen.

Det var mange episoder disse guttene ikke fortalte om også, ikke til de voksne. «Vi fortalte nok ikke om alle sprengningene vi foretok av gjenglemte fis, hylser med trepropper og krutt ute i terrenget.» Det gikk stort sett bra. Det var noen farer, men mye frihet og glade unger. Ved opprydding på Haga, der Vidar Anfinnsen vokste opp, ble noe av det «gjenglemte» funnet. Bilde til høyre viser et utvalg der guttene til tross for iherdig innsats ikke hadde nådd fram til kruttet.

«En dag jeg opplevde noe spennende»

En historie fra Øvelse Høst, opplevd av da åtte år gamle Vidar, skrevet noen år seinere som skolestil:

Under «Øvelse Høst» opplevde jeg mye rart, også noe spennende. En dag var det to kamerater hos meg. Vi gikk bort til hekken. Det sto det en kanon. Rundt omkring den lå det mange tomme hylser. Dem tok vi. Nesten hele dagen sprang vi rundt og leita etter hylser. Det var ikke få vi fant.

Da klokka var tre, spiste jeg middag. De to andre ventet på meg ute. Da jeg hadde spist, gikk vi ned på jordet bak huset. Det

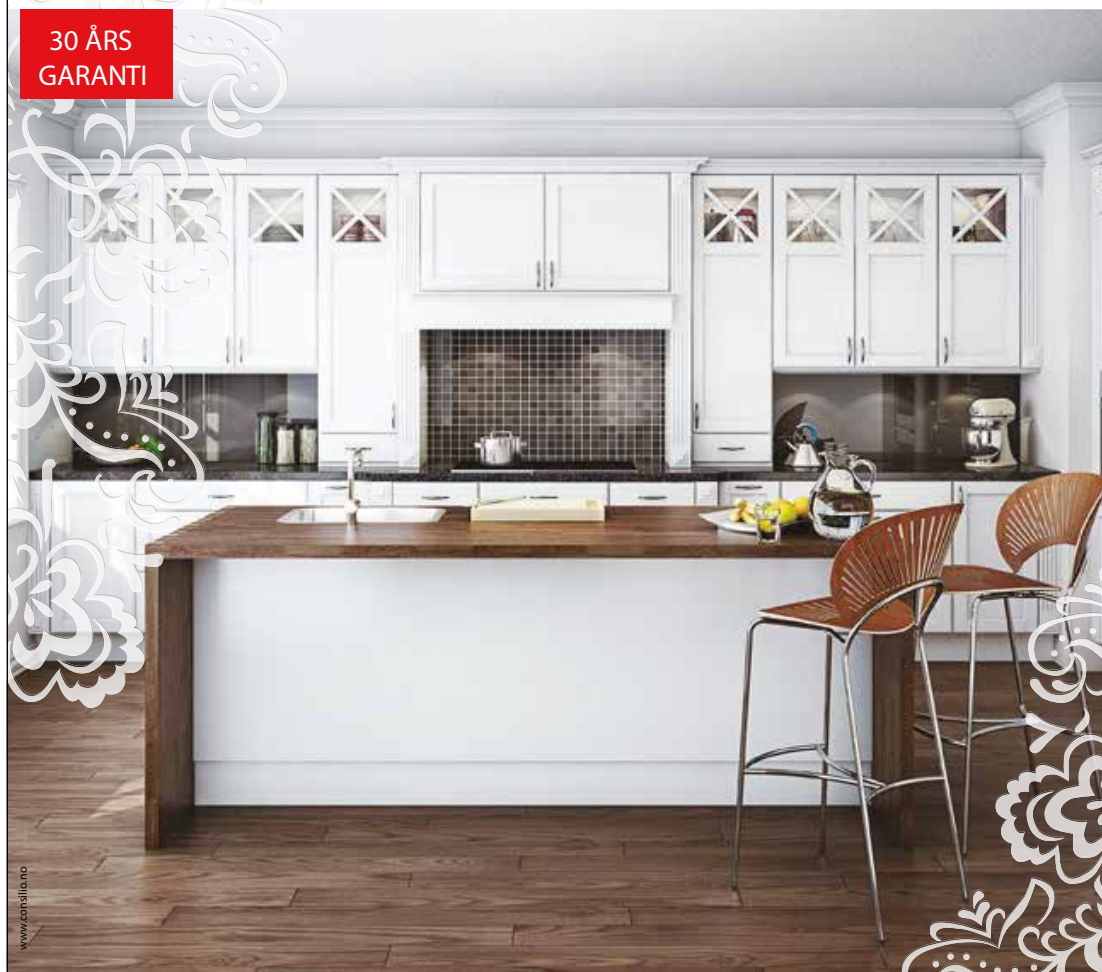
«Gjenglemte» og forsøkt brukt til sprengninger i terrenget.

lå det 10-15 store telter. Mens vi gikk inn og ut av teltene og så, fikk vi mye godt. I et telt var det særlig noen snille. Det var vi lenge og hørte på at de spilte og sang. Da kl. var omtrent ½8, kom det en soldat springende inn og ropte: «De blå kommer, spring ut og still opp!» alle sammen tok geværene og sprang ut. Vi sprang etter. Da de hadde stilt opp, marsjerte de ned til veiskillet og la seg i dekning. 10 minutter senere hørte vi «de blå» kom marsjerende. Plutselig plaffet «de røde» løs. «De blå» svarte. Det ble et bråk uten like.

Det var spennende å stå og se på. Jeg sto bak melkerampen. Plutselig brakte det i rett bak meg. Jeg hoppet høyt i været. Det var en granat som eksploderte bare 2 meter bak meg. Nå likte jeg meg ikke så godt som før. Jeg krøp under rampen og la meg der. Der lå jeg i en halv time. Etter hvert stilnet bråket av, og jeg krøp ut igjen og sprang hjem. Jeg vet ikke hvem som vant den kvelden, for jeg hadde jo ligget under rampen og vært redd nesten hele tida.

ekte norsk håndverk

30 ÅRS
GARANTI

www.consiliano

Huseby er ikke som andre kjøkkenprodusenter...

Skreddersydde løsninger. Finerte skrog. Ubegrensede fargemuligheter.

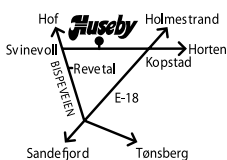
Unike overflateteknikker. Og en garanti ingen kan måle seg med!

En investering i ekte norsk kjøkken glede

Velkommen til oss for en
hyggelig kjøkkenprat!

www.huseby.no

Man - tirs - ons: 9-17 Tors: 9-19 Fre: 9-16 Lør: 10-15

Huseby®

Huseby-senteret Våle

Gjelstadveien 38 B, 3178 Våle (vis à vis fabrikk)
Tlf. 33 06 12 40

ALT

INSTALLASJON

altinstallasjon.no
t: 33 06 10 20

EL-PROFFEN

ELEKTRIKEREN MED

ALT I ORDEN

INNEN STERK- OG SVAKSTRØM

Byggmester

OLE A.

LANGEDRAG A/S

NYBYGG • TILBYGG • REPARASJONER • VEDLIKEHOLD

post@langedrag.info

333 18112 • 976 81 375

Ramnesveien 517 • 3175 Ramnes

Derfor har vi samlet alt du trenger å vite på ett sted.

Å kjøpe ny bolig er en stor avgjørelse i livet. Det forandrer mer enn bare adressen din. Med så mye å tenke på, kan det være lurt å la oss bli en del av hele prosessen. Vi kan hjelpe deg med det meste og være både rådgiver og støttespiller.

Ta hele Boligreisen på **dnb.no**

dnb.no

DNB
Bank fra A til Å

En 10 400 år gammel steinalderboplass ved Grorudvannet i Re

Rolf Sørensen

I vår blei det funnet flint ved Grorud i sørvestre hjørne av Re kommune. Etter besøk av arkeologer blei en steinalderboplass oppdaget nær Grorudvannet, 112 moh. Grunnen til at steinalderjegerne slo seg ned her for ca. 10 400 år siden, er fordi at det finnes en flintliknende bergart her, som er brukt til redskaper på andre boplasser i Vestfold og Telemark. Dette er et av de eldste spor etter mennesker i Re.

Innledning

På slutten av eldste steinalder var det en langvarig global kuldeperiode, og innlandsisen rykket fram til Raet i Vestfold og Østfold. Det fantes heller ikke beboelig land på vestsiden av den tids Oslofjord. For ca. 11 600 år siden endret klimaet seg – brefronten trakk seg nordover til morenetrinnet ved Svelvik–Sande–Hof og over til Hvitvingfoss, og land begynte å komme til syne. Dette er også begynnelsen på eldre steinalder (mesolitisk tid) som varte fram til 6000 år før nåtid (f.n.).

De første spor etter mennesker i Vestfold er funnet i Larvik kommune (Pauler boplassene – fig. 1). Disse har sannsynligvis vært helårs-boplasser som var i bruk fra omtrent 11 200 år f.n. Alle de eldste jegerboplassene var knyttet til strandnivå og det var først og fremst ressursene i havet som var viktige for deres eksistens.

De første menneskene i Re

Boplassen ved Grorudvannet er annerledes, fordi her var det geologiske ressurser som var viktigst. Årsaken til at den blei funnet var at geologen Henrik Heyer under sin detaljkartlegging i Ramnesvulkanen fant flint i Borgenskogen (nord for Borgen (Børja) mølle) og ved Grorud, begge steder i omtrent 110 meters høyde (fig. 2). Seinere i våres kom arkeologene Guro Fossum og Carine Eymundsson til Grorud. Sistnevnte arbeider med en doktorgrad om steinmaterialene som jegerfolket benyttet til redskaper og våpen. De fant boplassen på en liten sand-slette nær Grorudvannet, 112 moh. (fig. 3). Den ligger like i nærheten av en flintliknende bergart som kalles metaryolitt, en omdannet kvartsrik lava. Denne bergarten strekker seg i en bue fra Fossnes i sør til Holt i nord. Den finnes blant annet på badeplassen ved Langevannet. Liksom flint kan den spaltes og bearbejdes til små økser, pilspisser og skinnskrapere.

Fig. 1. Oversiktskart med land og hav for 10 250 år siden. Strandnivået midt på kartet var ca. 100 m over nåværende kyst. Konturene av dagens kystlinje er antydnet med hvit strek. Tallene 1 og 2 er steinalderboplasser som blir omtalt i teksten. Området ved Grorud er markert med rød firkant (se fig. 2). Det var en sammenhengende fjordarm fra Ramnes-sletta til Hokksund. Lengst sør, på vestsiden av «Faris-fjorden» – ved Pauler, finnes de eldste steinalderboplassene i Vestfold. Her bodde jegerfolket for ca. 11 200 år siden. Modifisert fra upublisert kart laget av Lasse Jakstrand. (Jakstrand & Persson 2014).

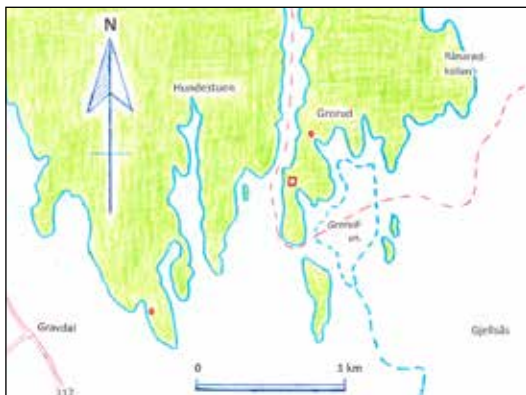

Fig. 2. Land og hav for ca. 10 400 år siden ved Grorudvannet og Grøvdal i Re og Sandefjord kommuner (strandlinjen er 110 moh.). Rød stiplet linje er kommunegrensen. Røde prikker er flintfunn, og rød firkant er steinalderboplassen.

Steinalderjegerne som slo seg til ved boplassen var nok der for å hente emner til redskaper og våpen, og redskaper av denne bergarten er funnet lenger sør i Vestfold, Telemark og Aust-Agder. Noen av disse funnene kan ha vært laget av stein som var fraktet med breen, men jegerfolket hentet nok råstoff ved Grorudvannet og brukte det som et byttemiddel – den spesielle bergarten var handelsvare.

Om landhevingen i midtre Vestfold

På de eldste og høytliggende boplassene var det sjelden eller aldri materialer som

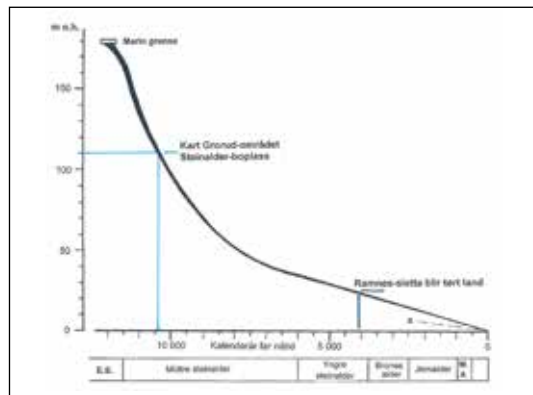

Fig. 3. Landhevningskurve for Re (se Re-minne 2012).

E.S.= Eldste steinaldere. Eldre steinalder er kalt Midtre steinalder på figuren.

M.A.= Middelalder. Marin grense er det høyeste havet har stått etter siste istid.

De blå linjene viser at et strandnivå på 110 m er ca. 10 400 år gammelt.

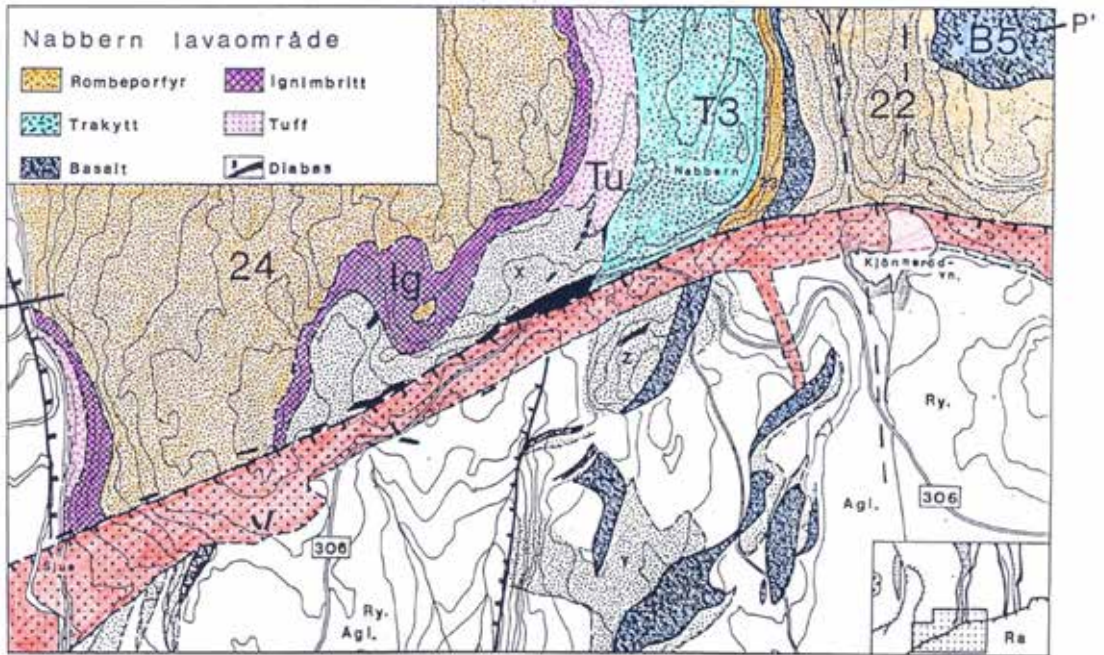
kunne radiokarbon-dateres. Derfor må en bruke en landhevningskurve til å datere boplassene, og det gjelder også for Grorud, se fig. 3.

Hvor i Re er det sannsynlig å finne mer flint og boplasser fra steinalderen?

Ved Darbu ved nordenden av Eikern (tall 1 på fig. 1) er det gravd ut en stor steinalderboplass som er omtrent like gammel som den ved Grorud. Den ligger

Foto: Carine Eymundsson.

Detaljkart over Nabbern lavaområde. Ringgangen til Ramnesvukanen går fra Sju forbi Kjønnørødvan-
net syd for ringgangen finnes blant annet Ryolitter (Ry) og Agglomerater (Agl.) eller vulkanske breksjer.

120 moh. På Lærum søndre (tall 2 på fig. 1) i nordre Re er det funnet mye flint, blant annet en såkalt skivevøks som er typisk for tidlig mesolittisk tid. Funnet er gjort på 120–125 moh., og det kan være samtidig med boplassen på Grorud eller litt eldre.

Mellom 130 og 100 meter over nåværen-
de havnivå vil det være sannsynlig å finne steinalderboplasser i Re. Boplassene blei vanligvis etablert på små sletter (gamle strender) og helst på lune steder. Det er som regel små «fliser» av flint som indikerer spor etter steinalderfolket. God jakt.

Mer om steinalder i Vestfold

Eymundsson, Carine 2017. Rapport befarig metarhyolittforekomst i Re og Sandefjord kommune, Vestfold. Fornminneseksjonen, Universitetet i Oslo. 22 sider

Eymundsson, Carine 2017. Pionerens etterkommere. <http://www.norark.no/innsikt/pionerens-etterkommere-etablering-av-en-befolkning-etter-siste-istid/>

Jaksland, Lasse & Per Persson (red.) 2014. E18 Brunlanesprosjektet. Bind I: Forutsetninger og kulturhistorisk sammenstilling. Varia 79. 314 sider. Kulturhistorisk museum, Oslo

Sørensen, Rolf 2012. Fra ishav til bølgende kornåkrer - Landhevningshistorien til Re kommune. Re-minne - Årsskrift for Ramnes Historielag og Våle historielag 2012, 4-9

Ordner alt ved dødsfall, begravelse og bisettelser.

Livssynsåpne personlige seremonier.
Gratis rådgivning på telefon 99 38 86 09.

Jan Bøhle, post@alternativbegravelse.com

**Våle
Regnskaps-
kontor SA**

Autorisert Regnskapsførerselskap

**Regnskap for landbruk, firmaer og foreninger
Økonomisk veiledning – budsjett – selskapsetablering**

Skaugvn 2, Postboks 35, 3177 Våle

Tlf. 33 06 45 00 – Faks 33 06 45 01

E-post: firmapost@vrk.no

<http://www.vrk.no>

Du kan spille hovedrollen i revyen når du vet at alt er i orden i fjøset

Livet er å ha tid. Tid til å gjøre noe helt annet.

Slik får vi energi til arbeid og omsorg
for de vi er glad i – både to- og firbente.

Fjøssystemer vet alt om hvordan fjøs bygges og driftes.
Og gode fjøs gir mer tid.

Derfor har vi blitt bonden og alle dyrenes førstevalg.

www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

En spesiell skoletur

Kari Helland

I forbindelse med at vi tar for oss Sørby i denne utgave av Re-minne, var det hyggelig for redaksjonen å motta denne beskrivelsen fra en helt spesiell skoletur med elever fra Haga skole i 1950.

Kari Helland hadde funnet sine dagboksnotater fra turen hun var med på, og har satt dem sammen til denne historien som hun gjerne ville dele med oss.

Nå har det seg sånn at i redaksjonskomiteen har et medlem (Eva Anfinnsen) også nær tilknytning til dette, og har funnet sin fars notater fra turen. Innledningsvis sier han: «Tusener av ungdom drar i sommermånedene fra Norge til Danmark, og det er kanskje like mange som drar andre veien. For så vidt er der ikke noe sensasjonelt ved en skoletur til et av våre naboland. Men en liten skole i Vestfold, Haga skole i Våle, har nettopp gjennomført en utenlandstur på en måte som kanskje er noe utenom det vanlige.

Med sykkel og telt og alt utstyr som for øvrig trenges til en tur når en skal leve på feltmaner, drog 14 elever med sin lærer og hans hustru i vei den 20. juli med en 800 km vei foran seg. Ruten var stukket opp slik: Start fra Våle om Horten-Moss. Fra Moss skulle turen gå langs den svenske vestkysten til Hälsingborg, derfra til Helsingør-København-Kalundborg-Aarhus-Fredrikshavn-Larvik og så den sørlandske hovedvei hjem.»

Kari Helland (f. Gystad) klar for start.

Det var en lærer som var svært fornøyd med sine medreisende elever etter denne opplevelsen.

Men selve historien skal Kari Helland få fortelle:

800 kilometer på to hjul

En glad og forventningsfull skoleklasse fra Haga skole (pluss to ekstra fra Solerød) entret Bastøyfergen i Horten. Målet var Sverige og Danmark. Det var midt i juli og året var 1950.

ved et myrhull, en bekk eller et lite vann. Appelsiner og bananer samt søt, gul appelsinsaft gav oss litt ny giv utover dagen. Vi var ikke vant til noe av dette.

Folk langs veien smilte og vinket til oss og lo da vi sa vi skulle sykle til Danmark! Det var jo en lang rekke – 14 skolebarn og en voksen foran og bak. Veien var bra og alle var vel fornøyde. Vi syntes det var spennende å være i et annet land og høre fremmed språk. Dagene gikk uten uhell.

Den 4. dagen var vi i Kungälv, vi ble overrasket av et formidabelt regnvær. Vi søkte ly i en bøkeskog, men etter vel en times tid, ble vi utålmodige og sammen besluttet vi å sykle hele veien inn til Gøteborg! Det verste været hadde gitt seg, og dessuten kunne vi ikke bli våtere enn vi var!

Det ble sent på kveld da vi endelig kom fram til et vandrehem og det var en bedrøvelig, våt, pjuskete og trøtt gjeng som endelig kunne krype opp i varme, rene senger.

Neste dag tok vi trikk inn til byen (ikke dagligdags for oss) og besøkte bl.a. Tredgårdsparken med både blomster og musikk. Sjøfartsmuseet ble besøkt med sine 95 trappetrinn. I selve museet og akvariet var det mange slags dyr. Stor begeistring! Middag på en kafé denne dagen.

Liseberg ble høydepunktet på turen. Makken hadde ingen sett før! Vi prøvde alle slags innretninger, begeistring en enorm og alle hadde en utrolig flott kveld, det var bare latter og store øyne på oss!

Samlet foran hyttene på Skatås: Foran fra venstre: Leif Anfinnsen, Åse Bakke, Karin Åsgård, Eva Søyby, Bjørg Hansen Torp, Kari Gystad, Torbjørg Anfinnsen, Anne Kaldager. Bak fra venstre: Kåre Kjær, Sverre Hov, Ole Thor Bakke, Ragnar Hvidsten, Per Stølan, Kjell Nese, Arne Hunsrød. En av guttene er ikke med på bildet, og står sannsynligvis bak kamera: Kjell Hansen.

Dagen etter var det nok en overraskelse. Lærer Anfinnsen var en oppfinnsom kar. Han hadde en fetter som var kaptein på båten Toronto, som tilhørte Wilhelmsens rederi. Vi ble vel mottatt, vist rundt på hele båten og etterpå fikk vi deilig bevertning (også appelsiner).

Vår sykkeltur fortsatte. Dagen etter de store begivenhetene, blåste det kraftig. Våre teltplaner ble droppet og vi overnattet i en låve hvor alle sov utmerket. Vi spiser og drikker store mengder og 30 l melk var ikke uvanlig! Av og til sov vi i telt, noen ganger på en låve, en sjelden gang på ungdomsherberge.

Vi syklet gjennom de hyggelige kystbyene. Hadde en stopp av og til, kanskje med en is. Frukt eller en kake. Omsider kom vi til Helsingborg hvor vi bodde på ungdomsherberge. Besøkte Kärnan, men kom ikke opp i tårnet da vi ikke hadde penger.

Båtturen over til Helsingborg var raskt unnagjort og nok en gang tok vi inn på ungdomsherberge hvor vi også spiste middag. Dagen etter dro vi inn til Springforbi teltplass i nærheten av København.

Selvfølgelig skulle vi more oss mer! Vi besøkte Tivoli i København med samme entusiasme som på Liseberg. Ballettpantominen, Amagermor, av H. C. Andersen var en nydelig forestilling, selv om vi ikke forsto alt. Og moro ble det og lykkelige og trøtte gikk vi til ro.

København skulle utforskes. Vi var i Rundetårn, Frederiksborg slott, Glyptoteket og Zoologisk hage. Alt vakte beundring og interesse. Riktignok besvimte en av guttene i slottet. Det ble for mye tett luft for oss som for det meste var ute! Vi synes selvfølgelig at København var en stor, larmen-

de og morsom by, men greit å forlate den og komme «hjem» til lapskaus laget av Torbjørg og et par av jentene.

Neste dag var strålende. Vi stoppet i Roskilde hvor vi så på sarkofagene til dansk/norske konger. Vi lærte historie også, både her og andre steder.

Kalundborg var neste sted. Det ble den lengste etappen på hele turen. Danmark var slett ikke flat som en pannekake, mange seige hellinger måtte forseres. Vi slo opp teltene i utkanten av byen og ved sjøen. Vi hadde hatt den lengste dagsetappen på 115 km, og vi var litt trøtte da vi slo opp teltene i måneskinnet.

Neste dag ble desto mer avslappende med ca. 4 timer med båt. Fin forandring fra pedaltråkk.

Etter en avslappende og hyggelig båtreise til Ålborg, ble vi møtt av Anfinnsens venner. Riktig noen hyggelig og blide dansker som virkelig sto på for oss. På kvelden satt vi på et blomsterkledd gulv og sang danske og norske sanger. Åse og undertegnede sov hos noen av vennene og vi ble vekket til ferske rundstykker, bacon og te på bord med duk på! Danskene hadde vært generøse med mat og godteri, så togturen til Ålborg var topp. Ålborg ble bare et kort stopp og snart satt vi på sykkel igjen videre nordover det flate landskapet.

Etter hvert dukket Frederikshavn opp. Litt mat ble inntatt på noen plankestabler. Ved 8 tiden la Peter Wessel til kai. Vi hadde jo ingen spesielle plasser, så vi dumpet ned hvor det fantes plass.

Vi kunne ikke legge oss på noen av sofaene før etter kl. 12, men etter den tiden lå det skolebarn hulter til bulter i hele salongen.

Ved 5 tiden så vi fjellene i Norge (gjett om vi var stolte av dem) og kl. 6 klappet båten til kai.

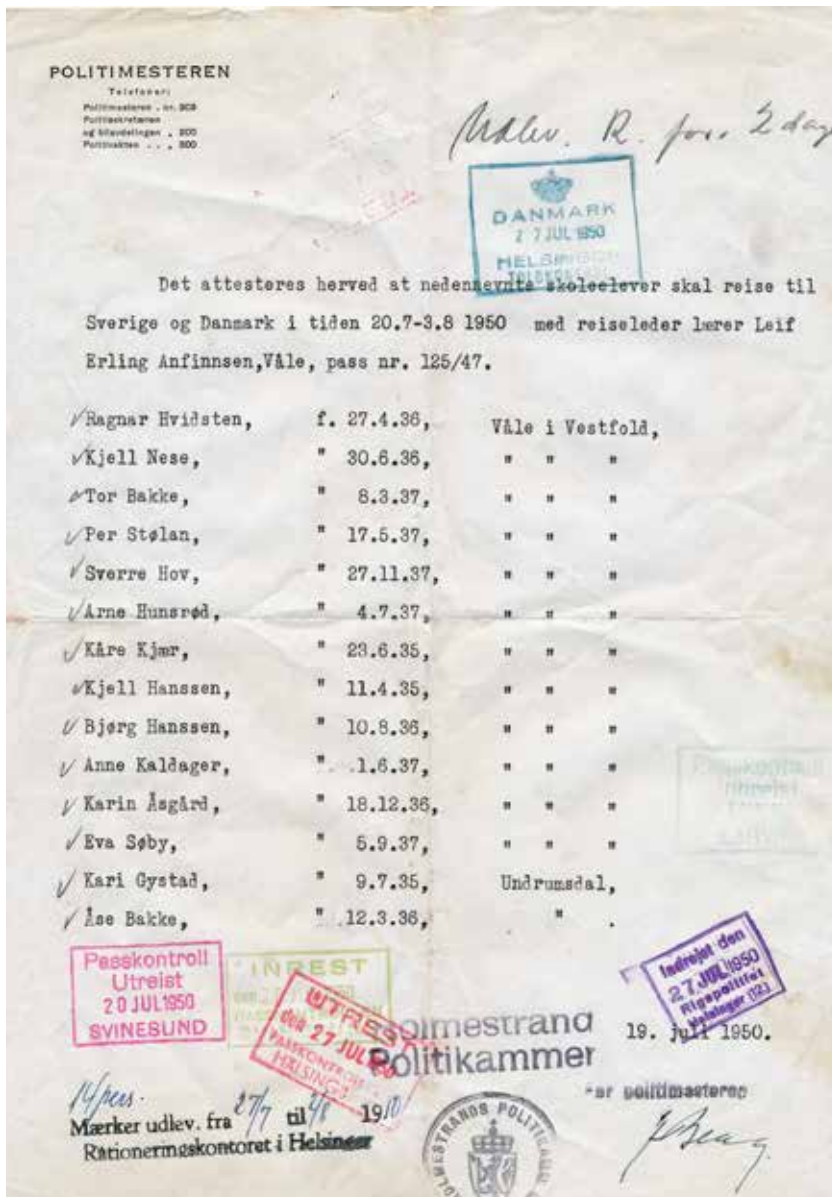
Den aller siste etappen var igjen. Den sørlandske hovedvei (E 18) var i dårlig forfatning for tynne sykkelhjul, men fram kom vi i god behold alle sammen.

Dette var en utrolig morsom og lærerik tur. Strevsomt av og til, men det var lite klager.

De to enestående voksne kan jo ikke fullroses. De var makeløse. De var modige.

Disiplinproblemer var det ikke, kan ikke huske andre problemer heller.

14 barn, to voksne – syklet i 13 dager – og fikk en opplevelse for livet!

I notatene fra turen ligger også en attest fra politimesteren ved Holmestrand Politikammer som godkjenner reisen, med stemping ved grensene i Sverige og Danmark.

ALT I BILREPARASJONER EU-KONTROLL

33 06 49 25

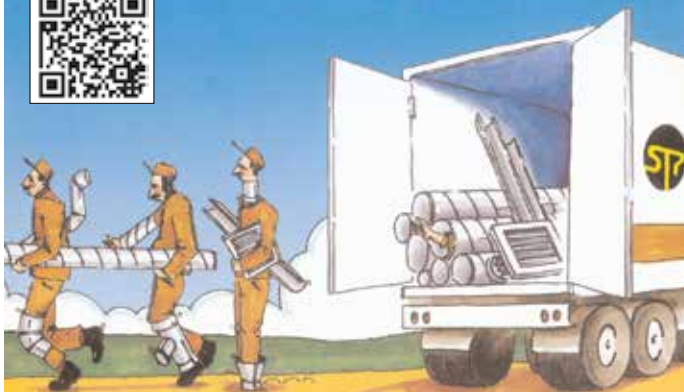
info@tkauto.no www.tkauto.no

Du finner oss på Revetal!

En god samarbeidspartner innen blikk og ventilasjon

VI SELGER ALT INNEN:

- Takrenner stål
- Takrenner aluminium
- Profilerte plater / coil
- Taksikring
- Spirorør / deler
- Firkant ventilasjon
- Teknisk Ventilasjon
- Boligventilasjon
- Isolasjon
- Plane plater / coil
- Festemateriell
- Verktøy
- Takstein
- Papp og Shingel

SP STÅLPROFIL A/S

Stålprofil A/S har beliggenhet sentralt midt i Vestfold, og er leverandør for hele landet
Industriveien 9, 3174 Revetal • Postboks 48 • 3174 Revetal • Telefon: 330 65 300 • Telefax: 330 65 309
post@staalprofil.no • www.staalprofil.no

Minner fra «gardsgutt-tida» 1945–1946

Røyne Kyllingstad

Jeg bodde på Hadeland Glassverk som unge. Begynte på folkeskolen i 1940 og sluttet i 1945 – som 7. klassing (!). Altså samtidig som «freden brøt løs». Bare 12 år gammel. Selv den gangen for ung både til å komme meg ut i videreutdanning eller arbeidsliv. Unntatt gardsarbeid. Det var lovlig, og ville være sunt for meg, mente far.

Så han tok kontakt med sin fetter Asbjørn Sviland i Ramnes og lurte på om han kunne ta seg av meg og «gjøre ordentlig bonde av meg». Far var jo sjøl bondegutt, og stolt av det. Men faren måtte gå fra gården allerede i 1929. Så det var ingen nærmere slektning å sende meg til for slik oppdragelse, enn nettopp Asbjørn. Og han svarte «Ja».

Som sønn diskuterte man ikke med sin far om slikt den gangen. Så på morran den 14.

august 1945 tok jeg toget fra Jevnaker stasjon til Hønefoss, byttet tog der til Drammen, og der til Vestfoldbanen. Den var ennå smalsporet på den tida og derfor litt eksotisk, husker jeg.

På Sem stasjon stod Sviland sjøl og ventet med hest og trille. Det var ca. 7 km å kjøre. Underveis fortalte han om steder vi passerte. Spesielt inntrykk gjorde det da vi i begynnelsen tussmørke passerte en gard nokså nær vegen. «På garden der», sa han

FAKTA

Ståle Kyllingstad, 1903-87. Billedhogger.

- Utdanning fra Norsk Kunsthåndskole på Voss og Statens Kunstakademi. Kunstnerisk leder ved Hadeland Glassverk 1937–46. Utførte bl.a. 30 krigsminnesmerker, pluss rundt 150 andre arbeider i det offentlige miljø.

Røyne Kyllingstad, f. 1933. Arkitekt MNAL.

- Allsidig praksis før han fra 1966 til 1979 virket som regionalsjef for Hamar og Hedmarksbygdene. Var fra 1980 t.o.m. 1992 amanuensis/professor ved Arkitekthøgskolen i Oslo. Ivrig skribent i fagpresse og aviser.

FAKTA om Sviland

Fra Ramnes Bygdebok. Bind II. Første del:

Sigurd Greaker solgte i 1913 eiendommen Søndre Jare for 46 500 kroner til Magnus Kyllingstad og hans slektning Asbjørn Sviland, begge fra Jæren.

Kyllingstad og Sviland drev gården sammen i tre år. Da ble de enige om å skille lag, og det skjedde på en enkelt måte. Verdien av gården ble man først enige om, og så trakk man strå om hvem som skulle flytte. Trekningen skjedde en søndag, med en mann som vitne. Resultatet ble at Kyllingstad trakk det korteste strået. Han flyttet til Søndre Kvån i Botne, i 1928 til Søndre Studsrød og bodde siden i mange år på Nordre Myhre i Fon.

og pekte, «fekk dei munn- og klauvsjuke, så dei måtte slakta alle dyra dei åtte, og grava ned skrottane». Måten Sviland fortalte hendinga på var rolig refererende, men likevel merkelig suggererende. Tonefallet røpet noe av mannen bak den rasjonnelle bondemaska. I alle fall, det grøss i meg da, og gjør det fortsatt, bare jeg hører orda «munn- og klovsyke».

Garden kjente jeg fra før

Vi hadde vært på sommerferie på Søndre Jahre både i 1943 og 1944. Hele familien. Ulovlig.

Ulovlig fordi under krigen ble landet delt inn i soner. Og for å passere ei sonegrense måtte du ha polititillatelse. Og for å få dét måtte du ha en godkjent grunn. Det var ferie ikke. Sonegrensa sørover for oss på Jevnaker var grensa mellom Drammen og Skoger. Vi kunne derfor ta tog til Drammen. Derfra syklet vi. I 1943 var jeg 10 år, Tale 9.

Far hadde kort tid før vi dro, trolig via sine mange jobber for Jonas B. Øglænd, klart å skaffe både Tale og meg hver vår junior-sykkel. Ikke usannsynlig var det også noe glassbytte med i transaksjonen. Far hadde

jo en viss tilgang til glass, som var et ettertraktet byttemiddel i datidens mer eller mindre legale bytteøkonomi. Ingen av våre lekekamerater hadde sykkel, så vi var privilegerte «heldiggriser» for å si det sånn.

Ved første anledning etter grensepassering inn i Vestfold stakk vi av fra hovedveien og opp Hanekleiva. Veggen var den gangen nærmest som en kjerrevei å regne. Men den var koselig, og viktigst av alt: vi følte oss rimelig trygge for kontroll der. Til Søndre Jahre kom vi fram, klissvåte på ettermiddagen 7. juli, og ble hjertelig mottatt. Og levde det gode liv ei uke.

I tillegg fikk vi med oss hjem både mjøl, gryn og smør; antakelig en bit spekeskinke også. Ikke all verdens mengder, da kunne det jo blitt vel mye bråk, om smuglinga skulle bli oppdaget. Gavene tyngt likevel, attåt vår andre bagasje. Men det var slitet verd. – Mamma fortalte om igjen og om igjen så lenge hun levde at «ikke nok med det vi fikk med oss, vi hadde jo spart rasjoneringsmerker for ei uke også!»

I 1943 syklet vi for øvrig hjem uten overnattinger, ca. 150 km på datidens til dels elendige veier. Men som, heldig for oss,

var nesten 100 prosent trafikkfrie. – Likevel: ikke dårlig gjort av to 9–10-åringer! Gjett om det var herlig å komme hjem, gå rett til køys og så på sengekanten få servert brødskiver med godt smør på!

Året etter dro vi på nytt til Ramnes, og ble der noen flere dager, for da modellerte far en hageskulptur, ei hoppe med føll, i sement. (Som en slags betaling for ferieoppholdet?) Hoppa står forresten fortsatt i tunet på garden. Vi ungene var mye med i høyonna og hadde det gøy.

Hjemturen gikk som året før med ekstra-bagasje, men denne gangen tok vi tog fra Drammen. Så «gardsgutten» kom til kjent-folk da han kom tilbake i august 1945. For ordens skyld kan jeg legge til at jeg var hjemme på vinteren, dvs. fra ca. 1. des. til 1. mai.

Sommerbesøk 1944: Tale får ri hjem på Erna med høylasset mens jeg kjører. Ved låvebrua overtok en voksen, men jeg fikk tømmene tilbake så snart den tomme vogna var kjørt ned igjen.

Sengeplass i drengestua

Jeg var jo både tremenning til odelsgutten og sønn av Ståle, som da var en «kjendis» alle i familien var stolte av. Så det er forståelig at man hadde stelt i stand gjesterommet for meg. Men jeg følte meg allerede første kvelden uvel med slik

Hoppa står fortsatt på tunet på garden.

særbehandling. Man blir ikke bonde av å ligge på stas i fin dobbeltseng med kniplet sengeteppe og porselens pissepotte... Så det ble raskt til at jeg fikk dele rom i drengestua med yngste sønn på garden, han Kåre.

Han var 18 år, jeg 12. Så i dag føler jeg nok en viss beundring over at han godtok ordningen. Men OK. Rommet fungerte bare som soverom. Vi var jo først og fremst en familie.

Bonden sjøl het altså Arthur. Han var født i Amerika, men kom til Norge alt som fireåring. Han beholdt navnet Arthur så lenge kona levde. Senere tok han i bruk det norske Asbjørn. Kona het Jenny. Hun var ille plaget av astma.

Så var det tre hjemmeværende barn: Odelsgutten Svein, som jeg forresten ble meget glad i, dattera Randi, og Kåre, som jeg altså delte rom med. I tillegg bestod familien av to utflyttede døtre og en sønn. Men den daglige «arbeidsgjengen» var familien. Ingen ansatte. Men Sveins forlovede, Tora, var ofte med.

Gården hadde allsidig drift, korn, poteter, rotfrukter og gras. Fjøset var, så vidt jeg husker, på rundt 20–25 melkekyr, pluss okse og ungdyr. Så var det noen griser og høner samt tre arbeidshester, Edel, Erna og en vallak som jeg ikke husker noe navn på. I tillegg en inghest.

Vi hadde traktor også, en Fordson Major med jernhjul. Men den hadde stått stille det meste av krigsåra, godt klosset opp for å spare fjærer og hjuloppheng. Og der stod den fortsatt. For drivstoff fikk vi ikke, selv så sent som i 1946; for, mente myndighetene: «Bøndene har hester. De trenger ikke oljebasert drivstoff!». Ferdig med det.

For å sikre at motor og drivverk fikk den olja de trengte for å hindre rust o.l., var det fast del av lørdagsritualet før vi gikk til bords, at Sviland sjøl tok tak i sveiva og dro motoren rundt noen omganger. Han sjekket smørenipler og den slags samtidig. Men stille stod den der likevel på sine klosser og symboliserte helt konkret en drøm om bedre tider.

Følgelig fikk jeg god skoloring i gammel-tidas «gamejordsbruk», for å si det kort. Asbjørn Sviland var anerkjent som fremragende bonde. Driftsforma på Søndre Jahre var, pga. krigen (j.fr. traktoren nevnt ovenfor), basert på hest som trekraft. Driftsforma er veldokumentert i faglitteraturen, så den er det lite interessant å beskrive nærmere her.

Forfatteren og odelsgutten, Svein, på Søndre Jahre i 1945. – Jeg gikk berrføtt da, som unger flest under krigen og de første åra etter.

Litt filosofering

Den framtida som gardens da drivstoffløse traktor var et symbol på, hadde vi selvsagt ingen mulighet for å forestille oss. Men i etterpåklok-skapens lys – ikke minst med min lange yrkeserfaring som areal- (les: samfunns-) planlegger – har jeg likevel, før jeg går videre, lyst til å filosofere litt over spennet mellom da og nå, altså fra 1946 til 2016:

I forbindelse med krigsårenes driftsformer kan jeg som en tankevekker (håper jeg), nevne en beregning dr.agric. A. H. Bremer presenterte i boka «Humor og alvor bak 80 år» (eget forlag, utgivelse-sår ikke oppgitt) Han bestyrte gjennom hele krigen Kvithamar forsøksgård i Trøndelag. Med det kostholdet og den drifta de da hadde, samt datidens transportmuligheter, kunne Norge brødfø fire millioner mennesker. Da inkludert et rimelig tilskudd av fisk. Dette ville selv i dag, tross en enorm folkeøkning, gitt oss 80 prosent selvforsyning, med andre ord det dobbelte av hva vi har. – Om vi altså hadde beholdt 1940-årenes såkalt «ineffektive» jordbruk basert på muskelkraft og Kvithamars enkle, men sunne kosthold ...

Krigstidens gammeldagse jordbruk trengte noe nær null liter oljebasert drivstoff. Det eksporterte dobbelt så mye energi fra garden, som det den importerte. I dag importerer landbruket 10 ganger mer energi enn det næringen eksporterer tilbake til samfunnet..

Dertil hadde vi, fram til rundt regnet 1950–60, et bosettingsmønster med

små byer og ekstremt mye spredt bo-setting. Bygd opp omkring et mangfold av småskalaenheter innenfor landbruk og fiskeri, samt et utall av lokale skoler, service- og handverksbedrifter. Kort sagt, et bosettingsmønster som gjorde oss lite avhengige av oljebasert logistikk med tilhørende areal- og utgiftskrevende infrastruktur. Noe som igjen, målt pr. innbygger, krevde adskillig mindre areal for «tekniske formål» enn det dagens sentraliserte bosetting krever.

Denne utviklingen kaller vi for «effektivisering» – ene og alene fordi den har erstattet mennesker og muskelkraft med maskiner. Samt fordi denne teknologien er en forutsetning for å kunne samle det store flertall av oss i byer og større tettsteder. Et fenomen som dagens samfunnsdebattanter og -forskere så definerer som et både sosialt og et økonomisk gode, og, merkelig nok, også som både klimavennlig og arealeffektivt.

Men gidder vi å analysere denne grunnholdningen, ser vi fort at den, sett på lang sikt, er høgst diskutabel. Den baserer seg mer på trosbasert vekstopti-misme enn på kunnskapsbasert viten.

Problemet er hva som er «lang sikt». Det er hevet over enhver tvil at bare i min levetid tid har kloden vi lever på, og av, mer enn tredoblet, jeg gjentar tredoblet, sitt antall innbyggere. Samtidig har aldri tilnærmedesvis så mange mennesker som i dag vært i nærheten av å være så velfødde, og velstående, som i dag. Et slikt faktum frister selvsagt til sterk optimisme.

Personlig har jeg, tross krig og terrorisme, og klimatrussel, tro på at vi fortsatt kan stelle oss slik at både våre oldebarn og deres etterkommere kan arve ei jord der det er godt å leve.

MEN: Da er det nødvendig å aktivere en annen planleggingsmodell enn trendframskrivning. Vi må våge å se klodens biologiske problemer inn i «kvitøyet». På lang sikt. Klima, som i dag så å si gis primat over alle andre biologiske problemer, er bare ett av mange.

Verdens akselererende vannforbruk er eksempelvis like problematisk, selv uten fortsatt global oppvarming. Forbruket av jord ved nedbygging, erosjon og utmagring, er også skremmende stort, om vi måler det mot vårt håp at alle mennesker skal kunne ha mat nok også i framtida.

Så har vi verdens omfattende korrupsjon og kapitalens ustyrbarhet. Seriøse sannsynlighetsberegninger forteller at godt over halvparten av verdensøkonomien trolig er unndradd offentlig kunnskap og kontroll. Inn i dette bildet kommer også reklame og markedsføring. Disse «næringene» disponerer, målt på verdensbasis, like mye penger som verdens samlede militærbudsjetter. Og har som eneste formål å øke vårt forbruk. (World Watch Institute, 2005).

Kort sagt, problemene står i kø. Ingen av dem er etter min mening uløselige, for de er alle menneskeskapte. Men nettopp dét krever at vi erkjenner dem. Ser dem i sammenheng, og, ikke å forglemme, på tilstrekkelig lang sikt. – Husk at i denne sammenhengen er hundre år kun et øyeblikk i menneskehetens historie. Og at den befolkningsveksten vi opplever i dag, mer er å regne som en eksplosjon, enn som «vekst». Mens klodens areal er konstant.

Vel, bønder ser fortsatt slike sammenhenger; de har fortsatt et evighetsperspektiv på yrket sitt. Men i dag tvinges også de til å prioritere kortsiktig fortjeneste framfor langsiktig bærekraft. For gjør de det, må de gå fra gården. – Situasjonen er ille i dag. Under TTIP vil den bli den enda verre.

Hjertesukket betyr ikke at jeg reservasjonsløst lengter tilbake til «de gode gamle dager». For det var de slett ikke for alle. Men vi som levde opp i de materielt sett karrige åra her i Norge like etter krigen, vi hadde det utrolig bra vi! – Med en brøkdel av det forbruket vi har i dag.

«Kåre – på'n igjen!»

Ved halvsektida på morran dunket det tre ganger i døra, etterfulgt av far Svilands myndige røst: «Kåre! – På'n igjen!»

Kåre sov i singlet og truse, så han bare hoppet oppi stuttbuksa som lå klar som et åttetall på gulvet, sparket på seg skoa uten å knytte dem – og rett i fjøset. Jeg brukte pysjamas og trengte et par minutter mer før også jeg lå langflat over tunet.

Der ble jeg møtt velkommen med et unisont: «Men det er da ikke nødvendig at du kommer så tidlig, du som er så liten!». Gjett om det var en som aldri skoftet morrasstellet i fjøset! Alle deltok der, unntatt kona. Først og fremst fordi hun var allergisk, men jeg fikk også forståelsen av at arbeidsdagen startet likt for alle, så kona gikk på kjøkkenet når vi andre gikk i fjøset.

Det var handmjølking den gangen, og alle de fire voksne var drevne mjølkere. Det var rene musikken å høre lyden av mjølk stråle ned i bøttene, akkompagnert av litt prat og latter og godmodig smårauting fra kyra.

Jeg hadde jobben med å grovpusse dem så det ikke skulle komme løst hår og møkk

Kåre (t.h.) og Svein melker. 1944.

i bøttene. Når siste melka var silt, spanna lempet ned i kjølekummen, og kuene hadde fått litt kraftfor og en ørliten høydott å kose seg med, gikk vi inn til frokost.

Før vi gikk fra bordet ble dagens øvrige arbeidsoppgaver fordelt. Svein og jeg gikk tilbake til fjøset. Det var fast takst. Han mer enn dobbelt så gammel og omtrent dobbelt så lang som meg. Jeg tror det må ha vært et litt av et syn å se oss to bære fulle 50 liters mjølkespann ned på mjølkerampa som siste innsats før vi avsluttet morrasstellet. Låven lå kloss i vegkanten og krøttergjeilen gikk rett forbi rampa så vi slapp å kjøre. – Men før bæringa hadde vi pusset alle kyra reine, sluppet dem på beite og gjort reint i fjøset. Og, ikke minst, pussa rein den stakkars oxen som ikke fikk komme ut. Det var alltid min jobb. Tror oxen likte å bli stelt. I alle fall husker jeg faktisk den jobben som litt preget av høgtid.

Om kvelden var vi ikke så mange i fjøset. Men ellers var rutinene stort sett de samme. – Unntatt bæringa av mjølkespann. Spanna «overnattet» i kjølekummen.

Svein

Svein var som nevnt lang, godt oppi 20-åra og forlovet. Altså skikkelig voksen. Nesten som gammel å regne i mine øyne. Før jeg ble vant til ham syntes jeg nok at han kunne være uvøren både i arbeid og ikke minst i kjeften. For å illustrere med et eksempel: Når han kjørte sjølbinderen forspent tre hester, så gikk det ikke lydløst for seg. Men kjeften hans Svein overdøvd maskineriet. Skulle tro hestene måtte bli både skremte og redde. Men de kjente ham, og søkte mot ham så snart de var fri, for å si det sånn. F.eks. om de gikk løse på beite og hørte han komme, så kunne du observere ei svak humring og se hestene rusle mot

Meiing med selvbinder på Jare.

ham for å få en klapp. Og å bli med Svein i stallen ved kveldsstellet klokka 22, det var rene høgtidsstunda. Umulig å beskrive i ord. Det var akkurat som jeg fikk lov å bli med inn i en høyere harmonisk sfære allerede når vi kom inn i stallgangen.

En gang jeg var med Svein på saga for å hente strø, bøyer han seg plutselig, mens vi satt der på kjerra, en aning fortrolig mot meg og sier: «Du skal jammen ha ros du Røyne, som aldri blir redd når jeg banner og kjefter». Å bli redd ham hadde aldri falt meg inn, for det lå noe i hele hans vesen som innga tillit. Tross kjeftamentet. Men utsagnet gjorde meg ikke mindre glad i ham!

Det å jobbe sammen med Svein i fjøset, minnes jeg fortsatt som lykkestunder. Han hadde en merkelig evne til å skjønne hva jeg kunne klare og samtidig oppmuntre meg til å ta i. Uten egentlig å si noe som helst. – Bæringa av fulle mjølkespann, som jeg nevnte ovenfor, tør jeg uten videre kalle et suverent eksempel på hans praktiske form for pedagogikk. Det var bare sammen med han jeg klarte det. Til noe

nytte må jeg samtidig ha vært, for selv Svein klarte ikke å bære fulle femtiliterspann alene.

Kviga

En annen rar opplevelse var på sensommeren i 1945. Svein og jeg hadde vært borti utmarka og hentet hjem noen kviger som hadde gått der på beite mesteparten av sommeren. Transporten gikk greit. Svein foran som rene bjøllekua og jeg bak for å hold orden på baktroppen. Noe som knapt trengtes. Dyra ble sluppet sammen med de andre dyra på hamninga heime. Men vi la fort merke til at den ene kviga bare stod og så opp mot skogen der hun var blitt hentet, og snart så vi også at hun hadde melkesprengt jur. Altså måtte hun ha kalvet.

Vi tok henne med oss tilbake igjen og regnet med at hun ville søke opp kalven. Men nei! I førstninga gikk hun raskt og rakt fram, men så bøyde hun til sides. Vi forsøkte å lure henne til bake på den «rette veg», men kom ikke nærmere enn til at vi hadde avgrenset et heller romslig område med mye kratt og småskog. Vi skjønte at kalven måtte være inni der et sted, men et

systematisk søk ville trolig ta tid. Særlig nå som det begynte å bli skumt. Så det anså vi håpløst. «Stå stille her, du Røyne. Så skal jeg gå min veg så kviga trur vi går hjem igjen. – Men du forsøker å liste deg så lydløst du kan på god avstand etter ‘o».

Svein trasket bestemt og med mye lyd av knekte kvister, hjemover i retning garden. Jeg stiltret meg på litt avstand etter kviga, som på et eller annet vis ikke syntes å ense meg. Heldigvis. Etter ei lita stund får jeg se kalven ivrig i gang med å die mor si. Jeg tok det med stor ro, men da kalven ga seg, og fortsatt stod på bena, gikk jeg rolig fram til mora. Og hun ble med meg, mens kalven litt sjanglete fulgte etter. Vi tok det med ro. Kalven måtte jo kvile innimellom. Men hjem kom vi! Mens kveldshimmelen fortsatt hadde noen lyse streif og ei og anna sky hadde fått gullkanter ...

Jeg har et vagt minne om at Svein stod tålmodig ved første grind og ventet på oss. Det var vel også han som fikk kalven inn i ei binge og kviga i egen bås.

Kalven

Det må ha vært en søndag, for vi satt lenge og vel rundt kjøkkenbordet og skravlet over en ekstrakopp kaffe etter frokost. Ei av kuene nærmet seg kalving, så én hadde tilsynsvakt. Men han var så med i praten at han sendte meg ut for å se hvordan det gikk – om det var behov for permanent tilstedeværelse.

Heisan! Kalven var allerede på veg ut! Jeg ble rådvill der jeg stod. Turte ikke gå fra kua, det hele så så skummelt ut. Men samtidig ante jeg ikke hva jeg skulle gjøre. Heldigvis var kua rolig selv om jeg så, og for den del hørte, at hun hadde det vont. Blikket hennes var rettet mot meg og det var akkurat som hun ba meg bli der.

Jeg tror jeg hjalp til mot slutten av fødselen. Husker jeg var bestemt på at mulen måtte frigjøres fra slim og hinner så jeg var trygg på at kalven fikk puste. Fant derfor raskt noe halm eller høy og tørket av som best jeg kunne. Fant mer og dyttet under kalven så den ikke skulle ligge for mye i møkka.

Først da våget jeg meg inn igjen med det glade budskap: «Nå er kalven der!» Om det ble sagt noe, husker jeg ikke. Men at de voksne fikk det travelt, det er sikkert. De lå «langflate» over tunet. Og kunne bare konstatere at alt hadde gått bra. Heldigvis.

Det var første gange i livet jeg opplevde en fødsel. Og takk og pris for det. Det var en sterk, men lærerik opplevelse. – Ikke minst siden jeg tilhører en generasjon som ikke fikk være med da jeg selv ble far.

Hester

Hestestellet og arbeidsoppgaver med hest var som vanlig på en gard. Men enkelte hendelser skiller seg likevel ut. For min del vil jeg nevne to:

Stoltheten da jeg første gangen klarte å sele på en hest sitter ennå i meg som et lykkelig minne. Jeg var for liten til at jeg klarte å hive, enn si løfte, seletøyet over ryggen på en voksen hest. Men jeg fant ei kasse å stå på. Den plasserte jeg kloss ved opphenget for seletøyet og leide hesten inntil på utsida av kassa. Hesten var snill og stod musestille mens jeg entret kassa og klarte å manøvrere seletøyet rett fra knaggen og over på hesteryggen. Så var det å greie det hele ut, få på plass bogtrær og bissel og spenne fast alle reimer. – Når så ‘n Svein godtok det ferdige resultat, ja, da var jeg kry!

Men det som likevel varmet meg mer enda, enn hans anerkjennende smil, var hestenes tålmodighet med meg. Det var akkurat som de ville hjelpe guttungen. En merkelig, men uforklarlig følelse av ekte vennskap.

Litt mer «æksjen» ble det en søndag jeg fikk i oppdrag å ri premiehoppa, Edel, til naboen som hadde hingst. Sviland ville sjekke om Erna var «hingstgær'n» før han bestilte «service» av en premiehingst.

Vi hadde ikke sal, så jeg red på seletøyet, det var tryggest, mente Arthur, for hoppa kunne bli urolig når vi nærmet oss nabogården og hingsten der. «Men du er trygg», mente han, «for jeg skal ringe nedover, så de får hingsten inn på stallen før du kommer, i tilfelle han skulle være ute i luftegarden».

Men det var den!!

Hoppa var ikke til å styre. Den klemte sidene og bakenden i rask vekslings mot gjerdet som skilte henne fra hingsten. På den andre sida stod en vill hingst på tobein og slo hovene i treverket så flisene sprutet. Antakelig vrinsket den ganske så

En statuett far laget i 1933. Jeg tar den med som en illustrasjon av hvordan jeg så for meg min skjebne hvis hingsten hadde kommet seg løs mens jeg ennå klamret meg fast på Ernas rygg ...

kraftig også, men jeg husker ikke en lyd, bare en diger tanngard bak vrengrte lepper; og et gap så åpent at jeg trodde jeg så helt nedi magen på dyret.

Jeg hadde nok med å holde meg fast i seletøyet og berge beina så de ikke ble knust mot gjerdet. Jeg kan ikke huske at jeg var redd, skuespillet var så vanvittig fascinerende at jeg på en måte glemte meg selv. Selv om jeg rakk å tenke at «Hva skjer om hingsten kommer seg løs og jeg i klemme mellom brystet hans og ryggen hennes Erna?». Jeg var jo fullstendig klar over hva som stod i hodet på dem begge.

«Forestillingen» varte heldigvis ikke lenge, for det kom raskt flere mannfolk ut av dørene på våningshuset. De fikk tak i hodelag og pannelugg på hoppa og klarte å dra henne unna og nedover gardsvegen så langt at jeg kunne ta over styringa og komme meg hjem raskest mulig.

Men før jeg kom hjem hadde Sviland allerede fått høre beretningen om mitt uanmeldte besøk via telefon. Så det var en noe betuttet gardbruker som tok i mot meg. Hans unnskyldning var at han hadde ringt flere ganger, men linja hadde vært opptatt hele tiden.

Han burde selvsagt ikke sendt meg av sted før han hadde en avtale med naboen. Men det gikk bra. Og jeg fikk meg en innføring i forplantningslærens mysterier for resten av livet. Det er, forsiktig sagt, stor forskjell mellom skolens «forplantningslære» og det levende liv! Vel. Edel kom til ønsket hingst i tide. Men avkommet hennes fikk ikke premie.

Smeden

Et par ganger måtte jeg gå til smeden med hester som skulle ha nye sko. Jeg minnes

det kanskje i et nostalgisk ettertidsllys. Men husker det som utrolig fine turer. Og, ikke minst sitter det i meg et minne om samspillet mellom hest og smed. Det glødet i essa rett innforbi døra til smia. Rett som det var måtte smeden innom for å smi litt på skoen, så den skulle passe. Sangen av hammerslag, gnister fra essa, ingenting syntes å uroe hesten. Heller ikke når smeden, nå som hovslager, fjernet den gamle skoen og skar bort en del av hoven. Hesten stod like rolig på tre bein og virket nesten som om den nøt behandlingen. Også når den nye skoen ble festet. Fire ganger. Så var gampen klar for våronna. Og en fredelig rusletur hjem.

Den spesielle lukta av nyskavet hestehov, er også et sterkt minne, fra disse turene. På sitt vis.

Først som voksen planlegger forstod jeg at smia også var en «feilplassert» arbeidsplass i bygda. Rett og slett fordi en smed i følge alle lærebøker er handverker og derfor driver «bynæring». En næringstype vi som planleggere fikk klare samfunnsfaglige påbud om at var fremmedelementer i bygdemiljøet. Som burde fjernes; for å redde framtidens bygder.

Potetpellere fra fengselet

Potetonna krevde mye folk. Denne høsten hadde Sviland fått en gjeng fanger fra Sem hjelpéfengsel. Fangene var stort sett straffet etter «løsgjengerparagrafen».

Fangevokteren het Konglevoll, om jeg ikke husker aldeles feil. Han var faktisk glad i fangene sine, fant jeg ut. Hadde tydeligvis en slags farsfølelse for dem.

– Som de for meg. Jeg var jo bare en guttunge og de bak sitt bråkjekke ytre bar nok på hver sin måte på en uoppnåelig drøm om familie og ordnede livsforhold ...

Gutta var for mange til å få plass på kjøkkenet der vi andre spiste. Så de ble servert i låven som da var full av høy og lo (kornband lagt opp til tork) og følgelig en fin kvileplass. Pausene var avpasset hestenes behov for kvile, så det ble god tid for nysgjerrige meg å prate med dem.

Spesielt husker jeg én som gikk med et prospektkort på innerlomma. Det viste han meg. Motivet var en voksen kvinne i bunad og kortet var påtrykt navnet Betzy Kjeldsberg. Stolt fortalte han at «Hu er mora mi!». Han var veldig stolt av henne. Jeg syntes dog saken virket litt merkelig og spurte Konglevoll forsiktig om hva slags type karen egentlig var. Da kom det et bittert, lavmælt, men følelsesladd svar: «Jo det stemmer det. Han er sønnen hennes. Vi har hatt henne på besøk i fengselet også, men det eneste hun har å gi ham er grov kjeft». Jeg ante ikke den gangen hvem Betzy Kjeldsberg var. Husker bare navnet og ante at hun var noe stort. Sønnen sa ikke ett ufordelaktig ord om henne. Men han viste ikke kortet til andre enn meg, det jeg kunne observere.

La meg legge til at etter hvert som jeg ble eldre, tok jeg dette intermessuet til meg som en viktig lærdom om hvor komplisert menneskelivet er. Betzy Kjeldsbergs innsats beundrer jeg, samtidig som jeg synes synd på henne i denne saken. Hun må ha hatt det vondt hun også!

En annen av kara var spesiell på en annen måte. Han var så fryktelig glad i mat, men lite effektiv i arbeid og helt uten ønske om kontakt med noen. Nysgjerrige jeg kom-

menterte observasjonen til en gruppe jeg satt sammen med. «Nei han! Han var så gær'n etter dyr at dom måtte skjæra ta 'n balla». Han var altså kastret pga. sodomi. Sånn var den saken. Jo, livet er mangfoldig!

Tresking

Etter potetonna var det tresking. Kåre stod for innmatinga. Det var fortsatt rimelig mildt og jobben tung nok, så han valgte å jobbe i bare stuttbukse og tøyско. Det var særlig byggsnerp han ville slippe å få i kleda. Jeg stod for mottak av agner og valgte kjeledress som jeg knyttet fast ved håndledd og ankler, samt skjerv i halsen og lue godt trukket nedover øra. Jobben min var fysisk lettere, så jeg holdt ut varme og svetting. Men fytterakkern som det gøyv! Og gud vet om påkledningen hjalp.

Da dagen var slutt stod hvert eneste kroppshår og stritta på kroppen hans Kåre. Men jeg ble sannelig var at jeg hadde mer dun på armer og bein enn jeg før ante. De stritta de og! Og som det klødde! Det klødde i øra og i øya. Tror finhakka byggsnerp må ha klora seg ned i tårekanalene også. Og det var ikke snakk om å avslutte jobben med noe så «luksuriøst» som et bad eller dusj; for inne var det bare en håndvask med kaldvatten. Så Kåre klekket ut en plan: Han hengte opp en hageslange oppunder taket i fjøset, i opphengsmekanikken for navnetavlene som hang på rekke og rad over hver bås. Slangen hang oppe døgnet rundt. Og siden kyra stod inne nå, ga rommet god lunk til vannet i slangen. Enden av den dro vi inn i mjølkerommet og surret fast sprøytetuten fra ei hagekanne og laget til et stativ så vi fikk en noenlunde effektiv dusj ut av det.

Vi byttet om å være førstemann annenhver kveld. For vannet ble ganske kaldt før sistemann var ferdig. – Men slik ble vi

såpass reine at vi fikk sove noenlunde kløfritt om natta.

Hva'n Kåre drømte om, vet jeg ikke. Jeg drømte om tresking av havre. Det var himmelrike det. – Har du noen gang fylt skoa dine med havreagner i stedet for sukker? Det er luksus, det!

Når det gjelder vår sjøllagede dusj kan det kanskje passe å legge til for yngre generasjoner, at det å ha innlagt vann ikke var helt vanlig «luksus» på landet den gangen. Ingen hadde WC. – Vår do var under den ene låvebrua, vegg i vegg med fjøset og felles gjødselkjeller under. Fjøset ga en liten lunk på kalde dager, og litt «musak» i form av kuraut o.l. Ellers koste vi oss med «Nationen» og «Tønsberg Blad» – før et passende flak ble brukt til viktigere formål.

Så sent som i 1961 ble jeg involvert i et prosjekt i regi av Det Kgl. Selskap for Norges Vel, om «Vannverk på landsbygda». Det gjaldt først og fremst arbeid for å skaffe alle gårdene i landet innlagt vann og avløp. Kontaktmann var, så vidt jeg husker, bondehøvdingen Jon Sundby. Jeg fikk bare skrevet en innledende rapport før jeg dro til Sicilia på andre oppdrag.

Voksen in spe

En dag fikk jeg i beskjed om å reise til Døvle på Sem (forretning som solgte byggevarer) og dro av sted med hest og langvogn. Det var 7 kilometer hver vei. Vel framme ble varene, hovedsakelig armeringsjern og sement, pluss noe småtteri ellers, plassert på vogna av

betjentene. De hjalp også til med forsvarlig surring, mens jeg holdt hesten.

Så ble jeg bedt inn på kontoret for å kvittere for varene jeg hadde mottatt. Jeg bandt hesten i hestebindinga, og gikk veslevoksent inn og tok med meg kvitteringsboka ut for å sjekke at alt stemte. Så inn igjen, fortsatt preget av stundens alvor – og signerte. Med eget navn!

Deretter ble jeg fulgt høflig ut døra igjen og ønsket god tur hjem igjen. – De kunne lett ha gjort seg lystige over den veslevoksne karen. Men det gjorde de altså ikke. Og den samme karen har vel knapt noen gang senere i livet følt seg så voksen som da han slengte seg på lasset, smattet på hesten og la i veg hjemover. En trivelig tur forresten. Men hva jernet og sementen ble brukt til, husker jeg ikke.

Stort sett hadde jeg fri på søndag. Ofte fra lørdags ettermiddag. Ingen spurte hva jeg gjorde, bare jeg var i fjøset igjen om mandags morgen. – Det var jo på hverdager det var travelt, for da måtte alt være klart til melkebilens kom.

I førstningen var jeg helst på garden i helga. Det var mye for en guttunge å foreta seg der. Ikke minst i verkstedkroken i stallgangen. Men da jeg var tilbake i 1946, ble det ikke så få sykkelturet til Årøsumd, lengst syd på Nøtterøy. Det var vel omtrent 25 km hver vei. Det hendte jeg var så sliten når jeg langt på natt syklet «Semslinna» at jeg tok en real kvil bakom stablene med snøskjermer som var stablet langs vegen. Sovnet jeg, kunne det bli travelt å rekke fjøset om morran. Men ingen spurte hvor jeg hadde vært om natta. Var tydeligvis regnet som voksen nok til å ta vare på meg selv.

Ei knivslire jeg lagde på verkstedbenken i stallgangen. (Kniven kjøpte jeg på butikken i Ramnes. – På gymnaset fungerte den som klassens felles kniv når vi «kappet land». Kanskje derfor den «overlevde?»).

Men hvorfor Årøsumd?

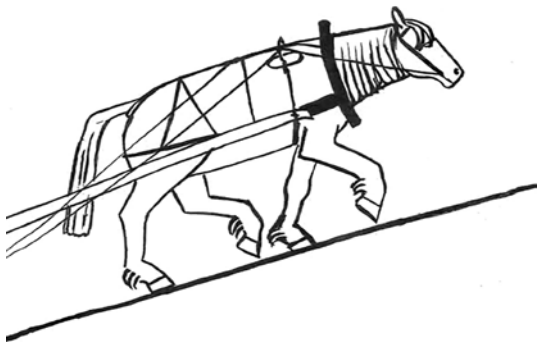
Via min moster Gudrun, som var lærer på Nøtterøy, var jeg blitt kjent med to jenter der. Faren var styrmann i handelsflåten og hadde ikke vært hjemme siden før krigen. Men han hadde overlevd og sendte hjem hilsener og gaver fra de underligste steder ute i den store verden. En eksotisk familie og miljø for en gutt fra langt inne i «bonde-Gukk»! Dessuten var jentene både søte, og ikke minst både selvstendige og aktive. Så jeg må nok ha vært forelsket i dem, uten å være gammel nok til å skjønne det selv. Så også på den måten var jeg altså i ferd med å bli en «voksen» ung mann ...

Lørdagskos

Det lå liksom forventning i lufta når vi skulle inn til lørdagsmiddag og avslutte arbeidsuka.

Serveringa var ytterst enkel: Spekesild og poteter, servert på aller enkleste måte. Kokte uskrelte poteter lå som en bord langsetter langbordet, samt kniv og gaffel. Ei urensa spekesild, fordelt på hver spise-plass lå også klar, rett på bordplata. Den var i heltre, tjukk og grundig lakkert. – Her tør jeg likevel tilføye at voksenvettet her jeg nå sitter og skriver, ikke er helt på linje med hukommelsen. Siden vi brukte både kniv og gaffel burde vel bordplata beskyttes med en tallerken eller noe? Kanskje ei enkel trefjøl? Men, som sagt, i hukommelsen spiste vi rett fra bordplata den dagen. Potetskrell og sildeavfall skjøv vi bare inn mot midten av bordet. Stemningen var munter og praten løssluppen.

Ved den ene enden satt Jenny, frua sjøl, med ei lita tønne sild, samt utslagsvasken, ved sida av seg. Den som ville ha mer sild ga tegn. Og Jenny stakk handa ned i tønna og fisket opp ei ny ei, skylte den (og handa) under springen og sendte nedover til den som skulle ha.

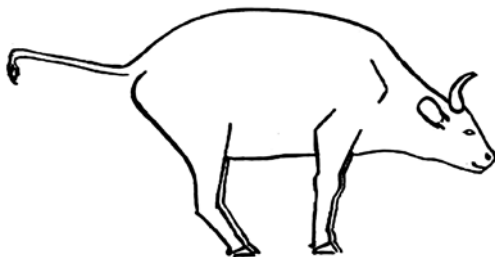
Skisse av hest på låvebrua. Tegnet på kurs mange år etter.

Når så alle var mette, gikk kara for å vaske seg. De fikk etter tur med seg en kjele med varmt vann. Jentene sopte middagsavfallet opp i ei bøtte. Det ble en ekstra godbit til grisene i anledning helga.

Så startet rundvasken: Tak, vegger, skap og hyller, komfyr, møbler og til slutt golvet. Og så var det jentenes tur til å vaske seg. Tora (Sveins forlovede) var så vidt jeg husker alltid med. Jentene var effektive og svingte kluter og koster med latter og smittende humør. Jo, det var jentene som ordnet helga!

Deretter samlet vi oss, nyvaskede og penklede, i hagestua til kaffe og kaker. Også dette var det husets kvinner som stod for. Selvfølgelig.

I ei tid hvor vi fortsatt hadde streng rasjonering av både sukker og alle andre godsaker, ja, da var lørdagens servering litt av en fest! En lørdagskos og en helgehøgtid som ingen unger i dag hverken har mulighet for å forstå, enn si selv oppleve maken til.

En skisse jeg gjorde i 1952, på et kurs i det militæret. Kuer på beite var et dagligdags syn i hele min oppvekst. Scenen kunne altså godt være fra Søndre Jahre.

Siste tur i gammeltida

En ettermiddag utpå høsten i 1945 spurte Sviland om jeg hadde lyst til å være med ham på en overnattingstur. Han var formann i overtakstnemda, tror jeg det var, og de skulle ha et møte på en gard et godt stykke nordafor Ramnes kirke. Eneste mulige transportredskap var sykkel, apostlenes hester eller gardens. Det ble hest og trille.

Vi dro etter kveldsmaten. Kunne jo ikke kaste bort for mye tid! Før vi kom fram var det mørkt. Men trafikken var omtrent null. Og den som var, gikk med muskeltkraft. Så trafikk var ikke noe problem.

Vi satt ved siden av hverandre i baksetet med skinn over beina. Men vi slo ikke opp kalesjen. Kvelden var vakker! Det knaste stilt fra jernbeslåtte hjul og hestehover mot småstein og grus, knirket litt i vogn og i seletøy, og innimellom en liten promp eller et prust fra hesten. Sviland satt med tømene. Og fortalte om steder vi passerte, og om hendelser. Alt mens kveldsmørket langsomt la bygda i et stadig mer trolsk skjær.

Til slutt så vi knapt veien, men da var vi framme og ble godt mottatt.

Neste dag var feriedag for meg og møtedag for Sviland. Jeg deltok bare ved matbordet, som i anledning rådsforsamlingen var både rikholdig og nydelig dekket i bestestua.

Heldigvis gikk forhandlingene greit og vi kom oss gode og mette ombord igjen i trilla i rimelig tid. Jeg sov nok litt på slutten, for plutselig stod vi i tunet hjemme. Godt over vanlig leggetid. Så jeg ble uten videre «permittert» mens Sviland satte hesten i bås. Og ganske sikkert ga den

både høy, litt havre og en godklapp som takk for turen.

Et utrolig vakkert minne om ei tid som aldri kommer tilbake.

Da jeg kom hjem fra Søndre Jahre i august 1946 hadde far på ubegripelig vis klart å skaffe seg både bil og bensinkvote. – Og utpå høsten fikk også Sviland drivstoff til traktoren ...

To PS'er:

2. september 1945 feiret vi Japans kapitulasjon med kaffeslabberas ute på jordet. Kort tid før jeg ankom Søndre Jahre i 45, falt atombombene over Hiroshima og Nagasaki. Jeg har ingen minner om hendelsene. Og merkelig nok er bombinga heller ikke notert i fars dagbok for 1945. Men Japans kapitulasjon 2. september er uløselig knyttet til mine gardsguttminner:

Vi drev på med å hesje lo, så vidt jeg husker, på jordet nord for tunet (øst for vegen til Sem/Tønsberg). Plutselig kommer en overlykkelig Randi løpende og roper «Det er fred!». I mitt barnslige sinn

Svein og jeg på avreisedagen i 1944, som startet i regnvær.

tok det noen sekunder før jeg oppfatter at nå var verdenskrigen endelig slutt. Antakelig var Sviland-familien med sin sterke tilknytning til USA, langt mer opptatte av krigens gang i Stillehavet/Japan enn det vi på Jevnaker hadde vært. Vi feiret krigens slutt godt og grundig allerede i mai, vi.

I alle fall. Denne vakre septemberdagen ble det spontanfeiring der ute på jordet, med nykokt kaffe og kake. Endelig slutt på krigen!!!

For meg er Japans endelige kapitulasjon for alltid forbundet med solskinn, stubbåker og kornband hengt på hesje, en klar høst dag på Søndre Jahre i Ramnes. – Og Randis lykkelige smil og flagrende hår der hun kommer nesten dansende mot oss med den glade meldinga.

Samme høsten gikk vi «Fredsmarsjen»
Jeg gikk den korte barneløypa. Ei nål jeg fikk, har jeg mistet. Men et minne, som vel passer bra i en barnslig sjels verden, sitter ennå:

De voksne gikk dobbelt så langt og kom derfor inn etter oss ungene. Ankomsten var oppe ved det vi kanskje kan kalle Ramnes sentrum. En av de første kara som kom i mål hadde nok gått hardt, for i det han passerer målområdet slipper han den mest lydkraftige «fis» jeg kan huske å ha hørt. Den skremte en fjording som gikk på beite nedenfor vegen, slik at den knegget vilt og kastet seg opp på bakbeina før den satte av garde i vill galopp. – Til forsamlingens store munterhet. Og én manns store gremmelse ...

KJÆRS

RØRLEGGERFORRETNING AS

Alt innen Varme og Sanitæranlegg

Kopstadv. 477, 3178 VÅLE Tlf. 33 06 03 11

Kongens fortjenstmedalje til Asbjørn Sviland

På sin 80-årsdag ble Asbjørn Sviland tildelt Kongens fortjenstmedalje i gull.

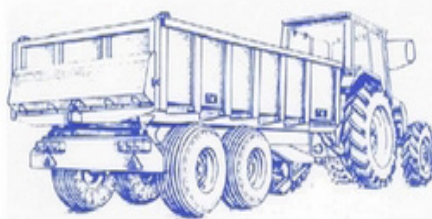
Bygdeboka forteller at Asbjørn Sviland i Ramnes har hatt de fleste av de tillitsverv ei bygd rår over. Også i bøndernes organisasjoner på fylkes- og landsplan har han nedlagt et stort og gagnlig arbeid. Som leder i Tønsberg Meieri var han med på å starte og lede Meierienes Fellesfabrikk for iskremproduksjon.

Kongens fortjenstmedalje ble overrakt Asbjørn Sviland av daværende Fylkesmann Olav Grove.

AGROMET NORGE AS

Maskinforretning

Vi er fortsatt

Norges største leverandør
av dumperhenger til traktor!

Alle våre hengere har 4-hjuls brems!

**T-041/KN, 10 tonns
dumperhenger med
HARDOX 450
i bunn og sider.**

**Continental 505/50-17
hjulutrustning. Hengeren
leveres med skrålem foran
og sprelem bak som standard.**

post@agromet.no

33 30 66 00 3175 Ramnes 91 17 68 54

Utfordring til bøndene i Re: 90 prosent av jorda må grøftes

Per Bjerko

«Det moderne landbruket, som blant annet benytter seg av grøfting og gjødsling, førte til at store deler av kommunen kunne bli til høyproduktiv dyrkingsjord, – den viktigste resurs vi disponerer i Ramnes.»

Dette var sluttordene i en geologiartikkel ved Rolf Sørensen i Ramnesiana 1981, side 23–34.

Nå tar vi for oss det viktigste tiltaket i landbruket i Re, grøftinga.

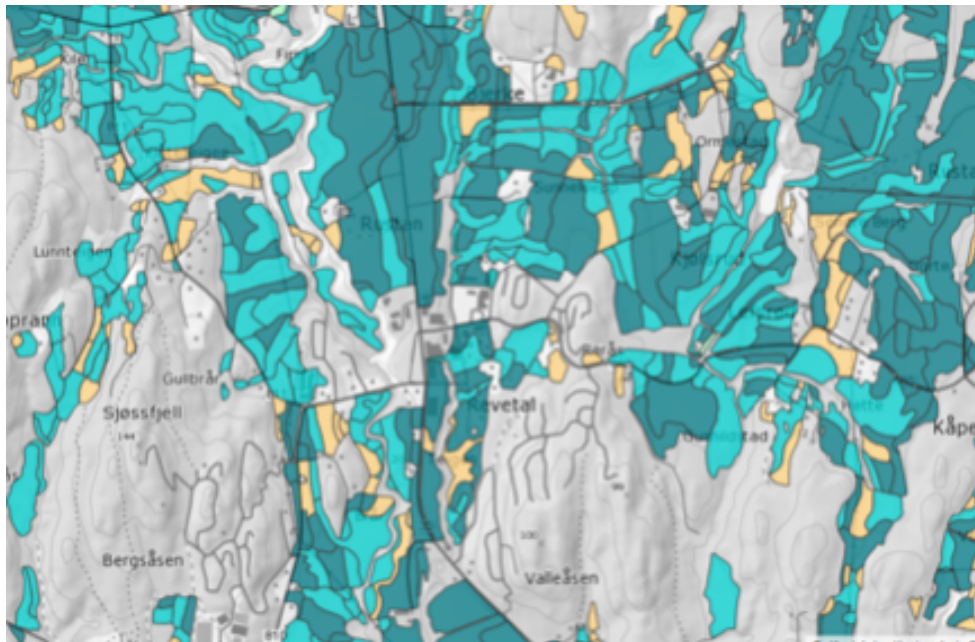
Da istida var over og Re var over havflata, begynte reingene med jordbruk. Pollen i myrer i Vivestad forteller at de dyrka korn allerede i steinalderen, for ca. 4000 år sia. Kornåkrene var sikkert små og avlingene mye mindre enn nå. De heldigste fant ut hvor det grodde best. Det var i skråningene og på de såkalte selvdrenerte feltene som ikke er så store. Derfor var det stor fare for å havne på vassjuk jord med mange skuffelser.

Nå er det enklere. Vi har fått jordsmonnkartene som viser grøftebehovet på jordene slik de var før grøfting. Men det er en stor utfordring å finne ut om grøftingene som er gjort er gode nok.

Siltig mellomleire må grøftes!

Det meste av jordsmonnet i Re er siltig mellomleire som er ei blanding av leire og silt, og har dårlig vannledningsevne og stort behov for grøfting. Fasiten er at bare ca. 10 prosent av jorda i Re er såkalt selvdrenert, og de resterende ca. 90 prosent trenger grøfting.

Jordkvalitet basert på jord- og terrengegenskaper			Dreneringsforhold		
	Areal (daa)	%		Areal (daa)	%
Svært god jordkvalitet	55981	76.9	Grøftebehov og flatt	37853	52.0
God jordkvalitet	16101	22.1	Grøftebehov og hellende	26160	35.9
Mindre god jordkvalitet	733	1.0	Dreneringsproblemer og bratt	702	1.0
Total	72815	100.0	Selvdrenert	8100	11.1
			Total	72815	100.0

Dreneringsforhold

- Grøftebehov og flatt
- Dreneringsproblemer og bratt
- Grøftebehov og hellende
- Selvdrenert

Kilde: NIBIO

Mest problemer var det på de flateste jordene, som på Heian og mange andre steder. Nå er de fleste godt grøfta. Dårlige beiter er blitt til førsteklasses jord, noe av det beste i landet.

Jordsmonnkartet viser grøftingsbehovet for grøfting

Vi har valgt å ta med kartet for området rundt Revetal. Det er vanskelig å se detaljene, men vi får et godt bilde av situasjonen når det gjelder grøftebehovet. De gule flekkene er områder som er selvdrenerte (trenger ikke grøfting).

Grøftinga kom i gang for 200 år sia. Da kom amtsagronomene

Etter flere tusen år med mye slit og små avlinger var det på tide å få skikk på de vassjuke jordene. Det begynte i England som fikk stor framgang i landbruket. Et av tiltakene var grøfting med teglrør. Dette spredte seg til Norge. Et viktig framskritt var «Den Høiere Landbrukshøiskole i Aas» som kom i gang i 1855. Agronomene derfra fikk stor betydning. Noen ble amtsagronomer. Her i amtet fikk vi G. A. Wilson (1861–1863) og Ole Bærøe (1864–1871). De fartet rundt i bygdene, besøkte enkeltbønder og holdt bygdemøter med faglig veiledning. De etterlater seg årlige beretninger som forteller om det store behovet for grøfting og mye annet.

I 1864 besøkte Bærøe Ramnes, og skrev dette i rapporten til amtsmannen: «Sjelden kan en treffe på en bygd hvor det av naturen finnes så regelmessige, vakre og fruktbare marker som her i Ramnes, men likeså sjelden er det å treffe eiendommer hvor markenes grøfting er så forsømt som her».

Bilde fra prospektkort, tatt i 1908. Vi ser Ramnes sentrum med eiendommen Tufte i bakgrunnen.

Profilering var mye brukt, men var ikke den endelige løsningen

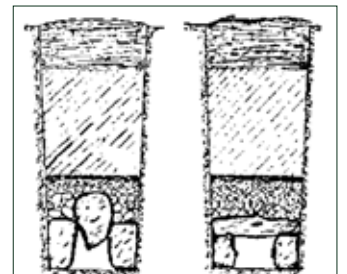
Før grøftinga kom i gang, blei det mye brukt å pløye jordene med fårer som virka som åpne grøfter. Da grodde det noe bedre på høydedraget, men lite i søkket. Summen ble noe bedre enn på flatt jorde. Bildet fra ca. 1908 viser profilerte jorder vest for Tufte. De var enkle å pløye flate igjen når jordet blei grøfta. Helt fram til 1960 kunne en se dette på et lite beite som blei grøfta på Heian.

Først steingrøfter, så røgrøfter

Kristian Nyhus.

Kristian Nyhus (1917–2010) var jordstyresekretær i Ramnes fra 1942 og ca. 10 år framover til han blei kommunesekretær. Han var en flittig skribent i Ramnesiana. I årgang 1991 forteller han om «Grøfting i Ramnes under krigen». Han kan huske at de drenerte med steingrøfter i Ramnes helt fram til 1940-åra, der det var mye stein i jorda. Gjorde de jobben sjøl, blei grøftinga gratis.

Steingrøfter.

Steingrøftene har gitt mye plunder ved ny grøfting av jordene. Da er det tidkrevende og vanskelig å kople dem til røgrøftene, og det er mange eksempler på «blauthøl» på grunn av steingrøftene i lang tid seinere.

Stor utvikling midt i 1800-åra

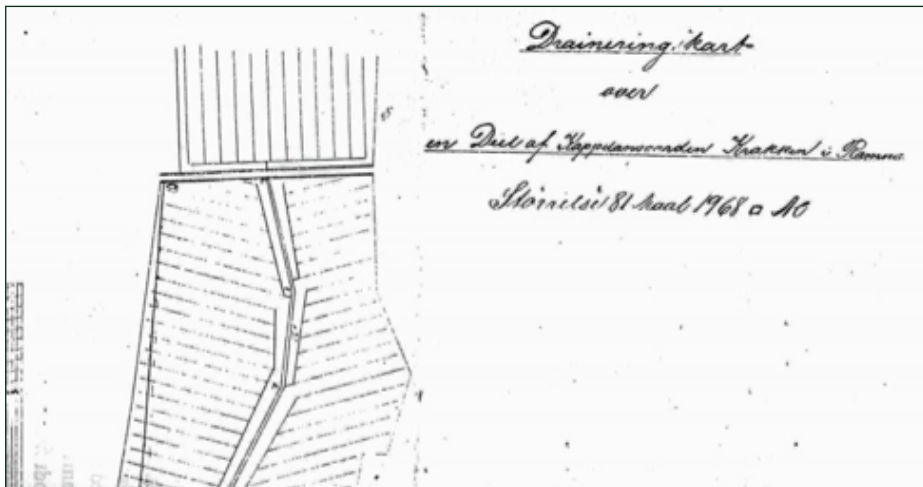
Amtmann Cappelen fortalte i en 5-års rapport i 1855 at «egentlig Draining har, saavidt meg bekjent funnet Sted hos enkelte Landmend og allene været utført med Steen og ikke med Drensrør». Han hadde altså registrert at drensrøra var i anmarsj, men ikke i bruk.

Neste 5-årsrapport, i 1860, kommer fra lensmann Hagemann i Ramnes, som skriver at det er tatt opp 60 000 favner lukkede og henved 50 000 favner åpne grøfter. Det blir tilsammen 20 mil. Til de lukkede grøfter blei det brukt stein «hvor det var at bekomme, eller mindre Trestammer, og af enkelte endog Drensrør».

Det fortelles at amtet plasserte en drensrørmaskin på Kjølørød, som i 1864 produserte 30 000 drensrør. Andre kilder forteller at Jacob Skrikestad i Fon produserte 40 000 drensrør i 1867 på teglverket sitt.

Grøfteplanen i Fon

Amtsagronom Ole Bærøe lagde grøfteplan for kappelangården Krakken i Fon i 1868. Den er bemerkelsesverdig med grøfteavstand heilt ned på 6 og 8 meter, og med drensrør fra teglverket på nærliggende Skrikestad. Dette teglverket kom i stand ved medvirkning av Bærøe. Dimensjoner var 1,5 toms sugegrøft og 2 til 2,5 toms samlegrøft. Kartet viser her viser den søndre delen av eiendommen.

Grøfteplanen i Fon var hundre år forut sin tid.

Slutt med amtsagronomer i 1871

Så skjedde det triste, at den dyktige amtsagronomen måtte slutte i jobben i 1871 på grunn av dårlig økonomi. Det betydde at det blei en del år uten den verdifulle stimuleringen ved amtsagronomene. Bærøe kjøpte den fine gården Flår i Undrumsdal og drev den som et verdifullt mønsterbruk. Ragnar Bache, som nå bor på Flår, forteller at de har funnet de gamle grøftesystemene fra Bærøes tid. Grøfteavstanden var på 7 meter. Det gikk nær 100 år før så tett grøfting blei vanlig i bygdene!

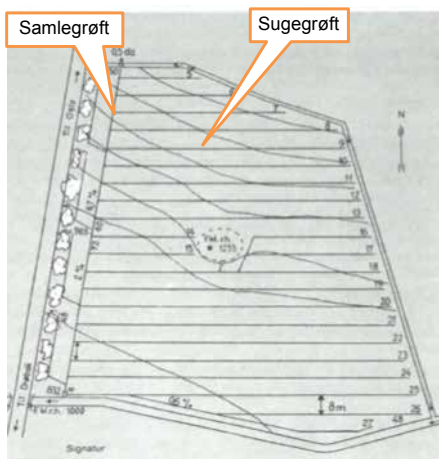
FAKTA om grøfting

- Vanlig dybde for drenerør er 90–100 cm
- Rørdimensjon: Sugegrøfter (sidegrøfter) ca. 55 mm innvendig
Samlegrøfter ca. 75 mm innvendig
- Avstand mellom de parallelle sugegrøftene:
Før ca 1960: 10 m, ca. 1960 til ca. 1980: 8 m. Videre: Ca. 4–6 m
- Hvorfor filter? Sikre god drenering. Hindre gjenslamming
- Filtertyper: Mose, sagflis, grus, fiberprodukter, matjord
- Det må være fall i hele lengden på grøfta
- Sugegrøftene bør helst legges på tvers eller skrått for vanlig pløyeretning
- Farer: Gjenslamming jernutfelling, tetting med røtter, tunge maskiner

Plastrør 83 mm innvendig For samlegrøft I bruk fra 1970	Plastrør 50 mm innvendig For sugegrøft I bruk fra 1970	Teglør 75 mm innvendig For samlegrøft I bruk til 1970	Teglør 50 mm innvendig For sugegrøft I bruk til 1970	Teglør 35 mm innvendig For sugegrøft for ca 100 år siden
---	--	---	--	--

Oversikt over drenerøra

Grøtiefelt ved Peder Hove

Mange flinke grøftegravere

Kristian Nyhus skrev: «Det var mange flinke grøftegravere i Ramnes under krigen, blant andre Hans Gjelsås og Georg Nilsen, som jeg traff på flere steder i området Freste–Førum. De hadde trent seg opp til en arbeidsteknikk som ga 100 prosent utnyttelse av mann og redskap. De gravde hver sin grøft på feltet. Derved fikk de et konkurransemoment som gjorde at begge ytet maksimalt. Hans kan fortelle at de kunne grave 50–70 meter pr. dag fullt ferdig med rørene nedlagt og overfylt.

Først strekte de en ståltråd på bakken til å grave etter. Første spadtak ble gjort med en «Fahlstrømspade» som tok en dybde på ca. 40 cm. Deretter ble det foretatt en rensk med et bredt rørdrag. Så var det klart til neste spadtak med rørspaden, en meget smal spade med ca. 60 cm langt blad. Dermed var grøfta ca.

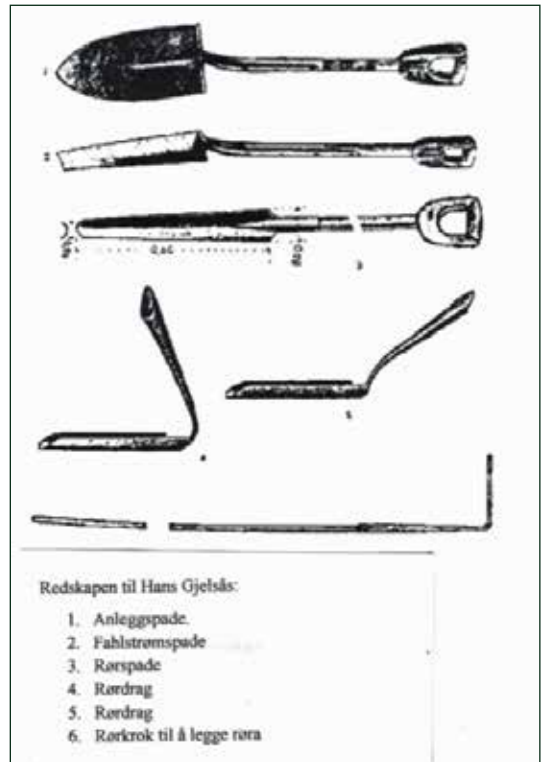
1 m dyp, og sluttrensken ble gjort med et smalt rørdrag. Så var det klart for legging av røra, som var brente teglrør, 33 cm lange og ca. 5 cm diameter. Til legging brukte de en jernpinne som satt på et langt skaft så en kunne gå på sia av grøfta og utføre rørlegginga. Neste operasjon var dekking av røra med mose som var samlet i skogen enten av eieren eller av graverne. Til slutt blei grøftene fylt igjen med ei bred potethakke. Når stykket var ferdig, blei grøftene oppmålt. Graverne fikk oppgjør etter antall meter. Etter opplysning fra Gjelsås var prisen 50 øre meteren. Ei bra daglønn den gang, som de var godt fornøyd med.

Det viste seg at grøftinga var lønnsom også for bøndene. Flere fortalte at de fikk så mye større avlinger allerede første året etter grøftinga at de hadde tjent inn utgiftene. «Siv og ugras blei borte. Korn, poeter og eng trivdes.»

Felleskjøpets grøfteplog med glansperiode fra ca. 1930 til 1956

Vi må ha stor takknemlighet overfor de dyktige østfoldingene som fant opp grøfteplogen. Den fikk flere navn: Engens grøfteplog og Felleskjøpets grøfteplog. Den kom helt først i 1930-åra og fikk voldsom utbredelse.

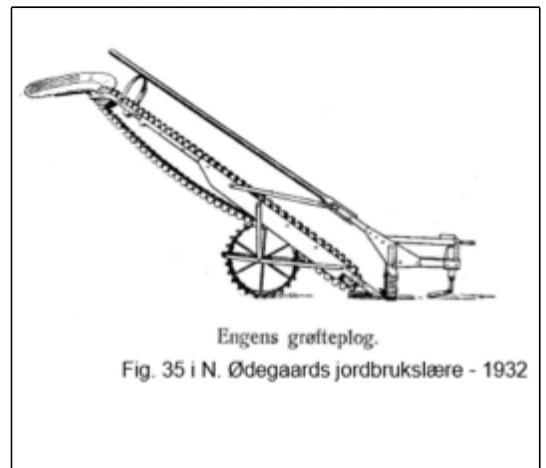
I landbrukstellinga i 1959 var det 66 gravemaskiner på gårdene i Ramnes og 59 i Våle. De passa godt til de relativt steinfattige jordene her hos oss. Bøndene lærte fort teknikken, men det var nok enkelte, som Magnar Gjelsås, som gjorde grøftinga til yrke og fikk mer rutine. De brukte 2 eller helst 4 hester og to personer, én som holdt maskinen lodrett, og én som var vekt foran ved skjæret, og samtidig kjørte hestene. Da traktorene kom

for fullt, rundt 1950, blei hestene bytta ut med traktor med bredstilte hjul. Etter hvert blei det hydraulisk løft og til sist drift av elevatorkjedet ved kraftoverføringa på traktoren. Sigurd Kirkeberg, Ramnes, fikk patent på slikt hydraulisk løft.

Avhengig av jordart og fuktighet måtte det kjøres flere turer fram og tilbake.

Magnar Gjelsås fortalte at han greide 1–1,5 tommer (2,5–4 cm) per gang. For å få ferdig ei grøft på 80 cm betyr det 10–16 turer per grøft. (Fram og tilbake).

I et lydbåndopptak i 1991 forteller Magnar Gjelsås om sitt liv som grøftegraver fra 1932. Han starta med Felleskjøpets grøfteplog og bygde den om flere ganger. Først med en ekstra glidemei for å få mer stødig gange. Så kom en viktig sak: Mulighet for å heve og senke skjærestålet trinnløst, ved ei sveiv, i fart. På den måten kunne de justere fallet i grøfta. I dette opplegget registrerte de fallet når de var ca. halvveis nede i grøfta. Det blei gjort med ei firkanta ramme, ca. 1,5 meter lang, påmontert en klar plastslange, med passe mye vann, som virka som et water. Så blei fallforholdene merket med noen drensrør, som ble lagt i et mønster langs grøfta, til orientering for Magnar som sto foran og manøvrerte sveiva. Dette tok tid og blei derfor ikke brukt på grøfter med gode fallforhold. Vanlig dagsverk var 300 meter.

Grøftegraving ved Freste.

Han hadde flere oppfinnelser. En klaff nederst på ploegen lagde grop for røra, og skjærer på overfyllingsploegen som la matjord rundt røra.

I det første året leide Magnar seg selv og grøfteploegen bort for 2 øre meteren og kost og losji, I lydbåndet forteller han at han la på ett øre for hvert år videre framover.

1956 – et merkeår i grøftehistoria, da kom Rådahl gravehjulsmaskin

Igjen kom det en grøftemaskin fra Østfold, fra bedriften Rådahl. Etter noen års utprøving blei 4 gravehjulsmaskiner lagt fram til salgs på Landbruksmessa 1956. To gikk til Våle, til Johan Bu og Asbjørn Ommedal. I likhet med grøfteploegen går gravehjulet best på jord med lite stein, og har mye større kapasitet. Grøfta blir ferdig ved ei kjøring, og rør og filtermasse (sagmugg) legges samtidig.

Runar Ommedal viser deres første gravehjulsmaskin. Her mangler selve grøftehjulet. Hjulet er klart til montering.

De første seriene var slepemaskiner.

Etter hvert, framover i åra, fikk vi grøfthjul hos Knut Vivestad i Vivestad. Magnar Gjelsås i Ramnes og Brødrene Kviler, Asbjørn Ommedal, og Sverre Trolldalen i Våle. De slutta etter hvert. Magnar Gjelsås overdro firmaet sitt til Steinar Før Sund i 1974, som hadde vært med han fra 1963. I 1982 sluttet Steinar. Ommedal og Sønner er de eneste som er i fortsatt drift.

Grøfting ved Kile i 1968. Steinar Før Sund kjører gravehjulsmaskinen og Magnar Gjelsås hjelper til.

Grøfting på Fossan i år. Runar Ommedal med grøftehjulet. Sølve Søyland kjører flis.

Eventyrlig utvikling, men utfordringene er fortsatt mange

Grøftehistoria har hatt eventyrlig utvikling siden Hans Gjelsås var i gang med spadene sine.

Så blei grøfteplogen stort framskritt. Med billig maskin, ofte egen arbeidsinnsats og stats-tilskudd til røra, lå alt til rette for et krafttak i grøfting. Rådahlmaskinen var et enda større teknisk framskritt, men førte til at grøfteplogene ble satt bort og grøftinga blei dyrere.

Da laseren kom blei det sikker kjøring med kontroll av fallet. Nå er dette ført videre med GPS-opplegg som lager nøyaktige kart mens de grøfter.

Nye grøftemaskiner er innom Re av og til. Arne Ekvall fra Larvik kan grave og legge 500 m dreneringsgrøfter i timen. Det er plog som plasserer rørstrengen på riktig sted og fyller over samtidig.

Skuffegravemaskinene har vært med hele tida, mest på felt med mye stein og åpne grøfter. Det er også vanlig at grøfteentreprenørene har med en skuffegraver til hjelp ved koplinger og steinproblemer.

Viktig statstilskudd

Tilskuddsordninga fram til ca. 1980:

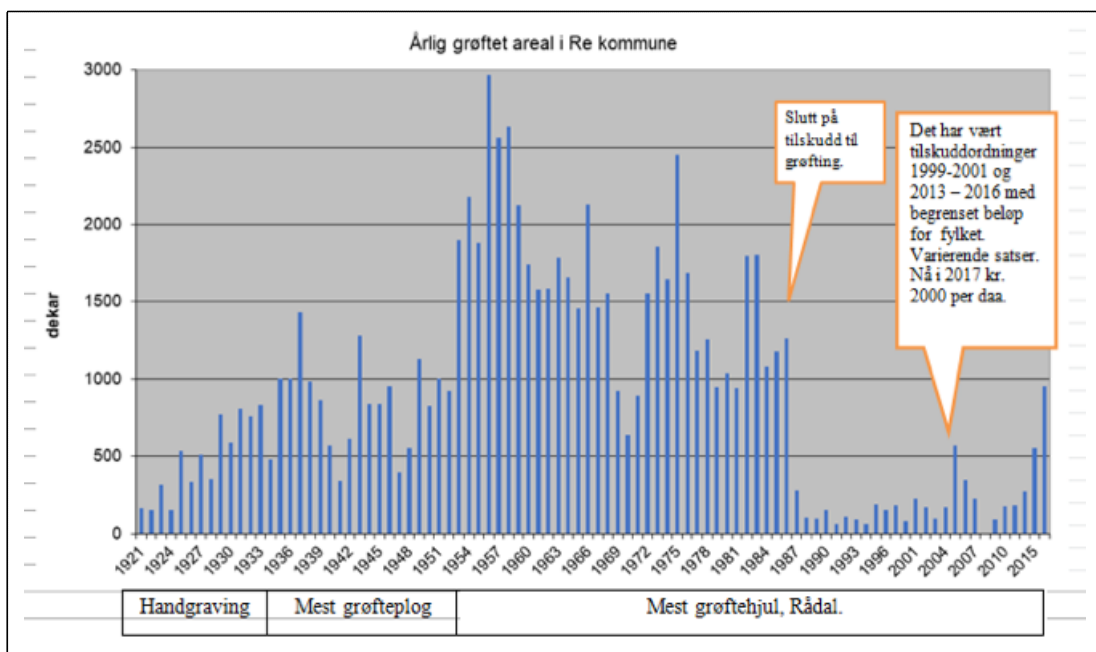
1. Grøfteplan med kostnadsoverslag ved landbrukskontoret.
2. Godkjenning av planen og innvilgning av 40 prosent statstilskudd ved fylkeslandbrukskontoret.
3. Etter grøftinga: Godkjenning ved landbrukskontoret. Utbetaling av tilskuddet fra fylkeslandbrukskontoret.

Det var tider da tilskuddet var stort nok til å betale for røra. Da blei det gratis grøfting for dem som grøfta selv.

Etter hvert blei statstilskuddet mer usikkert

I ett år eller to, i 1970-åra, var det behovsprøving (ikke tilskudd for dem med høy inntekt).

Dette trådte i kraft da ligninga blei lagt fram 1. august. Det var gjort kjent noen måneder før, og at de som fikk godkjent sine planer før denne datoen fikk innvilga tilskudd ned 3 års frist for fullføring. Da blei det travelt med planlegging på landbrukskontorene. Fra Ramnes kom det planer for ca. 2000 daa i én sending. De var planlagt mens det ennå var kornåker på jordene, og kom fram i tide for tilskudd.

Figuren viser arealet som ble grøftet i hvert år. Den store grøftinga i perioden 1950 til 1980 var svært viktig for landbruket i Re. Før 1960 var grøfteavstanden ca. 10 meter og mer. Så gikk man over til ca. 8 meter før standarden nå er blitt ca. 5–6 meter. Kilde: Fylkeslandbrukskontoret årsrapporter (statstilskudd), Fylkesmannen (tilskudd 1999–2001 og 2013–2016) og rapportering fra entreprenørene.

Flyfoto fra Jare i 1954. Det var et år da det blei grøfta mye. Vi ser tre jorder som er grøfta med Felleskjøpets grøfteplog. På jordet ved Jaresletta er gravinga i gang.

Ommedal

og SØNNER A/S

3178 Våle

Tlf. 33 06 27 38

Mob. 415 64 712

I 1980 ble statstilskuddet borte for alle

Da blei det bråstopp for grøftinga. Siden var det i 1999 og 2000 tilskudd, med små kvoter, for kommunene.

Nå har det vært tre år med tilskudd med større kvoter for hver kommune, først kr 1000,-, så kr 500.- og nå kr 2000.- per daa.

Kostnad for grøfting er ca. kr 5000,- per daa.

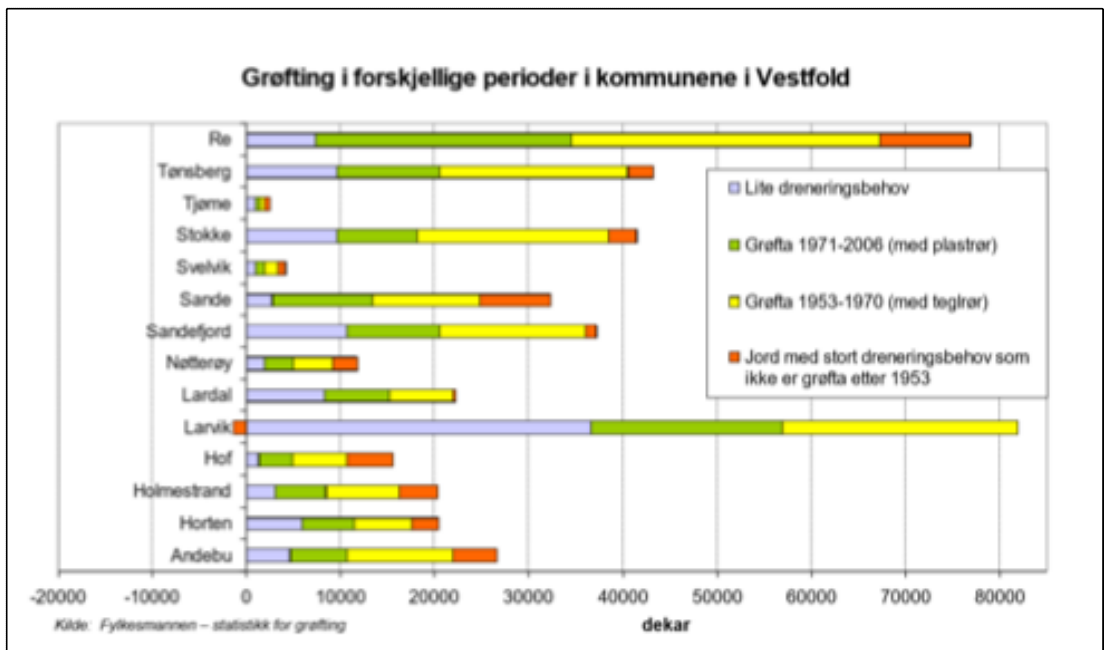
Store utfordringer i lang tid framover!

Det er bred faglig enighet om at det må grøftes mye i åra framover. Det står igjen ca. 10 000 daa. jord med stort dreneringsbehov som ikke er grøfta etter 1953. Enda større utfordring er de store arealene som blei grøfta i 1953–1980 som etter hvert har behov for vedlikehold eller fornying.

Samtidig blir traktorer, skurtreskere og andre maskiner stadig tyngre og gir store jordpakkingskader, særlig ved våte forhold. Fagfolk mener at dette er grunnen til at avlingene har stagnert trass i bedre sorter og dyrkingsteknikk.

God grøfting er viktig i denne sammenhengen.

Norsk matproduksjon vil være viktig i all tid framover. Skal dette gå bra, må jorda holdes i hevd ved vedlikehold av grøftesystemene, som koster mye. Derfor er det viktig at storsamfunnet er med i dette med tilskudd.

Lønner det seg å grøfte?

Et forenkla eksempel:

Forventa levetid 30 år

Kostnad per daa	2000	3000	4000	5000	6000	7000
Kostnad per år	67	100	133	167	200	233
Mathvete	26	39	52	65	80	93
Havre	33	51	66	83	101	117
Priser: Mathvete	2,48					
Havre	1,98					

Kilde: Torjus Tajet, Norsk Landbruksrådgiving

Grøfting på Gokstad i Sandefjord i 1920-årene. Søren Hunskaar er bestefar til Kari Hunskaar Nilsen i Ramnes.

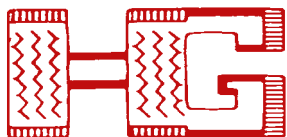
Slutning

Tabellen på forrige side gir god oversikt over forholdene for Re sammenlignet med de andre kommunene. Det lille blå feltet til venstre viser at Re bare har ca. 10 prosent av jorda selvdrenert (lite grøftebehov).

Helt fra steinalderen og seinere har bøndene i Larvik, Lardal og Sandefjord hatt mye bedre tilgang på dyrkingsjord uten grøftebehov.

Vi startet med Rolf Sørensen utsagn om at dyrkajorda er den mest verdifulle ressursen i kommunen.

Avslutningen er et håp om at alle gode krefter sammen følger opp med grøfting og annet jordvern, blant annet kamp mot erosjon og utbygging.

**HASLESTAD
GUMMISERVICE AS**

3174 Revetal • Tlf.: 33 06 28 90
hg@haslestadgummiservice.no
www.haslestadgummiservice.no

HASLESTAD OLJE OG VARME AS
Din lokale oljeleverandør
Fyringsolje ☒ Parafin ☒ Smøreolje ☒ Diesel

Tlf.: 33 06 28 90 Industriveien 11, 3174 Revetal

Mester med hammer, med vater og sag.
Bygger og ordner, kjenner sitt fag.
Nybygg og tilbygg, hus, hjem og hytte.
HUSK! Når det gjelder, få fagfolk til hjelp og nytte.

Odd Hermansen
Mob. 952 58 478

Kristian Gran
Mob. 951 46 975

The advertisement for Varmeøkonomi AS features a background of green leaves and white flowers. In the center, there is a green circular logo with the text 'ild stedet' in white. Below the logo, the text 'Varmeøkonomi AS' is written in a bold, sans-serif font. Underneath this, the website address 'www.varmeekonomi.no' and the phone number 'Tlf. 33 06 10 40' are listed.

Møbelservice

Omtrekking og restaurering • Salg av møbelstoffer, hud og skå

Marianne Sommerstad

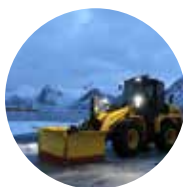
Mobil 915 70 408

Bispeveien 783, 3174 Revetal

E-post: mariannesommerstad@gmail.com

LANDINI TRAKTORER

SNØUTSTYR

TILHENGERE

FEIEMASKINER

KRATTKNUSERE

DEKK OG FELGER

SKOGS- OG VEDUTSTYR

RESERVEDELER

Hauganveien 366,
3178, Våle

www.torpmaskin.no
nettbutikk.torpmaskin.no

post@torpmaskin.no
tlf: 33 06 19 10

Vestfold Liftutleie AS

3 3 0 6 0 3 3 8

⊙ *Tilhengermonterte lifter*

⊙ *Spesiallifter*

⊙ *Sakselifter*

⊙ *Bomlifter*

480 28 816

⊙ *Teleskoplastere*

⊙ *Minigraver*

⊙ *Fliskutter*

⊙ *Diverse utleieartikler*

post@vestfold-liftutleie.no

Kopstadveien 519, 3178 Våle

www.vestfold-liftutleie.no

REVETAL
GLASSERVICE a.s

Tlf: 33 06 25 96

Glassmesterarbeid - Innramming - Bilglass

Gamleveien 1A - www.revetalglasservice.com

Innramming

Godt utvalg av glass, speil, passepartout og rammer.

Bilglass

Steinsprut reparasjon, Ruteskift, Kalibrering

Glassmesterarbeid:

Rekkverk, Vindskjerming, Dørautomatikk, Gittersystemer,
Terrasse innglassing, Dusj, kjøkkenglass, Innglassing fasade,
Isolerglass, Diverse glassarbeid etc.

ALT i GLASS Kundefokus og Kvalitet

Se vår hjemmeside eller stikk innom vår butikk for mer.

På skattejakt i barnehagen

Henning Ravndal

I flere år nå, har barna i Ramnes Private Barnehage lagt igjen blod, svette og tårer i jorda rett utenfor lekeområdet i barnehagen. De har stått i gjørme og vann opp til knærne, slitt i solsteiken og hakket i frossen jord, uten å klage. Hvorfor?

Det hele startet med en bjelle for over fire år siden. En guttegjeng var nede i skogen og lekte, da en av dem plutselig snublet over noe som lå halvveis nedgravd i jorda. Han bøyde seg ned for å undersøke hva det var, og dro opp en bjelle fra skogbunnen. Det ble ganske stor interesse rundt denne bjella. Hvor kom den fra? Hva ble den brukt til? Hvor lenge har den ligget her?

Dette var spørsmål vi ikke kunne la ligge, og da barna skulle lage faktabok høsten 2013 var det aldri noe tvil om hva den skulle handle om. En av gruppene bestemte seg derfor å finne svarene rundt denne mystiske bjella. Men hvor skal vi begynne, og hvem kan ha svarene på det vi lurer på?

«Den gamle jenta bak disken på biblioteket kan mye,» sa ei av jentene. Da bar det avsted til biblioteket på Brår for å høre med denne jenta bak disken om hun hadde noen svar. Det viste seg at hun hadde mange bøker vi kunne se på. Hun fant frem noen bøker som hadde bjeller i seg, så vi tok dem med oss tilbake til barnehagen.

Etter en grundig gjennomgang av bøkene vi hadde fått, fant vi ut at bjella enten ble brukt av ei geit, ei ku eller en sau. Men det er jo verken sauer, kuer eller geiter i skogen vår nå. Hvor er det blitt av dem? Hvor lenge siden er det siden de var der, og hvem var det som eide dem?

Det var da vi ble tipset om at renholderen i barnehagen visste mye om skogen vår, og i hvert fall pappaen hennes. Så vi spurte henne en dag hun kom for å vaske, og

hun ville gjerne hjelpe oss å finne ut mer. Etter kun én dag, kom hun tilbake med masse spennende. Hun hadde snakket med pappaen sin og han hadde lest gjennom noen gamle bygdebøker og funnet ut hvem som bodde i skogen der barnehagen vår ligger nå. Emma Bergan het hun, og bodde her for nesten hundre år siden!

Da hadde vi et navn og gå etter! Dessuten fikk jo vite at huset hennes hadde brent ned i 1930! Vaskedama kunne dessuten fortelle at man kunne se grunnmuren til et hus like ute i skogen vår for noen år siden. Kanskje det var derfor vi alltid har funnet så mye takstein når vi har gravd i skogen?

Nå startet det et veldig arbeid ute i skogen. Barna satte i gang med å grave der vaskedama hadde pekt, og vi begynte å finne masse spennende ting med engang. Vi har funnet takstein, glasskår, porselen

fra tallerkener, en gammel sko, dørhengsler, en slags grønn flaske og redskap.

Etter en stund med graving og stadig nye oppdagelser, kom plutselig en mann med enda mer informasjon. Han hadde funnet et gammelt hefte fra 1994, som het «Ramnesiana», og som ble gitt ut av Ramnes historielag. Der kunne vi lese om Emma og om hvordan hun hadde prøvd å lure politiet. De trodde hun hadde prøvd å brenne ned huset sitt, slik at de skulle gi henne penger så hun kunne bygge et nytt. Men de fant alle møblene hennes lenger oppe i skogen, så de visste at hun hadde brent det ned selv. Derfor ble Emma satt i fengsel.

Vi driver fortsatt og graver hver dag og finner fortsatt nye ting! Følg med!

Rådgivnings- og regnskapstjenester for næringslivet og landbruk

SAGA REGNSKAP OG
RÅDGIVNING

Næringsssenteret, Revetal. Tlf. 33 06 46 40
Marit Sibbern 917 32 455
revetal@sagarr.no

REVETAL - GRAN VVS AS

Gran VVS tilbyr alle tjenester innen
rørleggerfaget

Service, boliger, næringsbygg, industri, varme,
sanitær, sprinkel, gass, kjøling med mer

Butikken vår er lys og delikat med flotte
utstillinger

Telefon 40 00 33 20

Glasshytta i Vivestad

Lager **kunstglass**
for hverdag og fest

Velkommen til verkstedutsalget.

Åpningstider:

tirsdag til fredag: 10-16

lørdag: 11-15

www.akglass.no og facebook

Alle typer bore- og
sprengningsarbeider

Les mer på www.kjellfoss.no

KJELL **FOSS**

Kileveien 77, 3175 Ramnes
Telefon: +47 33 39 62 66 | E-post: post@kjellfoss.no

**Gunnerød &
Langaas A/S**

416 31 891 / www.gunlan.no

FJELLSPRENGNING TOR AAGE BRÆIN

33 06 06 38 977 22 060
tabraein@online.no

Vi sprenger vei for deg!
Ruteig 3178 Våle

**Samme lave pris
i butikk som på nett**

Revetal

33 06 26 55

www.power.no

And, kylling og sauser av de beste råvarer!

Tilberedt and og kylling smaker ofte enda bedre med en saus til.

Hans Edward Torp
HANS EDVARD TORP

Torbjørn Kjerås
TORBJØRN KJERÅS

Arve Johnsen
ARVE JOHNSEN

Aadne Soyland
AADNE SOYLAND

Rolf Fevang
ROLF FEVANG

GÅRDSAND

FRA HJERTET AV VESTFOLD

www.gardsand.no

Ole Sjuve

Trosset sykdom og invaliditet og ble en kjent og kjær kunstmaler med skogens dyr som sine fremste motiv.

Trygve Gran

Kunstmaler Ole Sjuve bodde i Ramnes store deler av livet sitt. Først som ung kjøpmann, og seinere som familiemann og etablert kunstmaler.

Ole Sjuve ble født i Høyjord i 1903. Han var i unge år en aktiv gutt, skihopper, skiløper og en ivrig jeger og fisker. Så ble han rammet av poliomyelitt i 15-årsalderen, og dette satte en effektiv stopper for det aktive friluftslivet. Han mistet kraften i armer og bein og måtte resten av livet bruke krykker. Det var ikke mye hjelp å få til behandling og pleie den gangen. Etter noe rehabilitering hadde ikke Sjuve råd til mer behandling og ble sendt hjem, har han fortalt. Videre opptrening måtte han sørge for selv.

Landhandleri

Det var i rekreasjonstiden etter sykdommen, at Sjuve begynte å tegne, noe han hadde syslet med i ledige stunder helt fra barndommen. Men det var ikke greit for

Gunborg og Ole på biltur.

en ukjent kunstnerspire uten utdanning i faget å tjene til livets opphold som tegner og maler. Derfor slo unge Ole seg på handel. I 1922 tok han over butikken på Vestre Hjerpetjønn og drev der til Bernhard Hansen kjøpte gården og butikken i 1928. Ole Sjuve drev deretter butikk på Herøya.

Kunstmaling som levevei

Som en følge av sykdommen ble det likevel mer og mer malingen som ble leveveien for Ole Sjuve. Dette fortalte

Døtrene Rigmor og Britt Lise Sjuve foran utsikten fra Olav Duuns vei i Holmestrand. Vertinnen Rigmor til venstre.

han om i et intervju som Kåre Holt hadde med ham i Vestfold Arbeiderblad i 1937. Sjuve bodde da i Hillestad. Han tok noen kurs, blant annet et korrespondansekurs fra Sverige, og han gikk i lære hos Bjørn Smith Hald i Tønsberg som ga ham en meget god attest. Sjuve lærte blant annet fargeblanding og penselføring, og han utviklet seg til å bli en eminent dyremaler – fortrinnsvis med skogsdyr i sitt naturlige miljø. Dette hadde han med seg fra de aktive guttedagene ute i naturen. Også senere brukte Sjuve mye tid på å observere og studere dyrenes liv. Det var en

absolutt nødvendighet, og det er ikke noe motiv som trenger et så grundig studium som et dyremotiv, mente Sjuve.

Som nyetablert maler var det ikke lett for Sjuve å få solgt bildene. Økonomisk var det svært trange tider, og det gjorde ikke situasjonen lettere for ham. Han sendte bilder til Tønsberg, Skien, Drammen og Oslo, og han hadde bilder utstilt i Tønsberg Rammeforretning. En gang kom det en mann og tilbød seg å dra omkring og selge Sjuves bilder. Mannen fikk med seg en del bilder og dro av sted. Sjuve hverken så eller hørte noe fra ham senere. Etter hvert ble de fleste av Sjuves bilder solgt til bekjente av tidligere kunder, bildene hans var den beste reklamen. Mange av bildene ble på den måten malt på bestilling.

I et intervju i Hjemmet i 1978 fortalte Ole Sjuve om barndommen, sykdommen og om livet som kunstmaler med flere tusen malte bilder spredt over hele verden. Jeg

Ole Sjuve fra Ramnes, 74:

Sykdommen reddet livet mitt

SE SIDENE 8-10

kan på langt nær dekke etterspørselen, fortalte han.

«**Je kunne ha blitt skredder –**» «Det kan bli en god skredder av deg», var det noen voksne som sa da de så Oles anlegg for tegning. At han kunne

Foran kiosken på Brår i Ramnes. Ekteparet Ole og Gunborg med dattera Rigmor i midten.

bli kunstner var helt utenkelig, ja, for noen var det nesten synd. Sjuve takker sykdommen for at han ble maler. Ellers hadde han nok blitt hvalfanger, trodde han, og kanskje uteseiler under krigen med små muligheter til å overleve. «Jo, kanskje er det noe med det som skjer – noe mer enn tilfeldigheter», føyde han til.

Ole Sjuve giftet seg i 1949 med Gunborg Trollaldalen. De fikk døtrene Britt Lise og Rigmor sammen. De forteller at ekteskapet mellom foreldrene ble oppløst, men paret hadde et godt vennskap livet ut, og ingen av dem festet seg med noen annen partner. Døtrene forteller videre at Ole Sjuve hadde et godt humør, og at sykdommen ikke hadde skapt bitterhet hos ham.

Med familie til Ramnes

Ole Sjuve kom – sammen med familien – tilbake til Ramnes i 1953, da han kjøpte Brårud syd for Brår-krysset. Der drev han i en tiårsperiode fra 1960-tallet en kiosk som ble et populært samlingssted for ungdommen i området.

Etter at resten av familien flyttet ut, bodde Sjuve alene kun med noe hjemmehjelp. Dette var i seg selv en stor prestasjon for en mann med et så stort handicap som

ikke ble mindre med årene. I intervjuet med Sjuve i Hjemmet fortalte han at han fortsatt malte – med venstre arm i bind og høyre hand hvilende på den. Mannen hadde en ukuelig vilje og et stort pågangsmot! Ole Sjuve døde i 1982 etter et opphold på Ramnes Sykehjem på Krakken.

Alle Sjuves arbeider var oljemalerier. Han hadde aldri noen egen maleristil-
ling. Dette er det imidlertid planer om å få til på Bygdetunet Brår under Åpen gård i 2018. Dette med bilder i familiens eie og mulige andre bidrag.

HENGRØD

LØSNINGER TIL VEKST

Hengsrød AS avd. Vestfold Hengsrudveien 344, 3178 Våle
Hengsrød AS avd. Buskerud Skarragata 61, 3320 Vestfossen

Tlf.: 33 06 11 20 • www.hengsrod.no

RE-ELSA

Re Elektroinstallasjon

Liten elektriker med stor service!

- Bolig
- Næring
- Landbruk
- Rehabilitering
- Gulvvarme
- LED-belysning

33 06 24 34 982 97 052

www.re-el.no

Besøk vår butikk i Revetalgata 6!

Revetalgata 6, Pb 12, 3164 Revetal jan.arild@re-el.no

RETORVET

28 BUTIKKER • GRATIS PARKERING

ÅPENT: 9-20 (18) MENY 7-21 (20)

- Vinmonopolet
- Mester Grønn
- Princess Interiør
- Restauranten
- Suser i sivet

- Revetal Libris
- Mr Mister
- Kappahl
- Sunkost
- Meny

- Nille
- Posten
- Street One
- B-Young
- Power Revetal

- Skoringen
- Vita
- Kaffe & no'
- Boots Apotek
- Chic Frisør

- C-Optikk
- Gullfunn
- Sport 1 Revetal
- Helt Perfekt
- Mix

- Varemagasinet HOVS
- Yes vi leker!
- Traktøren
- Dinas Hus
- Fotohjørnet

ALT PÅ ETT STED

På Retorvet finner du alt du trenger, her kan du handle med lavere skuldre i ditt eget tempo.

Vi har over 600 gratis parkeringsplasser

*Utvalg som i byen
– service som på landet!*

NY BUTIKK
billigskjerm.no

Verksted for mobiltelefoner og datamaskiner!

b.young®

GULLFUNN

Street One

KappAhl

SKORINGEN

TRAKTØREN
KJØKKENUTSTYR

Kaffe & no'

Mr Mister

VITA

RESTAURANTEN
Hot & Grill

HOVS
EST. 1988

POWER

www.re-torvet.no

Du finner oss i hjertet av Vestfold:

15 min fra Hof • 15 min fra Holmestrand • 15 min fra Andebu • 15 min fra Tønsberg

Motoren trives best med frisk olje og rent filter

Alle bilmerker er velkomne

***Vi tar
vare på
bilen
din!***

- Merke-Service med stempel i serviceheftet
- Fornøyd garanti betyr at bilen er riktig reparert og kontrollert
- PKK/EU-kontroll
- Reparasjoner
- Service
- 4 hjulskontroll
- AC-service
- Biltilhenger utleie
- Dekkhotell
- Ruteskift
- Eksos
- Startbatterier på lager

Lånebil mens bilen er på verksted

www.bilxtra.no

BilXtra
verksted

RE AUTO

Hvitsteinveien 130
3174 Revetal

Telefon 994 97 509
reauto@online.no

Snakk med oss om regnskap!

Atenti er et regnskapsbyrå med fokus på rett løsning til rett kunde. Ved hjelp av teknologiske løsninger og kompetente ansatte leverer vi regnskaps- og økonomiløsninger til kunder i Vestfold og Telemark.

Med 15 kompetente ansatte på Revetal har vi all grunn til å si: **SNAKK MED OSS OM REGNSKAP!**

Tlf: 33 09 71 71 / post@atenti.no / Industriveien 3, 3174 Revetal

Atenti
=REGNSKAP

Murer

Odd Henry Solberg

Hvitsteinveien 11, 3178 Våle

hesolber@online.no

481 52 675

**Alt innen mur og puss
Fliser og peiser**

Arnt Hvitsten har levd et mangfoldig liv. Dette forteller han om som om alt hadde skjedd i går

Trygve Gran

Arnt har vært gårdsgutt, forpakter og bonde, sjømann og industriarbeider. Han har vært elgjeger, fotballspiller og friidrettsmann og har deltatt i musikkorps og danseoppvisning.

Arnt Hvitsten runder 98 år tidlig i 2018. Han kan se tilbake på et langt og meget aktivt liv. At Arnt har en eksepsjonelt god hukommelse, fikk vi et eksempel på da han for et par år siden deltok i et panel av elgjegere på et møte i Ramnes Historielag. Da han ble spurt om når han første gang så en elg, svarte han kvikt at det var på en bestemt dato i 1924 (det var bare klokkeslettet som manglet). Arnt var 4 år gammel i 1924!

Grus til veivedlikehold

Arnt og søsknene hans måtte tidlig ta del i arbeidet på gården. I tillegg hadde de to eldste guttene – Arnt og Sverre – et spesielt vinterarbeid som det trolig ikke var så mange andre skolegutter som dreiv med. På denne tida var vedlikeholdet av bygdeveiene basert på at det på vinterføre ble kjørt ut grus som ble lagt i depoter langs veiene. Grusen ble spredt om våren. Veiene var delt opp i roder (derav navnet «roteveier»). Framkjøring av grus var basert på anbud. De som hadde tilgang på grus, og ledig kapasitet til å kjøre, kunne legge inn anbud på roder av veien. Det var lensmannen som avgjorde hvem som skulle få oppdragene.

Hans Hvitsten – far til guttene – fikk tilslaget på kjøring av grus til den gamle veien gjennom Fon, (den heter nå Myreveien) fra Fossan til Sulutvedt, mange år på rad. Arnt og Sverre sto for gruskjøringa de dagene de ikke var på skolen. Grusen henta de i et grustak ikke langt fra Øyfjell der familien bodde. Det var flere som henta grus fra dette grustaket, men guttene var oftest de første i grustaket om morgenen. Da kunne de finne frosne grusflak som fylte godt opp i sleden. Det skulle være $\frac{3}{4}$ kubikkmeter på lasset, og i hvert depot, som lå med noe få hundre meters mellomrom, skulle det være 8-10 kubikkmeter. Det ble mange lass å kjøre. De kunne klare tre vendinger per dag, men da var det mørkt før de var hjemme igjen til leksearbeid om kvelden. Denne ordningen med gruskjøring opphørte midt på 1930-tallet, forteller Arnt.

Ung gårdsgutt

Det året Arnt ble konfirmert (1934) var han i sin første jobb som gårdsgutt. Gunnar Andås hadde overtatt nordre Myre i Fon året før, og han trengte hjelp på gården. Gunnar tok da kontakt med lærer Holt for å høre om han hadde noen å anbefale, og Holt foreslo Arnt. Gunnar hadde liten

erfaring med gårdsarbeid, så Arnt fikk mange tøffe oppdrag der.

Det blei et spesielt godt tillitsforhold mellom Gunnar og Arnt. En dag blei Arnt bedt om å sykle til Holmestrand for å hente noen penger i banken der. Det var ikke småpenger – 25000 kroner ble stappa i jakkelommene hans, som for sikkerhets skyld ble sydd igjen. Og pengene kom trygt hjem til Myre!

Arbeidsoppgavene blei ikke mindre da Arnt året etter var gårdsgutt på nedre Skrikestad. Her var eieren mye syk, så Arnt måtte gjøre det meste av våronna aleine med all gjødselkjøring. Det var en stor og tung jobb, og Arnt var ikke mer enn 15 år gammel.

Seinere kom Arnt til Ende. Ut på vårparten skulle de hente ved på vestsida av Revåvannet og kjøre den hjem på isen. Nærmest land var ikke isen sikker, så de dro og bar med seg veden ut på sikker is. Da gikk Arnt gjennom isen. Det var kuldegrader, så klærne ble stivfrosne og kroppen sterkt underkjølt før han så vidt klarte å komme seg i hus.

Til sjøs

Etter flere sommer- og vinterjobber dro Arnt til sjøs sommeren 1937, og det gikk 2 ½ år før han kom hjem igjen. I denne tida var Arnt innom mange havner verden over.

En episode fra sjølivet har brent seg fast hos Arnt, og det kan vi godt forstå. Han var dekksgutt og trolig yngstemann om bord. En kveld på vakt ville vakthavende styrmann at Arnt skulle klatre opp i masta for å smøre ei kasteblokk «for den forstyrrer kapteinen når han skal sove» (!) Arnt vegret seg for det var regn og vind og

Arnt som sjømann.

ganske høye bølger, og den 12–15 m høye masta svingte fra den ene til den andre sida i rykk og napp. Da begynte styrmannen å håne Arnt som en reddhare. Arnt ble sint og bestemte seg for å prøve. Det første som skjedde var at sydvesten blåste til havs. Snart ble han kald og stiv, han mista følelsen i hendene, og han strevde med å holde seg fast i lederen. Han kom seg omsider til topps, men noen smøring av blokka blei det ikke. Nede igjen etter det livsfarlige «stuntet», kom styrmannen med noen blyanter «for du skal vel skrive hjem om bragden», sa han. Arnt brakk blyantene og heiv dem til sjøs, så snudde han ryggen til og gikk.

Arnt hadde planer om å gå styrmannsskolen og fortsette på sjøen, men først

ventet militærtjenesten som skulle avtjenes i marinen fra 1. april 1940. Ei drøy uke seinere kom 9. april og tyskernes overfall på Norge, og det kunne blitt svært kritisk for de unge rekruttene som var innkvartert på en båt som lå ved havna i Horten der det var kamper og bombing 9. april. Heldigvis var ledelsen forutseende nok til å sende rekruttene i land den 8. april om kvelden. Men det ble dramatisk likevel. Dette forteller Arnt om i et intervju i Re-minne 2009.

Friidrett og giftermål

Under krigen var Arnt gårdsarbeider igjen på gårder i Fon og Våle. Han var aktiv i ungdomsmiljøet og var med på fotballaget i Fon. I Fon Hornmusikk spilte han i mange år.

Etter krigen begynte Arnt på Kaldnes Mek. Verksted der han blei kopperslager. I denne tida var Arnt en aktiv løper i Tønsberg Kameratene der han løp alt fra 1000 til 5000 m. Han var med i Holmenkollstafetten og i andre nasjonale og internasjonale konkurranser. Arnts spesialitet var 1500 m der han hadde beste notering på 4.16.5. Det var ei meget bra tid.

Det første bedriftsfridrettstevnet. Vinnertida til Arnt var 4.32.6 men avisa har rota.

Innmarsj til Holmekollstafetten. Arnt løp for TK.

I 1949 gifta Arnt seg med Arnhild Kjølstad fra Nordre Bakstvål. De fikk barna Torhild og Hans Arne.

Landbruk og industri

I 1950 begynte en ny epoke i Arnts liv, han ble forpakter. Først av hjemmegården til Arnhild, så noen år i Botne og til sist på Haga i Fon. Etter dette kjøpte de i 1966

Skuronn på Bakstvål i 1951. Arnt kjører traktoren og Sigmund Kjølstad sitter på selvbinderen.

Hestehagen (som Arnts farfar hadde hatt) og flytta dit.

Nå blei det mer tid til arbeid utenom gården, og Arnt begynte på den mekaniske avdelingen på Hegg Bruk der de produserte Hegg Truck. I 1978 ble denne produksjonen flytta til Kaldnes Mek. Verksted, og Arnt fulgte med dit. Etter fem år der, var denne epoken over. Han begynte da på Sørum Mek. Verksted som produserte den kjente Sørum-slodden, og den ikke mindre kjente og populære snøfreseren Sørumfresen. (Se Re-minne 2016).

I fjernsynets barndom på 1960- og 1970-tallet produserte og monterte Arnt fjernsynsantenner som en bigeskjeft. Etter et kurs begynte han også å reparere fjernsynsapparater.

Aktiv pensjonist

Virketrangen og engasjementet har Arnt tatt med seg inn i pensjonisttilværelsen. Han dreiv lenge som en «ambulerende vaktmester» for eldre som hadde bruk for en hjelpende hånd. Da kommunen kom med tilbud om levering av middagsmat, blei utkjøringa de første åra basert på frivillig innsats uten annen godtgjørelse enn litt bensinpenger. Arnt var en av dem som stilte opp. Utkjøring av sand til pensjonistene har han vært med på like til det siste.

Arnt gjorde en meget god jobb med registrering av kulturminner i Fon, og han har gitt gode innspill til den nye utgaven av Norske Gårdsbruk, Vestfold.

Han var klubbleder i Ivrig 4H i mange år, og der er han utnevnt til æresmedlem.

På et møte i Ramnes Historielag, på Brår, fortalte Arnt om 9. april 1940 i Horten.

Ramnes Trekkspillklubb hadde i mange år ei dansegruppe der Arnhild og Arnt var med. De har hatt opptredener i inn og utland, bl.a. i USA.

Hans Arne overtok Hestehagen i 1990, og Arnhild og Arnt flytta inn i huset som Hans Arne hadde bygd ved Hegna fem år tidligere. I 2012 flytta de til leilighet på Revetal. Arnhild døde dessverre våren 2017.

Arnt er ofte å se på Re-torvet. Han har en stor bekjentskapskrets, og der treffer han mange. Arnt er en interessant samtalepartner som har mye å fortelle – ofte fra langt tilbake, men det sitter som spikra i hukommelsen. Arnt har klare meninger, og han er ikke redd for å si det han mener. Han er også en lettrørt person med mye empati.

Bredbånd - Nettverk - IT

Re-Nett
.no

Din lokale leverandør av
bredbånd og IT-tjenester!

Tlf **330 60645** post@re-nett.no

Bygg i betong

ISOmur

Postboks 16, 3164 Revetal - Tlf: 33 39 63 41

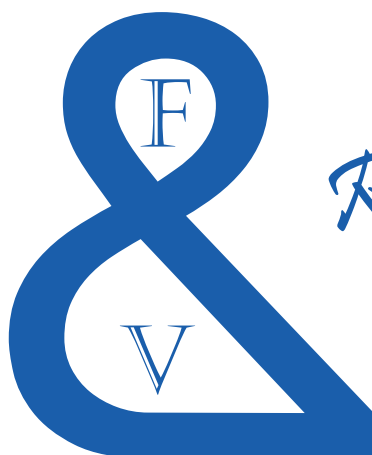
JERNIA

Alt på ett sted

REVETAL JERNVARE AS

Tlf. 33 06 28 70

- din maling- og jernvareleverandør

Re Regnskap AS

33 39 68 70

www.re-regnskap.no

Innelagret ved til salgs!

All Ramnesved er lagret innendørs og vi leverer tørr ved i henhold til Norsk Standard 4414.

Ved som lagres innendørs etter god tørk utendørs, holder seg tørr selv om det regner og blåser fuktig luft utover høsten.

25% av norske husstander har ved som hovedoppvarmingskilde. Bruk av ved er klimanøytralt, det betyr at det blir frigjort like mye CO2 om trevirket råtner i skogen eller om det blir brukt som brensel.

Priser:

Bøk: 1.000 kr for 1.000 liter

Bjørk: 1.000 kr for 1.000 liter

Gran: 600 kr for 1.000 liter

Prisene er inkl mva. Selger i 1.000 liters sekker på europall

Kontakt:
Ramnesved v/Nils Regin Böhle
Prestegårdsveien 49
3175 Ramnes

Mob: 99 22 39 73
Mail: nilsregin@ramnesved.no

www.ramnesved.no

Fotball i krigsåra.

En prat med Hans Gulli Gran

Per Bjerko

«Der var det mye kuruker som delvis blei fjerna. Det var litt bratt også, men det blei jo kompensert i neste omgang.»

Hans var 15 år da krigen starta og 20 år da freden kom. Som nevnt nedenfor, blei idrettsstreiken og tyskernes forbud effektiv i 1942 og 1943. Men så begynte ungdommen å lea på seg. Hans var med på dette og blei, bare 17–18 år gammel, leder for Revetal-laget. De hadde lurt unna de fine rød- og hvitstripete draktene og en fotball av toppkvalitet. Den blei bare brukt til kamper. Ikke på trening. Ellers var det dårlig med fotballer. Det var farlig med tøffe headinger med baller med knuter og

Hans og Ragnhild bygde hus på Revetal i 1954, det første huset i boligfeltet Revetal 1. Bildet er tatt på terrassen der i 2010.

FAKTA Hans Gulli Gran

Hans Gulli Gran blei født på Smedstad på Revetal i 1925. Foreldrene var Nora og Georg Gran. De var fem søsken, brødrene Olav f. 1919 og Odd f. 1928, og søstrene Astrid f. 1921 og Elly Marie f. 1923. Familien hadde allsidig næringsvirksomhet med smie, snekkeravdeling og rørleggeravdeling. Etter hvert tok Olav over smia, Odd fikk trearbeidene og Hans ble rørlegger. Rørleggeravdelingen ble i neste generasjon til Gran VVS, drevet av sønnen Georg sammen med kona Bergljot Woll. Antall ansatte nå er ca. 40.

I 1951 giftet han seg med Ragnhild Marthinsen. De fikk barna Irene f. 1953 og Georg f. 1957.

I sitt lange liv har Hans vært sterkt engasjert på mange samfunnsområder, blant annet 16 år i kommunestyret og 3 år som leder i Våle historielag. Han deltok i den første Tysklandsbrigaden etter krigen og har mange minner derfra. Her konsentrerer vi oss om fotballidretten der han var både utøver og leder.

FAKTA Idrettsstreik og Jøssingidrett

Okkupasjonen førte med seg forsøk fra de nye makthaverne på å få kontroll over alle viktige funksjoner i samfunnslivet – blant dem skolevesenet, kirken og idretten. Idretten var viktig, og derfor sikret de seg styringen over Norges Idrettsforbund. Da reagerte grasrota, og nesten alle idrettslagene i Norge vedtok å legge seg ned. Dette har siden har fått navnet Idrettsstreiken.

Ramnes Idrettsforening la seg ned i møte 11. juni 1941, omtrent samtidig med Ivrig i Våle, og de andre lagene. Myndighetene svarte med å beslaglegge protokoller og utstyr. All vanlig idrettsaktivitet utenfor deres egne foreninger, skulle opphøre. De fikk aldri noen suksess for sine egne foreninger.

Nå blei det lite lokal idrett, men snart dukket det opp «ulovlig» idrettsaktivitet. Noen kalte dette Jøssingidrett. I starten ble det reaksjoner fra myndighetene, men mot slutten av krigen gav tyskerne opp sin håpløse kamp.

andre skavanker. Godt å ha en skikkelig ball til kamp.

Vi kan derfor regne med at Revetal-laget bare hadde bortekamper.

Hans forteller oss om 7–8 kamper. De fleste foregikk på beiter. Ivrigsletta var potetåker, og i Ramnes kommune kom fotballbanene først ca. 1948. Revetal-guttene sykla til de fleste kampene. Til og med til Vivestad.

Dommere var mangelvare. Noen var så dårlige at de blåste bare ved start, mål og når det var slutt på omgangene.

Kamp på Ivrigsletta før krigen.

Litt om kampene. Det var hverken termin-
lister eller resultater fra kampene i avisene.
Tidspunkt for kampene og resultater er
derfor vanskelig å dokumentere. Alt var jo
illegalt. Kanskje noen av leserne har god
hukommelse eller notater.

Kamper i Fon

Hans husker minst tre kamper i Fon. To
oppe ved Myre og en nede ved butikken
ved Vika. Der var det mye kuruker som del-
vis blei fjerna. Det var litt bratt også, men
det blei jo kompensert i neste omgang.

Undertegnede var publikum på en av
kampene på Myre, og blei imponert av godt
spill ved den innfødte Torbjørn Berg.

Kamp i Vivestad

Spillerne sykla over åsen til banen, og tok
veien om Sjuve og Askjer bru hjem. Banen
var et jorde der badstua er i dag. Før de
kom i gang fikk de besøk av lensmannen,
som hadde fått melding om folkesammen-
stimling og fotballkamp. Saken løste seg
ved forhandlinger mellom lensmannen og
Sigmund Teien. Melderene var én som ikke
blei tatt ut på Vivestad-laget.

Kamp i Undrumsdal

På kamp i Undrumsdal ble det lignende
problemer. Her var det en person, bra kar,
men medlem i NS, som kom med innven-
dinger mot kampen. Her løste saken seg
ved at han fikk lov til å være med.

Ivrigs fotballlag mot slutten av 1950-tallet. Første rekke fra venstre: Alf Brekke, Birger Erlandsen, Bjørn Larsen, Odd Gran og Arvid Hansen. Andre rekke fra venstre: Rolf Werner Solvang, Asbjørn Bugge, Hans Gran, Kjell Brekke, Alf Lian og Lorentz Holm.

Kamp i Ramnes

I Ramnes gikk kampen på jordet vest for Jarelinna og husa til Andvik nå. Også her var undertegnede en av få supportere, og husker at det var mange gode Gran-fettere på Revetal-laget. Hans forteller at han etter kampen sykla til Undrumsdal der han kom først i mål på et lokalt, og sikkert ulovlig, terrengløp. Det som gjorde utslaget var at Hans hoppa over et gjerde like foran mål.

Kamp på Nøtterøy

Her gikk kampen, kanskje, på Kaldnes-banen. Hit var det lastebilskyss, med så mye folk at de blei slept ut ved Sem kirke og gikk eller sykla videre. Hans utelukker ikke at de var forsterka fra Ramnes i denne kampen.

Kamp i Holmestrand

Kampen gikk nede ved Dulpen. For å unngå arrestasjon for overlasta lastebil, blei folka slept av oppe på fjellet, og brukte den kronglete stien ned og opp. Om denne kampen blei det fortalt at Holmestrand var kjempegode. Dette var en av de siste Jøssing-kampene, og den legendariske Gunnar Lund var med oss. Han fikk inn 3 mål i første omgang. Og kanskje blei det 0–5.

Nå måtte de få seg fotballbane

Krigen tok slutt og idrettslagene starta opp. Hans blei valgt til formann, til tross for at han regna med å dra på militærtjeneste.

Behovet for en fotballbane fikk politisk behandling i kommunestyret. Mange gikk inn

for jordet sør for Bibo, men det var enda flere som ville sette Ivrig-banen i stand igjen. Det var nok mye enklere! Det blei bevilga 1700 kroner, som dekte innkjøp av grus (sand) fra Mossåsen.

Lagets jernespert, broder Olav, konstruerte en slodd som blei hengt etter en bil og jamna banen etter hvert. Så blei det omtrent som før krigen. Også at vi bada eller vaska oss i Vesleelva etter kamper og treninger.

I årene framover var det stor framgang for Ivrig som rykka opp til neste divisjon. Hans nevner navn som Gunnar Lund, Reidar Rasmussen, Johan Brattestå, Sølver Rustan, Sverre Opthun, Rolf Gran, Reidar Kihle (keeper), bror Odd og Hans, da han kom hjem fra Brigaden i Tyskland.

Dette tok snart slutt, og da jeg (Per Bjerkø) som 16-åring fikk plass som venstrehalf ved sida av senterhalf Hans, hadde Ivrig plunder med nabolagene. Også med Hauk som hadde dårlig lag, men en måltjuv ved navn Svein Eika.

Hans var med som en dyktig senterhalf og var en effektiv midtstopper for mange angrep. Hans forteller at han hadde Torbjørn Svendsen som forbilde, og at han tok etter hans spillestil.

Hans var selv et forbilde for mange unge og håpefulle spillere. Han ga råd og veiledning som var med på å bygge opp selvtilliten hos de unge – alt i en kameratslig og hyggelig tone.

Revetal Tekstil

Dameklær: Brandex og Signature
Janus og Iris undertøy

Herreklær: Dovre og
Janus undertøy

Blant svært mye annet! Kjempevalg!

Du finner oss ved siden av DNB bolig • 33 32 32 38

RE REVISJON
REVISJON & RÅDGIVNING

tilbyr først og fremst revisjonstjenester
til de revisjonspliktige. Men vi tilbyr også andre tjenester:

- Skatte- og avgiftsrådgivning
- Bedriftsøkonomisk råd-givning
- Budsjettering og kontroll-rutiner
- Valg av selskapsform
- Stiftelse av selskaper
- Kjøp/salg av virksomheter
- Fusjon/fisjon etc.

Tlf.: 33 06 49 10 • Mobil: 98 01 15 33 • Mobil: 926 55 469
Næringsbygget, Postboks 170, 3164 Revetal • post@re-revisjon.no

MENY REVETAL

Med fokus på service!

U trolig mye har skjedd siden starten i 1910 og fram til i dag. Utviklingen har vært enorm og knapt noe er slik det var den gang i de gode gamle dager. Men en ting har ikke forandret seg, vi må ha fokus på å hele tiden gjøre kundene våre fornøyde. Akkurat det faktum er alle de over 100 som jobber her klinkende klar over, hvert minutt, hver time, hver eneste dag.

Martin Gram

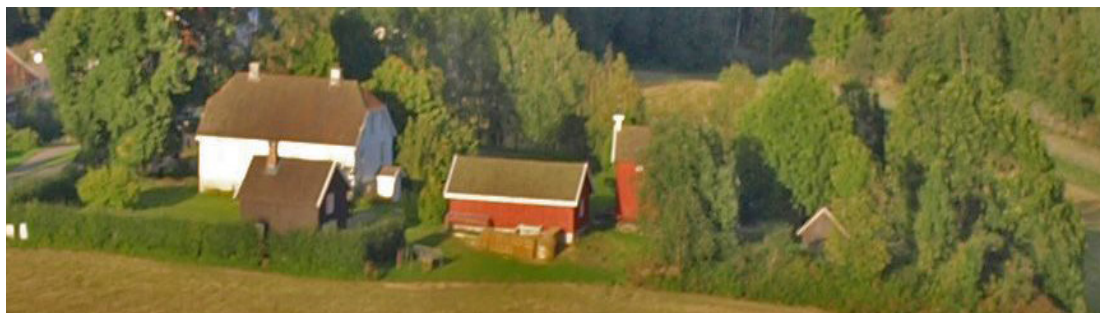

**TORS DAG TIL LØRDAG GARANTERER VI
AT DU ALDRI FÅR MEIERIVARER MED
MINDRE HOLDBARHET ENN 7 DAGER.**

MENY.NO

MENY REVETAL

VIRKSOMHETEN I RAMNES HISTORIELAG 2017

Styret:

Kåre Holtung, leder
Jan Vidar Bjune, nestleder
Trygve Gran, sekretær
Aage N. Nilsen, styremedlem
Torunn Frøland, styremedlem
Odd Roar Sulutvedt, 1. vara
Inger Ekstrøm le Maire, 2. vara

Husstyret:

Bygninger: Kåre Holtung, leder
Uteområder: Aage N. Nilsen, leder

Samlingsstyret:

Samlingene: Helga Bjerkø, leder
Foto: Erik Bjune, leder

Kasserer:

Åse Burås

Ramnes Historielag har 176 medlemmer, herav 4 æresmedlemmer. Årskontingenten er 150 kroner.

Møter og annen virksomhet

Under Middelalderdagene 10.-12. februar deltok Våle historielag og Ramnes Historielag med en felles stand. Her hadde vi Re-minne, 40-årsberetningen og brosjyrer til interesserte, og vi hadde mange hyggelige samtaler.

Det første møtet i år var på Sagatun i Vivestad 13. februar. Forfatter Thomas Nilsen, som var kveldens foredragsholder, fortalte bl.a. om Milorgs virksomhet i Vestfold i krigens siste år, og om frigjøringsdagene i mai 1945. Arnt Hvitsten fortalte på oppfordring om sine opplevelser som ung rekrutt 9. april 1940. (Se Re-minne 2009).

Årsmøte i Ramnes Historielag ble holdt på Bygdetunet Brår 13. mars. Alle som sto på valg ble gjenvalgt (se egen oversikt). Helga Bjerkø ble utnevnt til æresmedlem (se egen omtale). Lars Jørgen Ormestad orienterte på møtet om Norske Gårdsbruk, Vestfold, som snart kommer i ny og revidert utgave. Det vil bli separate bøker for alle de «gamle» bygdekommunene i Vestfold, i alt 14 bøker.

Det ble rekordoppslutning om møtet på Bygdetunet Brår 16. oktober der temaet var «Hoppbakker i Ramnes og deres helter». Et panel bestående av Tor Eia, Kjell Holm og Stein Egil Ødegård svarte velvillig på Kåre Holtungs spørsmål. Alle tre hadde forsynt seg grovt av rekorder og premier, og alle hadde deltatt i NM og hoppa i Holmenkollen. De fortalte med glede og entusiasme om det de hadde opplevd

som aktive hoppere, og de var enige om at hoppporten hadde gitt dem verdifulle erfaringer for livet.

Bygninger og uteområder

Mølla har fått en omgang med tjære. Smietaket er reparert, og det er rydda i smia. Det er også rydda i kjelleren i framhuset, og gangen foran toalettene er malt. Inngangspartiet ved framhuset er vaska og malt. Det er satt inn nye vinduer (ikke karmen) på sørveggen av Lukasstua. Nødvendig vedlikehold er utført på vanntårnet på Freste. Gammel takstein er henta hos Helge Bøe. Takene er ettersett og sund takstein skifta ut.

Hekken er klippet og trær og busker er tatt bort. Noe gravemaskinarbeid gjenstår, dette blir gjort på tela bakke for å spare

plenen. Plenklipping er utført som tidligere. Alt arbeid er gjort med stor dugnadsinnsats.

Samlingene

Samlingsstyret har rydda og registrert alt av bøker, protokoller og annet i samlingene i Aulaen. Alle handskrevne protokoller fra lag og foreninger av mange slag – 38 stykker – er levert til Vestfoldarkivet (de mottar kun handskrevet materiale). Ei liste over eldre boktitler er sendt til Nasjonalbiblioteket som har meddelt at de vil se nærmere på dette.

Gamle gjenstander på stabburet som ikke tidligere er registrert, er nå registrert på behørig måte.

Viktig om oss

Bygdetunet Brår, Brårveien 38. Det er ingen postkasse der.

Hjemmeside: www.ramneshistorielag.no/hjem

Leder: Kåre Holtung. Fonsveien 535, 3174 Revetal.

Telefon: 33 39 76 74/976 81 387. E-post: kaare.holtung@gmail.com.

Sekretær: Trygve Gran. Hvitsteinveien 40, 3174 Revetal.

Telefon 33 39 76 25/901 19 764. E-post: trygvgra@online.no.

Kasserer: Åse Burås. Ramnesveien 611.

Telefon 952 46 083. E-post: aase.buraas@online.no

Leie av Brår: Ta kontakt med Åse Burås.

Vårt kontonummer: 2557 20 17152. **Org.nummer:** 998 245 265

UTFLUKTER OG RUSLETURER

Tur til Vallø og omegn historielag

I april hadde ikke historielaget noe møte på Bygdetunet Brår. I stedet dro 27 personer herfra til Vallø og omegn historielag på Vallø. Vi fikk først en grundig og god orientering om saltverket som var i drift her på 1700- og 1800-tallet. Tegninger og modeller viste omfanget av dette store anlegget som var et industrieventyr og et eget lite samfunn. Første trinn i prosessen var tørking av sjøvannet i lange kvisthauger, – og så videre fordamping i store kar varmet opp med vedfyring. Ved fikk saltverket fra området omkring som hadde leveranseplikt, trolig helt opp til søndre deler av Re.

Etter ei spisepause blei det fortalt om den tragiske bombinga av Vallø i april 1945 kort før frigjøringa, og det ble vist film fra de voldsomme ødeleggelsene der 54 norske i alle aldre og et ukjent antall tyske soldater omkom. Vallø og omegn historielag har også mange bilder og gjenstander fra denne tragedien i sine samlinger.

Programmet, de omfattende samlingene og en dyktig forteller ga oss mange tankevekkende inntrykk.

Rusletur fra Firing til Horn

Årets første rusletur gikk den 25. mai – Kristi Himmelfartsdag – etter den gamle bygdeveien fra Firing om Gjevlingen til Horn. Parkering og start var ved Søndre Firing. Første stopp var ved det gamle senteret på Firing – «Firingtorvet» – der det hadde vært landhandel, ysteri og kommunehus. Også her var det mange som hadde møtt opp slik at det blei ei

Ingri Lie intervjuer Oddvar Firing, som er oppvokst like ved Firingbakken, og var en god skihopper som unggutt.

gruppe på nær 50 deltakere som fikk en flott tur i fint turvær.

Butikken her var i drift fra tidlig på 1900-tallet til den blei nedlagt etter brann i 1954. Ysteriet starta som andelslag i 1875 og var i drift til rundt 1910. Etter dette var det smie her i noen år.

Etter at «Formannskapsloven» kom i 1837, blei det behov for et fast møtsted for herredstyret. Rundt 1850 blei det fremmet forslag om en «Communalbygning», men det blei ikke enighet om hvor den skulle bygges. Noen løsning blei det ikke før Håkon Guttormsen Firing tilbød ett mål tomt fra sin eiendom Mellom Firing for 20 spesidaler, og huset sto ferdig i 1862.

Foruten herredstyremøter, rettsmøter, bankmøter og andre offentlige møter, blei det holdt møter og fester av alle slag her av lag og foreninger. Jordmora – som var den første heltidsansatte «kommune-

Ingri Lie bodde som barn i Gjevlingen. Hun har med seg et veggbilde som hang i stua der i gamle dager. Jorunn Skjeggestad setter stor pris på gaven.

funksjonæren» - bodde her med plikt til kaffekoking til møtene, fyring og renhold mv. «Communalbygningen» har siden 1926 vært bolig.

Ved Vestre Firing lå Firingbakken som var en populær hoppbakke med mange hopprenn. Oddvar Firing, som hadde brukt bakken mye, påviste at hoppet hadde vært på den ene sida av veien og unnarrenet på den andre, slik at de hoppa over veien. Langs veien var det også ei kraftlinje. Det gikk bra så lenge det kun var to kraftledninger, men da det kom en tredje ledning under de andre blei det vanskelig for hopperne å komme seg under!

Neste stopp var Gjevlingen hvor det også var spisepause. Her blei vi gjestfritt mottatt av ekteparet Jorunn Skjeggestad (med farsslekt fra Ramnes) og Svein Johan Hellesøy. De bruker Gjevlingen som feriested og har satt framhuset i god stand. Uthuset blei revet på 1950-tallet. Ingri Lie hadde vokst opp på gården og fortalte fra denne tida.

Videre mot Horn var det Vidar Flåteteigen som fortalte om steder og hendelser, og

det kom mange innspill underveis. Stor takk til Per Bjerkø for grundig planlegging og god ledelse av turen på denne gang så viktige bygdeveien, men som nå er ukjent for de fleste.

Flykrasjet i Brånan

Den 12. desember 1968 var to av flyvåpenets jet-jagere i luftrommet over Ramnes. Den ene av flygerne – Bjørn Krogstad – måtte forlate flyet pga. mangel på drivstoff og kom ned i fallskjerm. Flyet krasja i Brånan, som er en topp i høydedraget vest for Jare-sletta i Ramnes. (Dette er nærmere omtalt i en fylldig artikkel i Re-minne 2007.)

Det var mange øyevitner til den dramatiske ulykka, og mange av dem var tilstede og fortalte om sine minner da historielaget hadde et utemøte med dette som tema den 19. juni på Jare tilhørende Tor Ole Johnsen. Herfra var det god utsikt mot Brånan.

Med på møtet var flyeksperten Knut Bøhle som har vært ansatt på den militære flyplassen på Rygge. Han hadde med seg rapporten som Flyvåpenet satte opp etter ulykka.

Det kom noe godt ut av ulykka, det blei bedre rutiner i ledelsen. Konklusjonen i rapporten var at årsaken til havariet var svikt i ledelsen som resulterte i mangel på drivstoff (kollegaen i det andre flyet hadde mer drivstoff og landa på Torp). Dette bragte flygeren uforskyldt i en situasjon han ikke kunne forutsettes å mestre. Begge flygerne fikk god omtale.

Rusletur til Tronka

Årets siste rusletur gikk til Tronka i strålende høstvær lørdag 16. september. Frammøtet var på Kjønnerødhedde der de vel 30 deltakerne fikk en orientering om

pukkverket som var i drift her fra sist på 1940-tallet til først på 1960-tallet. Aage Nilsen, som hadde arbeidet ved pukkverket, fortalte om drifta og om en dramatisk hendelse der en av arbeiderne ble begravet i løsmassene i pukksiloen, men som til alt hell kom nesten uskadd ut i tappe-luka i bunnen.

Fra Kjønerødhedde gikk vi de 200 meterene ned til Tronka der vi hadde en hyggelig ettermiddag i hagen til familien Stenhaus. Stedsnavnet Tronka beskriver et trangt område, her omkranset av til dels bratte fjellskrenter. Per Bjerkø hadde laget et informativt skriv med gamle og nyere kart og interessante opplysninger om Tronka. Før fylkesveien mellom Fossan og Sju i Høyjord ble bygget på 1920-tallet, var Tronka et viktig trafikknutepunkt. Her gikk den gamle veien fra Andebu til Holmestrand via Sukke, Solberg og videre gjennom Fon og Våle. Hit kom også veien fra Vivestad med videre forbindelse til Ramnes på Tinghaugveien, som også gikk til Tronka på denne tida.

Kåre Holtung bandt det hele sammen. Vi fikk supplerende opplysninger fra Borgny Ekstrøm og Erling Klausen om tidligere beboere i Tronka og om egne opplevelser fra stedet. Rolf Sørensen orienterte om de geologiske forholdene i området.

Bildet viser søsknene Finn Gunnerød og Hilde Farnes fra Holmestrand med Erling Klausen mellom seg. Erling var jevngammel og konfirmant sammen med deres bestefar Anders Gunnerød, begge født i 1920. Foran til høyre er Borgny Ekstrøm, født på nabogården Kjønerød i 1925. Hun har mange gode minner fra Tronka.

Sørums Sag

Leieskur ✕ Høvling ✕ Materialsalg

Tlf.: 33 06 04 73

Mobil: 911 19 472

3178 Våle

BULK-TANK TRANSPORT AS

Svinevoll, Borgeveien 7, 3178 Våle

Slangespredning, samarbeidsparter Bjørn Erik Gran

Transport av flytende og fast husdyrgjødsel
Sugebil, flytende
Flytende råstoff til kraftforproduksjon
Bulk, paller, storsekk, rundball
Mel og kornprodukter
ADR transport

Tlf: 33 06 09 29 · Mobil: 930 04 977
post@bulktank.no · www.bulktank.no

HELGA BJERKØ UTNEVNT TIL ÆRESMEDLEM

På årsmøtet 13. mars 2017 ble Helga Bjerkø utnevnt til æresmedlem i Ramnes Historielag. Helga har ei lang merittliste i Ramnes Historielag: Da laget ble stiftet i 1975, var hun med i det første styret. Senere har det blitt en rekke tillitsverv og oppgaver, bl.a. 8 år som leder fram til 2016. Helga er fortsatt meget aktiv i historielaget; som leder av samlingsstyret, medlem av husstyret og som ustoppelig deltaker i dugnadsarbeidet på historielagets eiendom Bygdetunet Brår. Oftest er det hun som står for bevertningen til de øvrige i dugnadsgjengen.

Helga Bjerkø ble utnevnt som æresmedlem.

Byggmester

EGIL RAGNAR LIE

Borgeveien 16, 3178 Våle

33 06 05 73

900 65 473

Alt i nybygg og restaurering!

Vær fornuftig - Bli fornøyd!

1-2-tre har lang erfaring og tilbyr kortreiste løsninger - Midt i vestfold!

Garasjer

Våre garasjer leveres i alle størrelser, du bestemmer. Vi kommer gjerne med forslag!

Bod/Anneks

Mulighetene er mange hvis du trenger mer plass hjemme eller på hytta!

Elementer

Vi leverer takstoler, balkongelementer, bære/delevegger og veggelementer. Vi hjelper deg gjerne med forslag til løsninger!

1-2-Tre

Elementer | Taksystemer | Garasjer

Svinevoll, 3178 Våle - Tlf 33 06 17 70

www.1-2-tre.no

ÅPEN GÅRD 2017 PÅ BYGDETUNET BRÅR

Lørdag 26. og søndag 27. august arrangerte vi Åpen Gård i tradisjonelt samarbeide med Ramnes Bygdekvinnelag og Ramnes Bondelag. Bidragsytere var også Ramnes Bygdeungdomslag og Beitemarken 4H. Vi har ingen inngangsbilletter og bare et anslag over besøkende, men vakkert vær og god omsetning i matsalget gjør at vi tror besøkstallet var over 1000. Åpen Gård har jo som hovedhensikt å vise fram bondenæringa og hva den betyr for samfunnet. Vi i Historielaget ønsker også å vise hvordan næringa har prega bygda vår i tidligere tider. I tillegg til å vise fram Bygdetunet i all sin prakt og våre samlinger av gamle gjenstander, har vi også «levende utstillinger»: Smia er i drift, vi maler mjøl på bekkverkna, vi tresker ved hjelp av hestevandring og vi brenner tjære. I år hadde vi temautstilling «gamle kofter». Hele 38 flotte eksemplarer

Ramnes Bondelag er 150 år i år, Åpen gård var en del av markeringa.

hadde Åse Burås & co. samlet og flott presentert i Aulaen. Nytt av året var også presentasjon av flotte staskjøretøy for hest samt pløying med hest på jordet sør for Brår. Vi takker grunneier Tore Aasen for velvillig utlån av jordet både til parkering og pløying!

Taksering

Bolig, næring, fritidseiendommer.

For salg, finansiering, refinansiering.

Verdi/ lånetakst, tilstandsrapport.

Takst & Bygg Service

ANDERS KJÆR

Kileveien 93, 3175 Ramnes

Tlf: 33396010 Mobil: 91177296

mail: kjaer-a@online.no

ÅPEN GÅRD PÅ BRÅR

Hesteskys er populært.

Stor interesse for dyra! Foto: Stian Ormestad, ReAvisa.

ÅPEN GÅRD PÅ BRÅR

Borger Holm sørget for at det ble solgt nye grønnsaker.

Sonja Skaug i utstillingen av gamle kofter.

Også i år gjorde Andreas Bjune og foreldrene Tone og Øyvind en kjempeinnsats i Åpen Gård på Brår.

Det var mange som ville lære smiing av Anders Skaug.

Bra med folk i tunet.

***Alt i landbruksreparasjoner
Salg av deler, redskap og dekk***

kloppverksted@online.no
Østre Hole 2, 3175 Ramnes

950 33 873
33 39 64 33

Klopp Verksted AS

VESTFOLDMØLLENE

Alltid der for deg

www.vestfoldmollene.no

KORNMOTTAK - KRAFTFÔRPRODUKSJON - FAGHANDEL

- Lokal og kortreist fôr til alle dyreslag
- Solide faggrupper innen husdyrhold og faghandel
- 4 kornmottak i Vestfold
- Såvarer, Yara gjødsel, kalk, plantevern
- Driftsmidler til landbruket

Møllebutikken på Borgen

- Mat og utstyr til hest, hund, katt og smådyr
 - Stort utvalg i fuglemat og matere
 - Klær til arbeid og fritid
 - Redskap til hage og snømåking
- .. og mye mer!

Møllebutikken på Bakke Bruk

- Fôr til hest, hund, katt og kanin
- Tilskuddsfôr
- Driftsmidler

NORGESFÔR

tlf: 47790000

Vestfoldmøllene

VÅLE HISTORIELAG OG STIFTELSEN VÅLE PRESTEGÅRD I 2017

Våle historielag

Historielaget har i 2017 hatt stor aktivitet. I tillegg til styremøter, omlag ett per måned, har vi gjennomført medlemsmøter, tur til Langøya (se eget avsnitt), vært medarrangør på Olsok-feiring og på Sensommerfestivalen på Våle prestegård. Som en del av Den kulturelle skolesekken (DKS), har vi arrangert aktiviteter på prestegården der skolebarn, i 4. trinn fra skolene i Re, har vært med å bake brød, støpe lys, lage gammeldags julepynt, og blitt fortalt skumle (og sanne) historier fra livet på prestegården i veldig gamle dager. De avsluttet dagen med hjemme-

laget risengrynsgrøt. Historielaget samarbeider hvert år med Kulturetaten i Re om dette arrangementet som går over tre dager. I år deltok omlag 130 elever.

I forbindelse med Kulturminnedagene 2017, et landsomfattende tiltak fra Norges kulturvernforbund, hadde vi et meget vellykket arrangement søndag 17. september sammen med, og på, Bakke mølle (se eget avsnitt).

I Stuart-rommet på prestegården har vi i år hatt to kunstutstillinger. På sensommerfestivalen markerte vi 100-års

jubileet til Ingrid Nordby Søyland med utstilling av et utvalg av hennes kunst. Bildene var for anledningen utlånt fra medlemmer i historielaget. Fra oktober og fram til nyttår har Knut Harald Even- sen fotokunstutstilling i Stuart-rommet. Temaet er motiver fra gamle Våle. Dette er en spennende salgsutstilling, og den har vært godt besøkt hittil.

Hans Kristian Haug utnevnt til æresmedlem

På årsmøtet i Våle historielag, 23. februar 2017, ble Hans Kristian Haug utnevnt til æresmedlem. Hans Kristian har sittet i styret for historielaget fra 2005 til 2016 og har i hele perioden fungert som kasserer. Han har også vært aktiv i styret for Stiftelsen Våle prestegård. Som en habil fotograf har han lagt ned mye arbeid i dokumentasjon av aktiviteter i laget. Han har også bidratt betydelig til lagets

hjemmeside. Hans Kristian er en mann som har hatt en finger med i det meste av lagets arbeid og lagt ned en betydelig innsats gjennom årene.

Tur til Langøya 10. mai

30 spreke medlemmer av historielaget trosset vær og vind og ble med på turen. På grunn av været ble det holdt informasjon og foredrag innendørs om øyas historie og framtidsutsikter. Kveldens to foredragsholdere var Roar Hansen fra NOAH og Stig Tore Lunde fra Vestfoldmuseene. Hansen fortalte om driften på øya i dag, og om framtidens Langøya. Lunde tok oss deretter med på en historisk reise helt fra 1600-tallet og fram til 1985, da selskapet NOAH overtok Langøya. Lærerike og spennende foredrag!

Tur til Langøya.

Sensommerfestivalen

2. og 3. september

Sensommerfestivalen 2017 ble arrangert på tradisjonelt vis. De var noen flere utstillere i år enn i tidligere år. Det var en utrolig fin og koselig stemning på tunet i det flotte været vi hadde begge dagene. Publikumstilstrømningen og omsetningen ble bra, og matchet omtrent resultatet fra 2016. Samarbeidet mellom arrangementsgruppa, stiftelsen, Linjentene og historie-

laget er veldig bra. Det samme gjelder med Gla' gjengen og bondelaget, og ikke minst alle de andre frivillige, dedikerte enkeltpersonene!

Styret inviterte alle medhjelperne på Sen-sommerfestivalen til dugnadsfest. Fredag 20. oktober hadde vi en hyggelig kveld på prestegården med middag og dertil passende drikke, bløtkake og kaffe. Praten gikk livlig blant oss 30 som deltok. Hyggelig å takke for hjelpen på denne måten!

Kulturminnedagen 17. september

Etter lang planlegging, nitid jobbing, og ikke minst god markedsføring, kunne vi invitere til Kulturminnedagen på Bakke mølle, i samarbeid med Øyvind Skjegerød og hans team.

Vi fulgte årets tema fra Kulturvernforbundet: «Kulturminner i samfunnets tjeneste – vern under bruk». Arrangementet skulle favne mennesker i alle aldre, vi hadde lagt stor vekt på aktiviteter for barn og unge.

Her var det fiskekonkurransen, «svømmekonkurransen» for Andebu-ender, fløting av tømmer, saging av tømmer til kassebord, pløying med to hester, og demonstrasjon av Felleskjøpets gamle grøfteplog. Tønsberg leikarring hadde oppvisning på øya. Det var utstilling av gamle biler, smiing med mulighet for å lage sin egen krok, epleskyting med stor spretttert, og natursti. Det ble malt mel med kvern drevet med vannkraft. Melet var til salgs i salgsbodene på volden, det ble solgt «cowboymat» stekt på vedfyrte takker, ertesuppe, flatbrød og sveler, samt nystekte brød fra prestegården. Det var visning av gammelt håndverk, og Linjentene viste hvordan linstoff ble lagd i gamle dager. Inne i mølla ble det

vist lysbilder og videoer fra historiske øyeblikk på prestegården og på Bakke mølle. Her var det i tillegg til utstilling av gammelt mølleutstyr, også utstilling av gamle grammofooner og demonstrasjon av treskjæring.

Arrangementet ble meget vellykket med omlag 600 besøkende på en flott høstdag. Historielaget ønsker å takke alle som stilte opp og hjalp oss denne dagen! Stor takk til Øyvind for at han åpnet mølla for oss!

Julemarked 2. desember

Også i 2017 ble det arrangert julemarked på Våle prestegård. En god julestemning ble støttet av snø på bakken og en julekledt Gla'gjeng som spredte juletoner over publikum og utstillere. Ordfører Thorvald Hillestad åpnet det hele og annonserte dagens overraskelse med utdeling av årets kulturpris til Linjentene. En velfortjent hyllest for deres arbeid med vedlikehold og formidling av en gammel tradisjon med dyrking, bearbeiding og bruk av lin som materiale for ulike tekstilprodukter.

Utdeling av kulturprisen for Re kommune til Linjentene. Fra vestre: Anne Elisabeth Sann, medlem av HOV i Re kommune; Tøve Øygarden, utvalgsleder HOV; Mette Kirkevold; Thorvald Hillestad, ordfører; Minda Haslestad; Ellen Hansen; Siri Jonstang; Brita Thorsethhaugen Rygh.

Smednissen var på plass og bistod unge smedlæringer, ølbryggerne formidlet sine kunnskaper, og flatbrødbakst og bakerovnsbrød spredte godlykt. Salgsrom og boder ble godt besøkt og de mange besøkende dro hjem med juleforsyning av blant annet småkaker, brød, julekaker og sylte. I det kalde vinterværet var det tett rundt bordene innendørs der folket kunne nyte risgrøt, kaffe og vafler.

Styret i Våle historielag 2017

Leder: Karl Anders Bråten
Tlf. 913 18 084

Nestleder: Harald Gjersøe
Tlf. 907 76 313

Sekretær: Inger Marie Olsen
Tlf. 907 54 559

Kasserer: John Otto Kihl
Tlf. 952 67 197

Øvrige styremedlemmer:

Mette Kirkevold
Arnfinn Eek
Jorunn Gjersøe

Varamedlemmer:

Marit Lefsaker Hammer
Vidar Flåteteigen
Unni Wike

Stiftelsen Våle prestegård

Areal

Etter en lengre prosess er det nå endelig avgjort at stiftelsen overtar hele kommunens areal rundt Våle prestegård. Nå gjenstår bare en del formaliteter.

Hoved- og sidebygning

Endelig har vi penger til å male det som står igjen på hoved- og sidebygningen, vinkelen inn mot gårdstunet og gavll på hovedhuset. Malerfirmaet Romøren har i høst begynt å skrape og grunne, men selve malejobben har vi bedt dem utsette til våren.

Vi har også fått den flotte gamle ovnen fra herredshuset i Ramnes på plass, i stua

nærmest kjøkkenet. Det er planlagt at det dårlige vinduet i vedskjulet i sidebygningen skal skiftes.

Låven

Den store laftejobben er nå nærmest ferdig. Det arbeides med å stive av tømmerveggene, før det skal støpes en lav grunnmur og tømmerkassa kan slippes ned. Når det er gjort, kan jernbjelkene fjernes sammen med alle midlertidige støtter. Lafterne har gjort en flott jobb, og vi får noen rom som virkelig tar oss tilbake i tid. Det jobbes med planer for å etablere et museum i låven.

Det kommer etterhvert toaletter i låven, men graving av kloakkrør forsinker oss. Det er heller ikke avgjort hvilken løsning

som er best på sikt, tilkobling til kommunalt ledningsnett eller eget renseanlegg (Biovac).

Garasjen ved låven har blitt ryddet og det har blitt støpt nytt gulv. Harald Gjersøe har plassert to gamle Forder der, og dugnadsgjengen har døpt bygget Motormuseet. Det er en god idé siden det jo er bestemt at en ikke skal bruke låven til dette på grunn av brannfaren.

Styret i Stiftelsen Våle prestegård 2017

Leder: Hans Jørgen Skinnnes
Tlf. 413 28 393
Nestleder: Karl Anders Bråten
Kasserer: Arild Bøe

Styremedlemmer:
Pål Arild Simonsen,
Bjørn Rygh, Gro Herheim

Varamedlem:
Bjørn Rismyhr har også møtt.

ERLING GRAN TIL MINNE

Det ble høst og et liv ble avsluttet.

Erling Gran vokste opp i Ramnes, og hadde det meste av arbeidslivet sitt i Våle hvor han også bygget og bodde i Søybyåsen. Han var et aktivt og engasjert menneske i mange sammenhenger, her i Re-minne vil vi framheve rollen han har hatt i vår sammenheng når det gjelder kommunens historiske hukommelse. Her hadde han mye å bidra med. Vi nøt godt av hans kunnskaper da han i perioden 2003–2007 var medlem av redaksjonskomiteen i Re-minne. Med sin bakgrunn var han en ressurs, både som artikkelforfatter, alltid med en humoristisk snert, og en som kom med ideer for innhenting av innhold til

årsskriftet vårt. Erling Gran har også vært leder av Våle historielag, og var æresmedlem der.

Redaksjonen

Norske Gardsbruk

Første bind i serien om Norske Gardsbruk i Vestfold kom fra trykkeriet 15. desember. Dette betyr at den blir å få kjøpt den siste uka før jul. Dersom du ikke har sett oss på «loddsalg-plassen» innenfor parkeringshuset på Re-Torvet, så kan du ta kontakt på telefon 922 50 740 for å avtale levering, eller ringe Ragnar Fon 90638142 for levering i Vivestad. På nyåret vil vi stå på samme plass på Re-Torvet hver tirsdag fra 15.00-17.30. Her kan du stikke innom og se om du har slekt i bøkene – eller å få en innføring i hvordan du best bruker boka.

Boka for Ramnes er den første i serien som totalt vil telle 14 bøker. Bøkene for Våle og Andebu vil komme i første kvartal 2018. Totalt beskriver vi ca. 5800 bruk i fylket, og ca. 1800 av disse har ikke jord lengre, såkalte gårdstun. Vi har med eiere og deres etterkommere tilbake minst 100 år, de fleste steder mye lenger. Hvert bruk er beskrevet på en side, og på de fleste bruk er det et fargebilde og et gammelt bilde tatt under krigen brukt i Norske Gardsbruk 1947. De brukene som manglet omtale i 1947-utgaven (de som ikke ønsket å betale forskudd), har ikke gammelt bilde.

Bøkene er bygget opp med kryssreferanser mellom gårdsbrukene, som viser hvordan eierne og deres barn henger

sammen med andre gårdsbruk i fylket. Det er ekstremt mange kryssreferanser, både internt i kommunene og til andre kommuner. Fra Ramnes er det f.eks. over 650 kryssreferanser til Våle, litt over 550 til Andebu, nesten 500 til Sem, ca. 300 til Stokke, ca. 200 til Hof, nesten 200 til Botne, nesten 150 til Nøtterøy, over 100 til Lardal og nesten 100 til Borre.

Som du sikkert skjønner, så henger hele fylket sammen i bokverket. Serien koster kr. 6.000,-, en pris som er en sterkt subsidiert. Dette er mulig takket være alt gratisarbeid som er gjort av redaktøren og de lokale medhjelperne. En enkeltbok selges til normalpris kr. 1.500,-.

De av dere som allerede har hentet bok, og som har bestemt dere for å kjøpe halve eller hele serien, og som anser dette som fine gaver til barn, barnebarn og fremtidige etterkommere, kan ta en telefon til forlagsredaktøren Svein Knut Granum på 950 86 245 for å avtale en pakkepris på ekstrabøker.

På de første sidene i boka finner du bilde av Bjune gårds-/bruksnr. 219/2 fra 1947-utgaven av Norske Gardsbruk, slik at du kan se endringen fra den gangen – og samtidig få en forklaring på hvordan boka skal brukes.

BJUNE SØNDRE

219/2

Bjuneveien 8

(677-3)

Jord 163 da (bortleid), skog og annet 109 da (143/11 i Stokke). Korn, grasfrø, poteter. Kuer til 1999. Første traktor 1952. – Våningshus 1840 (rest 1902, 1960 og fra 2000), driftsbygning 1891 (rest 1985 påbygd vognskjul 1944), utlåve 1928 rest 1999.

Eier 1834-56: Nils Olsen (Grorud 282/1) 1804-56 – g 1834 m Johanne Marie Johansdtr (Jare 275/2) 1807-70. 5 barn: 1) Johanne Andrea (se Bjune 220/3). 2) Ole 1837-68 (medeier). 4) Johan 1843-1922 (se under).

Eier 1883-1912: Johan Nilsen Bjune 1843-1922 – g 1883 m Karen Berntsdtr Jonstang (284/1) 1859-1946. Barn: 1) Nils Olaf 1883-1910. 2) Bernt (se Bjune 219/1). 3) Aksel 1887-1966. 4) Sigurd 1889-1909. 5) James 1891-1959 gm Ragnhild Jacobsen: Ruth. 6) Alf 1895-1954 gm Synnøve Andresen: Karen Marie, Anne, Einar. 7) Asta Johanne (se Bugården 26/3 på Nøtterøy). 8) Reidar 1899-1976 gm Hanna Marie Hansen (Hjertnes 1/2 på Nøtterøy): Inger, Harald. 9) Ole 1901-86 gm Ingrid (Lillemor) Wennerød: Ole Henrik, Ingrid.

Eier 1912-64: Aksel Bjune 1887-1966 – g 1927 m Martha Marie Hagen (Oslo, Sandsvæer og Helgerød 59/3 i Stokke) 1897-1977 – datter av Martine & Engebret Hagen. Barn: 1) Karen Margrethe (se Dal 212/2). 2) Johan Henrik 1931-2007.

Eier 1964-2000: Johan Henrik Bjune 1931-2007 – g 1961 m Liv Turid Karlsen, Sem 1940 – datter av Johan Arvid Karlsen (f Berntsen) 1896 og Ida Kristine Ylvesaker 1897. Barn: 1) Bent 1961. 2) Arve 1965 var sbm Lene Iversen: Tia Marie 04. 3) Aksel 1966 sbm Åse Eikemo: Eivind 97, Elin 00.

Eier fra 2000: Bent Bjune 1961 – var sbm Liv Kristin Strand, Sem 1963 – datter av Olaf Strand (Auerud 108/1 i Botne) 1930 og Astrid Kjennerud (41/17 i Hof) 1934. Barn: Ida Cathrine 1996, Nicolai 2000.

Bent 1961 – nå sbm Maria Myraune (Myraunet 49/1 i Frosta) i Nord-Trøndelag 1977 – datter av Lars Myraune 1944 og Kjersti Sannes 1948. – Bent er politistasjonsjef, Maria arbeider hos namsmannen og med livsveiledning.

Bjune, Søndre

Gnr. 19, bnr. 2. P.adr. Frest. Tlf. Linnestad 12.

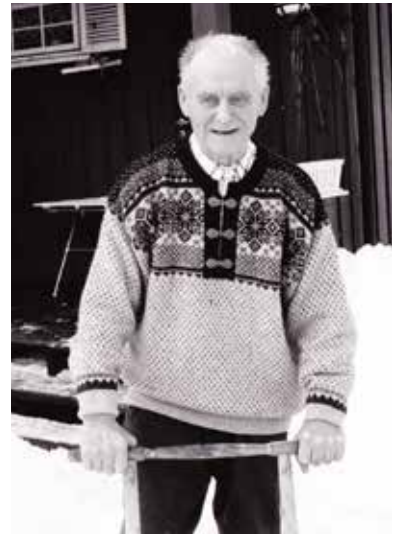
Sk.m.k. 7,42. D. jord 185 dekar (leirmold). – Våningshus bygd omkr. 1840, rest. 1902, utlåve bygd 1928. Brt. kr. 50 380. – 3 hester, 11 kyr, 3 okser, 3 ungdyr, 2 griser, 1 geit, 20 høns. – Garden har vært i ætta siden 1833. Eierne kjøpte den 1912. Salg av før.

Eier: Aksel Bjune – sønn av Johan og Karen Nilsen Bjune – f. 1887, g. 1928 m. Martha Hagen. Barn: Karen Margrete, Johan Henrik. – Eierne har vært formann for elektrisitetsverket, bolignemnda, Ramnes skytterlag og medl. av herredstyret.

Øverst ser du 219/2 slik den ser ut i dag, under slik den så ut i Norske Gardsbruk 1947.

Festsangen ble skrevet av Ole Holtung til Milorg-guttas fest i juli 1945. Teksten gjenspeiler noe av stemningen like etter krigen.

Festsang

Elverhøy, Ramnes, 22.07.1945

Melodi: Jungmann Jansson

*Det er gutta i fra Mil.org. som med viv eller venninne
nå har satt hverandre stevne for det siste slag å slå.
Det er freden vi skal vinne, nå er festens time inne.
Ingen blodtørst, men øltørst, så sjung hei og hå!*

*Her skal ikke legges demper på humøret ved å minnes
all den sorg som krigen malte på vår saga's siste bla'.
Nei nå ser vi kun tilbake på hvert lyspunkt som der finnes,
Det er gledens muntre minner som skal fylle oss i da'.*

*La oss minnes Josefine som i månelyse netter
så en veldig sjufots kjempe oppi skogene i Fon.
Vesle Åge kan fortelle oss at når han tenker etter
snubla'n visstnok over stua hennes på en instruksjon.*

*Det var mørket som beskytta, det var natta vi benytta.
For de illegale trivdes best når dagens lys forsvant.
Men om natta skal man hvile, og om natta skal man sov,
og om natta skal man også kanskje elske litt iblant.*

*Derfor var det mang en jente som så ofte måtte vente
mangen lang og ensom lørdagsnatt forgjeves på sin venn.
Og de gifte blei så trøtte og de glømte reint å skjøtte
sine koner og da var det ikke greit å være menn!*

*Så omsider kom da fredens dag og Quisling måtte stenge,
Adolf Hitler trengte ikke mer hans viserguttkontor.
Men han møter nok igjen sin gamle venn om ikke lenge:
De skal visstnok bygge knottfabrikk til Fandens oldemor!*

*Aller lykkeligst er bonden som får tøser til å luke,
ja det skal nok bli et samarbeid blant nepe og potet.
Tyske Wehrmacht har jo lært oss at det er så greit å bruke
disse produktive damer til landets fruktbarhet.*

*Lensmann Rønning har kun plager og fortredelige dager
siden kua hans blei borte fra sitt lune fjøs ei natt.
Han har trøsta seg til Abraham med alle sine klager
over alt for lite gasje og for lite melkemat.*

*Og så går vi da til kampen uten krutt og bajonetter
for å kjempe om hver kvinne – elskerinne eller viv.
Fred med alle som skal falle i de sommerlyse netter
nå når hjemmefrontens djerve helter går til offensiv!*

«Ørnulf»

ReAvisa.no
Godt lokalt lesestoff fra Re og omegn

www.ReAvisa.no
Annonse@ReAvisa.no / Tips@ReAvisa.no / tf 488 69 444

Treff midt i blinken med en annonse i ReAvisa - på papir og nett

ReAvisa kan lage annonse billig og greit
- send over logo, bilder og fargeønsker på epost Annonse@ReAvisa.no

Personalhistorie – tar du ansvar for din familiehistorie?

Av Odd Roar Sulutvedt

Gjennom programmer som «Hvem tror du at du er?» har mange fått et innblikk i slektsforskning generelt og personalhistorie spesielt som en viktig del av vår historie. Det er ikke bare når personene er født og når de døde som er viktig, men det vesentlige er hvordan de levde. Hva betød de for sine omgivelser, for sin samtid og sin familie, betydde de noe for bygda eller byen de levde i, og finnes det spor etter dem i dag, gjennom dokumenter, bøker eller annet?

Så til spørsmålet i overskriften: Tar DU ansvar for DIN familiehistorie?

Hvordan skal dine slektinger om, la oss si 100 år, finne ut hvordan du og din familie levde? Vi er i en tid der alt egentlig dokumenteres digitalt, men blir det tatt vare på?

Jeg vil derfor oppfordre alle til å skrive sin egen historie. Fortell om oppvekst, skolegang, yrkes- og familieliv. Fortell gjerne om hendelser som var viktige for nettopp deg, og fortell gjerne om hvordan du reagerte på kjente hendelser rundt om i verden. Liker du ikke å skrive, så kan du bruke opptaksfunksjon på en smart-telefon, og fortelle med egne ord, det er minst like verdifullt! Og ikke minst: sikre bildene dine! Sørg for at bilder lagret digitalt blir tatt vare på, lag ekstra kopisett som du oppbevarer trygt, slik at du ikke mister alt.

Fotografier er viktige som dokumentasjon, men det krever at personer eller motiv er kjent. Finn frem gamle fotoalbum, og sørg for å notere hvem som er på bildene, hvor de er tatt og gjerne i hvilken forbindelse. Og kanskje kan familieselskapet i jula være riktig tidspunkt å ta fram de gamle fotoalbumene igjen? Gamle historier vil bli fortalt, og frisyrene blir garantert kommentert!

De som er litt mer avansert kan selvfølgelig skanne fotografiene, og ta vare på dem på den måten. Men ikke glem navn, sted og motiv!

Slektsforskerforeningen Slekt og Data har en lokalgruppe i Re, og

der kan man få hjelp til «tradisjonell» slektsforskning, samt tips og råd i forbindelse med å sikre personalhistorie. Våre møter holdes på Re bibliotek på Brår, og i 2018 tar vi sikte på å møtes hver fjerde tirsdag i måneden (endret fra 2017), kl. 18.00 – 21.00.

SVERRE FOSS AS

BLIKKENSLAGERVERKSTED

Etabl. 1956

- Ventilasjon/vifter
- Ventilasjonsservice
- Takrenner/taksikring
- Takhatter
- Beslag til alle formål
- Spesialarbeider i aluminium, rustfritt, sink, kobber
- Sveisearbeider

www.sverrefoss.no
Bispeveien 412, 3089 Holmestrand

 33 05 01 42

Seniorarkitektene

Casamia Arkitektkontor & Boblen Arkitektkontor

TLF: 33 06 24 55 FAKS: 33 06 24 56
E-POST: post@seniorark.no
ADR.: Industriveien 2A, 3174 Revetal

VELKOMMEN TIL
HORN -rett fra naturen!
TREDREIEVERKSTED
Vidar Flåteleigen Horn 3175 Ramnes Tlf. 952 50 624

Møbler og annet trearbeid etter bestilling

Vi selger
blomsterplanter
fra april til juni

GOD KVALITET TIL HYGGELIGE PRISER!

Velkommen til Blomstergård!

Din lokale partner leverer alt på Revetal!

Ditt kontor[®]

- vår ekspertise og service

DITT
GRAFISK

sport 1
Revetal

